

RECONSTRUCCIÓ VIRTUAL DE L'VRBS I ELS SEVS VOLTANTS

TÀRRACO
GVIA ARQEOLÒGICA VISVAL

TÀRRACO: GVIA ARQEOLÒGICA VISVAL
RECONSTRUCCIÓ VIRTVAL DE L'VRBS I ELS SEVS VOLTANTS

□ TÀRRACO: GVIA ARQVEOLÒGICA VISVAL

RECONSTRVCCIÓ VIRTVAL DE L'VRBS I ELS SEVS VOLTANTS

EDITA: DIGIVISIÓ. www.e-digivision.net

DIRECCIÓ CIENTÍFICA I TEXTOS: JOSEP M. MACIAS SOLÉ, JOAN J. MENCHON I BES, ANDREU MUÑOZ MELGAR

DIRECCIÓ EDITORIAL: JOSÉ A. MUÑIZ OLIVARES

DISSENY: JAVIER TORRES RODRÍGUEZ, JAN VALLÈS CATALÀ

MAQUETACIÓ: UBALDO FERNÁNDEZ PADILLA, JAN VALLÈS CATALÀ

IMATGE VIRTUAL: UBALDO FERNÁNDEZ PADILLA, JAN VALLÈS CATALÀ

IL·LUSTRACIONS: HUGO PRADES MARTINEZ

FOTOGRAFIES: JOAN ALBERICH (JA), ARCHIVO GENERAL DE SIMANCAS (AGS), CENTRE D'ESTUDIS CAMBRILENC (CEC),

COL·LEGI OFICIAL D'ARQUITECTES DE CATALUNYA TARRAGONA (COAC-T), RAMÓN CORNADÓ (RC), FRANCESC HOSPITAL (FH)

INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA (ICC), JORDI LÓPEZ (JL), RAFAEL LÓPEZ (RL), RAFAEL MUÑOZ (RMu), JOSEP M.

MACIAS (JM), RAMÓN MAINENT (RM), JOAN J. MENCHON (JM), MUSEU NACIONAL ARQUEOLÒGIC DE TARRAGONA

(MNAT), ÀNGEL RIFÀ (AR), JOSEP LL. SELLART (JLS), JOAN SERRA VILARÓ (JSV), FRANCESC TARRATS (FT), JAN VALLÈS (JV)

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA: ARANTXA TÈVAR BEUNZA

IMPRESA I ENQUADERNACIÓ: GRIFOLL PRINT PROMOTIONS, S.L.

PRIMERA EDICIÓ EN CATALÀ: ABRIL DE 2005

© D'AQUESTA EDICIÓ: ELS AUTORS (TEXTOS), DIGIVISIÓ (EDICIÓ)

ISBN: 84 - 609 - 4984 - 2

DIPÒSIT LEGAL: B - 22693 / 05

AGRAÏMENTS: ARQUEBISBAT DE TARRAGONA, ASSOCIACIÓ CULTURAL SANT FRUCTUÓS, MARIA ADSERIAS, PASCUAL

GRACIA, INSTITUT ARQUEOLÒGIC ALEMANY, INSTITUT CATALÀ D'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA, JORDI LÓPEZ, GERARD

MARTÍ, LLUÍS PIÑOL, JOSEP E. ROIG, PILAR SADA, IMMA TEIXELL

La reproducció parcial o total d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics, resta rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del Copyright, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	8
TARRAGONA, L'ESPAI I EL TEMPS	10
<i>TARRACO SCIPIONVM OPVS</i>	12
LA PART ALTA DE TARRAGONA	16
LA MURALLA	18
EL <i>CONCILIVM PROVINCIAE</i>	24
□ EL RECINTE DE CULTA	26
□ LA PLAÇA DE REPRESENTACIÓ	30
EL CIRC	34
L'AMFITEATRE	40
LA CIUTAT RESIDENCIAL	46
EL FÒRUM DE LA COLÒNIA	48
EL TEATRE	50
LA NECRÒPOLIS DEL FRANCOLÍ	52

ÍNDEX

☐	EL CONJUNT BASILICAL DEL PARC CENTRAL	54
☐	EL TERRITORIUM - LES VIL·LES	56
☐	☐ ELS MUNTS	58
☐	☐ LA VIL·LA DE LA LLOSA	60
☐	☐ CENTCELLES	62
☐	☐ ELS MOSAICS DE LA CÚPULA DE CENTCELLES	64
☐	EL PROVEIMENT D'AIGUA I L'AQUEDUCTE DE LES FERRERES	66
☐	LES PEDRERES: EL MÈDOL	68
☐	LA TORRE DELS ESCIPIONS	70
☐	L'ARC DE BERÀ	72
☐	ELS MAUSOLEUS DE VILA-RODONA, ALCOVER, VILALLONGA I PERAFORT	74
☐	TAULA CRONOLÒGICA	76
☐	VOCABULARI	84
☐	RECURSOS PER CONÈIXER TÀRRACO	89

LA CIUTAT DE TARRAGONA ÉS SENS DUBTE UN DELS REFERENTS MÉS IMPORTANTS DE ROMA A LA PENÍNSULA IBÈRICA. EL SEU LLEGAT PATRIMONIAL I EL SEU PAPER COM A CAPITAL DE LA *PROVINCIA HISPANIA CITERIORIS* FAN DE LA NOSTRA CIUTAT UN CLAR PUNT DE REFERÈNCIA NO TAN SOLS EN L'ÀMBIT ESTATAL SINÓ EUROPEU.

S'HA CONVERTIT TAMBÉ EN UN MODEL DE TOT ALLÒ QUE ES REFEREIX AL NOSTRE ESFORÇ PER LA PRESERVACIÓ I DIFUSIÓ DEL PATRIMONI, RECONEGUT PER LA INCLUSIÓ DELS NOSTRES MONUMENTS EN LA LLISTA DEL PATRIMONI MUNDIAL ELABORADA PER LA UNESCO.

I TAMBÉ VOLEM SER REFERÈNCIA A L'HORA DE SABER DIFONDRE'L, NO TAN SOLS EN ELS FÒRUMS CIENTÍFICS INTERNACIONALS SINÓ TAMBÉ ENTRE LA CIUTADANIA I ELS VISITANTS. AQUESTA *GUA ARQUEOLÒGICA VISUAL* RESPON A AQUEST OBJECTIU D'OBRIR EL CONEIXEMENT DE LA CIUTAT A LES PERSONES INTERESSADES. TRES ESPECIALISTES RECONEGUTS DEL NOSTRE PATRIMONI I UNA EMPRESA CAPD'AVANTERA EN TEMES D'INFOGRAFIA VIRTUAL HAN SABUT COMBINAR ELS SEUS CONEIXEMENTS I REVERTIR-LOS EN AQUESTA *GUA* QUE BEN SEGUR LLEGIREU DE BON GRAT.

JOAN MIQUEL NADAL I MALÉ
ALCALDE DE TARRAGONA

DES DE L'ANTIGUITAT, TARRAGONA, TÀRRACO, HA SABUT REBRE EL VISITANT. EL VELL PORT, PORTA DE ROMA A LA PENÍNSULA IBÈRICA, LA VIA AUGUSTA, ELS RAMALS CAP A L'INTERIOR HAN ESTAT I SÓN ENCARA LES ARTÈRIES QUE ENS PORTEN A LA CIUTAT. EL PAS DELS SEGLES, L'INEXORABLE ESDEVENIR DE LA HISTÒRIA HA FET QUE ARA EL VIATGER ARRIBI EN FERROCARRILS MODERNS, AVIONS O VEHICLES MOTORITZATS. PERÒ EL TARANNÀ DE TARRAGONA NO HA CANVIAT MALGRAT LA SEVA LLARGA VIDA. SIGUEU, DONCS, BENVINGUTS A LA NOSTRA CIUTAT I GAUDIU DEL RIC PATRIMONI QUE US OFEREIX.

JA EN TEMPS DELS ROMANS, EL DESTACAT POETA PUBLI VIRGILI VA CERTIFICAR LA PREDISPOSICIO DE LA CIUTAT ENVERS ELS VISITANTS AMB LA SEGUENT EXPRESSIO "DONCS MIREU M'HA ENCANTAT AMB LA SEVA HOSPITALITAT: EM SEMBLA QUE FINS I TOT PER AL QUE HA VIATJAT MOLT, ÉS EL MÉS AGRADÓS DE TOTS ELS INDRETS PROPIS PER AL REPÒS".

FRANCESC RICOMÀ DE CASTELLARNAU
TINENT D'ALCALDE DE PROMOCIÓ I ESTRATÈGIES DE CIUTAT

“AQUÍ DONCS, HOSTE MEU I AMIC, TENS BONA GENT, FRUGAL, QUE TRIGA A ACOLLIR-TE, PERÒ REFLEXIVAMENT HOSPITALÀRIA. EL CLIMA MESCLA I CONFON, DE FORMA ÚNICA, TOTES LES ESTACIONS I L'ANY SENCER SEMBLA UNA ETERNA PRIMAVERA.”

AMB AQUESTES PARAULES EL POETA LLATÍ LUCI ANNEUS FLORUS DEFINIA LA NOSTRA CIUTAT AL SEGLE II. UNA CIUTAT CARREGADA D'HISTÒRIA MOLT ABANS DE L'ARRIBADA DELS ESCIPIONS, ALLÀ EN TEMPS DE LA SEGONA GUERRA PÚNICA.

EL POBLAT IBÈRIC DE TARRAKON, CAPITAL DELS CESSETANS, LA TÀRRACO DE JULI CÈSAR I AUGUST, EL TEMPLE RESTAURAT PER ADRIÀ, LES VELLES CONSTRUCCIONS DE LA MURALLA I EL FÒRUM PROVINCIAL, EL CIRC, EL TEATRE, L'AMFITEATRE SÓN RECORDS I PRESÈNCIES GAIREBÉ QUOTIDIANES PER AL TARRAGONÍ, PERÒ QUE COPSEN I FRAPEN EL VISITANT, EL VIATGER CURIÓS QUE VOL DESCOBRIR ELS VESTIGIS DEL NOSTRE PASSAT AMAGADÍS ENTRE ELS MURS DE LA CIUTAT MEDIEVAL I MODERNA. VELS MURS I EDIFICIS PRESENTS I QUE FORMEN PART DES DE L'ANY 2000 DE LA LLISTA QUE FORMA EL PATRIMONI MUNDIAL DE LA UNESCO.

MARIA MERCÈ MARTORELL I COMAS
TINENT D'ALCALDE DE PATRIMONI HISTÒRIC - ARTÍSTIC

□ INTRODUCCIÓ

L'ANY 2000 ELS MONUMENTS ROMANS DE TÀRRACO FOREN INCLOSOS EN LA LLISTA DE PATRIMONI MUNDIAL DE LA UNESCO. ÉS EL RECONeixEMENT DE LA RIQUESA PATRIMONIAL D'UNA CIUTAT ON DESTACA LA PETJADA ROMANA D'UN PASSAT NOTABLE, MALGRAT EL PAS DEL TEMPS I LES NOMBRESES VICISSITUDS HISTÒRIQUES. AQUEST PASSAT EL PERCEP EL VISITANT DE LA CIUTAT, ATÈS QUE EL MATEIX URBANISME ÉS EL RESULTAT DELS GRANS PROJECTES CONSTRUCTIUS D'UNA CIUTAT ROMANA QUE OCUPÀ PROP DE 85 HECTÀREES I ACOLLÍ ELS PRINCIPALS EDIFICIS DE L'ARQUITECTURA MONUMENTAL CLÀSSICA.

NOMÉS PASSEJANT PELS CARRERS DEL CENTRE HISTÒRIC ES FA EVIDENT AQUESTA RELACIÓ I COM L'URBANISME ROMÀ FOU LA BASE SOBRE LA QUAL RENASQUÉ LA CIUTAT A LES ÈPOQUES MEDIEVAL I MODERNA.

FINS I TOT L'EIXAMPLE DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XIX ÉS HEREU DE L'URBANISME ROMÀ, QUE A PARTIR DE CRITERIS HIPODÀMICS* CONDICIONA LA MUNTANYA DE TARRAGONA PER IMPLANTAR-HI UNA CIUTAT. I AQUESTA ESPECIAL CONVIVÈNCIA ENTRE PASSAT I PRESENT FAN DE TARRAGONA UN CLAR EXEMPLE EN EL QUAL EL DIA A DIA S'IMPREGNA DE LA MONUMENTALITAT DEL SEU PASSAT HISTÒRIC, PRESENT EN ELS ESPAIS DE LA CIUTAT.

*La Rambla Vella és la continuació □
de la Via Augusta (JA)*

AQUESTA GUIA PRETÉN CONVERTIR-SE EN UNA EINA ÚTIL PER A TOTA PERSONA QUE VULGUI CONÈIXER ELS PRINCIPALS TRETS DE L'ANTIGA TÀRRACO, CAPITAL DE LA PROVÍNCIA *HISPANIA TARRACONENSIS*, EL PRIMER ESTABLIMENT ROMÀ A LA PENÍNSULA IBÈRICA I LA DARRERA CAPITAL HISPÀNICA OCUPADA PELS VISIGOTS*. ÉS UN DOCUMENT QUE AJUDA A IDENTIFICAR I COMPRENDRE LES CARACTERÍSTIQUES I LA FUNCIÓ SOCIAL DELS EDIFICIS QUE, DE FORMA OMNIPRESENT O SUBJACENT, S'HAN MANTINGUT EN L'URBANISME I EN LA PERSONALITAT DE LA TARRAGONA ACTUAL.

AVUI LA TECNOLOGIA DIGITAL PERMET RECREAR TRIDIMENSIONALMENT EL PASSAT, TOT INTEGRANT-LO AMB EL PRESENT I CONFRONTANT-L'HI. LES NOVES TÈCNiques DE SIMULACIÓ PER ORDINADOR I EL CONEIXEMENT CIENTÍFIC PROPORCIONAT PELS ARQUEÒLEGS I HISTORIADORS FACILITEN ELABORAR UNA SÈRIE DE RECONSTRUCCIONS VIRTUALS MÉS COMPENSIBLES I PROPERES AL CIUTADÀ.

□ Restitució de la façana del circ romà

HEM OPTAT PER LA CONFRONTACIÓ DE FOTOGRAFIES CONTEMPORÀNIES I D'IMATGES VIRTUALS COINCIDENTS EN LES COORDENADES TOPOGRÀFIQUES, EN L'ÒPTICA OCULAR I EN LES CONDICIONS AMBIENTALS. AQUESTA TÈCNICA ESDEVÉ LA BASE METODOLÒGICA I DIDÀCTICA DE LA GUIA, JA QUE ÉS UN SISTEMA QUE PERMET REALITZAR ASSAJOS DE RECONSTRUCCIÓ HISTÒRICA QUE INCORPOREN, PER A UNA COMPENSIÓ I EMPATIA MILLORS, ELS REFERENTS URBANS ACTUALS QUE TOTA PERSONA INTERESSADA A CONÈIXER TÀRRACO POT IDENTIFICAR DURANT LA SEVA VISITA A TARRAGONA.

□ TARRAGONA, L'ESPAI I EL TEMPS

TARRAGONA ES TROBA EN UN TOSSAL AL COSTAT DE LA MEDITERRÀNIA I DEL RIU FRANCOLÍ (*TULCIS AMNIS*). EL MUNICIPI TÉ UNA SUPERFÍCIE DE 63 KM² I L'ALTITUD MITJANA ÉS DE 70 METRES SOBRE EL NIVELL DEL MAR. LA POBLACIÓ ACTUAL ÉS D'UNS 122.000 HABITANTS. LA CIUTAT, AMB UN CLIMA BENIGNE I MODERAT, S'ERIGEIX COM UN ESPLÈNDID MIRADOR AL MAR I A LES TERRES DEL CAMP DE TARRAGONA, ENVOLTADES I PROTEGIDES PER DIFERENTS SERRALADES.

ES DOCUMENTA POBLAMENT A LA ZONA DES DE LA PREHISTÒRIA, PERÒ LES PRIMERES EVIDÈNCIES URBANÍSTIQUES APAREIXEN EN ÈPOCA PREROMANA AMB LA PRESENCIA D'UN POBLAT IBÈRIC SITUAT A LA PART BAIXA DEL TURÓ. AL SEGLE III aC ELS ROMANS OCUPAREN EL TERRITORI I CONVERTIREN LA CIUTAT EN BASE MILITAR CONTRA ELS CARTAGINESOS* EN EL MARC DE LA SEGONA GUERRA PÚNICA. AL SEGLE I aC FOU ELEVADA A LA CATEGORIA DE CAPITAL PROVINCIAL I EXPERIMENTÀ UN NOTABLE CREIXEMENT I PRESTIGI. AL SEGLE III dC TENIM CONSTÀNCIA D'UNA COMUNITAT CRISTIANA I, A PARTIR DE L'ÈPOCA TARDOROMANA, L'ESGLÉSIA DE TARRAGONA ASSUMÍ UN PAPER RELIGIÓS MOLT IMPORTANT COM A SEU METROPOLITANA. A FINALS DEL SEGLE V, AMB LA CAIGUDA DE ROMA, FOU INTEGRADA EN EL REGNE VISIGÒTIC DE TOLOSA I PERDÉ LA CAPITALITAT POLÍTICA. A PRINCIPI DEL VIII ES VA PRODUIR LA INVASIÓ ISLÀMICA I ES VA OBRIR UN PARÈNTESE DE DECADÈNCIA I ABANDONAMENT DE LA CIUTAT COM A NUCLI URBÀ. A PARTIR DEL SEGLE XII ES VA DUR A TERME, DE MANERA EFECTIVA, LA RESTAURACIÓ DE LA SEU METROPOLITANA. DURANT ELS SEGLES XIII I XIV EXPERIMENTÀ UNA GRAN VITALITAT DEMOGRÀFICA I URBANÍSTICA I S'ENFORTÍ EL GOVERN MUNICIPAL.

Tarragona a l'any 1641 □
(AGS)

AL SEGLE XV VA ENTRAR EN UNA FORTA RECESSIÓ ECONÒMICA I POBLACIONAL.

DURANT L'ÈPOCA MODERNA VA PATIR ATACS CORSARIS, PESTES I LES GUERRES DELS SEGADORS (1640-1652) I DE SUCESSIÓ (1701-1714). DES DEL SEGLE XVII TARRAGONA CONSTITUÏA UNA IMPORTANT PLAÇA MILITAR AMB SÒLIDES FORTIFICACIONS QUE CONDICIONAREN EL PERFIL I L'URBANISME DE LA CIUTAT. EL 1811 FOU ASSETJADA I OCUPADA PELS EXÈRCITS NAPOLEÒNICS, DE TAL MANERA QUE FRANÇA ADMINISTRÀ LA CIUTAT FINS AL 1813. AQUEST PERÍODE PROVOCÀ EFECTES DEVASTADORS ENTRE LA POBLACIÓ I GRAN PART DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC I ARTÍSTIC. DURANT LA RESTA DEL XIX LA RECUPERACIÓ DEMOGRÀFICA I ECONÒMICA FOU LENTA PERÒ EFECTIVA. L'ANY 1868 LA CIUTAT DEIXÀ DE SER PLAÇA FORTA I S'INTENSIFICÀ EL DESMUNTATGE DE LES DEFENSES.

□ Tarragona a l'any 2000 (ICC)

GRÀCIES, EN PART, AL DINAMISME DEL PORT LA CIUTAT ES VA ANAR ENGRANDINT DE MANERA QUE ES VAN UNIR URBANÍSTICAMENT EL NUCLI ANTIC I EL BARRI PORTUARI. DURANT EL SEGLE XX TARRAGONA, COM LA RESTA DEL PAÍS, VA VIURE ELS DIFERENTS CANVIS POLÍTICS MARCATS PER LA DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA, LA PROCLAMACIÓ DE LA II REPÚBLICA I ELS TRÀGICS EFECTES DE LA GUERRA CIVIL I LA DICTADURA FRANQUISTA. A PARTIR DE LA DÈCADA DE 1960 I APLICANT LES POLÍTIQUES DE DESARROLLISMO ES PRODUÏ LA FORTA IMPLANTACIÓ DE LA INDÚSTRIA I DEL TURISME. AIXÍ NASQUEREN NOUS BARRIS PERIFÈRICS QUE DONAREN RESPOSTA A UNA CREIXENT POBLACIÓ IMMIGRANT QUE FOU UNA DE LES BASES DE L'ESPECTACULAR CREIXEMENT DEMOGRÀFIC DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX.

□ TARRACO SCIPIONVM OPVS

EN EL MARC DE LA SEGONA GUERRA PÚNICA (218 -201 AC), LES LEGIONS ROMANES COMANDADES PEL GENERAL GNEU CORNELI ÈSCIPIÓ ARRIBAREN A LA PENÍNSULA IBÈRICA AMB L'OBJECTIU DE CONTRARESTAR L'OFENSIVA CARTAGINESA. ÉS EN AQUESTS MOMENTS QUE TÀRRACO NEIX COM A BASE I CENTRE LOGÍSTIC DE LES OPERACIONS MILITARS ROMANES A HISPÀNIA. LA FUTURA URBS* PRESENTAVA EN AQUEST MOMENT TRES ÀREES DIFERENCIADES: EL CAMPAMENT MILITAR A LA PART ALTA, UN POBLAT IBÈRIC A LA PART BAIXA DE LA CIUTAT I LA ZONA PORTUÀRIA.

Divisió territorial d'Hispania en temps d'August □

CÈSAR LI CONCEDÍ L'ESTATUS DE COLÒNIA* I L'ANY 27 AC AUGUST ELEVÀ TÀRRACO AL RANG DE CAPITAL DE PROVÍNCIA IMPERIAL* EN EL CONTEXT DE LA SEVA POLÍTICA DE REFORMES ADMINISTRATIVES. EL MATEIX EMPERADOR HAVIA RESIDIT DURANT DOS ANYS A LA CIUTAT. A PARTIR D'AQUEST MOMENT TÀRRACO ESTARIA UNIDA DIRECTAMENT AL PODER IMPERIAL A TRAVÉS DE LA FIGURA D'UN GOVERNADOR RESPONSABLE DE LA POLÍTICA I L'ADMINISTRACIÓ DE LA PROVÍNCIA *HISPANIA CITERIORIS* O *TARRACONENSIS*. AIXÍ, LA CIUTAT ACOLLIA EL *CONCILIVM PROVINCIAE**, INTEGRAT PELS REPRESENTANTS DELS SET *CONVENTI** O DISTRICTES TERRITORIALS. D'ACORD AMB AQUESTA CATEGORIA, COMENÇÀ A REBRE TOT UN IMPRESSIONANT PROGRAMA EDILICI QUE HAVIA DE RESPONDRE A LES NECESSITATS ADMINISTRATIVES, POLÍTQUES I RELIGIOSES QUE EL SEU RANG EXIGIA.

- VIA ROMANA
- MURALLA, TRAÇAT HIPOTÈTIC
- ▨ SUBURBI

1 MURALLES - PASSEIG ARQUEOLÒGIC	4 MUSEU NACIONAL ARQUEOLÒGIC	7 FÒRUM	10 BASÍLICA PALEOCRISTIANA - CENTRE COMERCIAL
2 CATEDRAL - MUSEU DIOCESÀ	5 CIRC - TORRE DEL PRETORI	8 TEATRE	i INFORMACIÓ TURÍSTICA
3 CASA CASTELLARNAU - MUSEU D'HISTÒRIA	6 AMFITEATRE	9 NECRÒPOLIS PALEOCRISTIANA	

EN AQUEST CONTEXT TÀRRACO ASSOLÍ UNA GRAN PROSPERITAT A PARTIR DE LA DINASTIA JULIOCLÀUDIA* I SOBRETOT EN ÈPOCA FLÀVIA*. VAN CRÉIXER ELS SUBURBIS*, S'AMPLIAREN EL FÒRUM I EL PORT DE LA CIUTAT I ES CONSTRUÏREN EL TEATRE I, A LA PART ALTA, EL GRAN COMPLEX PROVINCIAL I EL CIRC. AL SEGLE II DC S'EDIFICÀ L'AMFITEATRE I LA URBS ASSOLÍ EL MOMENT ÀLGID DE CREIXEMENT I URBANÍSTIC AMB UNA POBLACIÓ QUE S'ESTIMA AL VOLTANT DE LES 25.000-30.000 PERSONES I UNA EXTENSIÓ DE PROP DE 80-85 HECTÀREES. TÀRRACO ERA UN NUCLI BEN COMUNICAT PER MAR AMB ALTRES PORTS DE LA MEDITERRÀNIA I PER VIES TERRESTRES, AMB LES CIUTATS PROPERES. D'AQUESTA MANERA S'OBRIEN TRES GRANS RUTES: PEL NORD-EST, EN DIRECCIÓ A ROMA I A LES PROVÍNCIES SEPTENTRIONALS; PEL SUD-OEST, EN DIRECCIÓ A CADIS, I PEL NORD-OEST, EN DIRECCIÓ A LLEIDA CAP A L'INTERIOR DE LA PENÍNSULA. DURANT EL SEGLE II LA CIUTAT FOU VISITADA PELS EMPERADORS ADRIÀ (123-124 DC) I SEPTIMI SEVER (178).

AL SEGLE III L'IMPERI VA TENIR UNA GREU CRISI SOCIAL I ECONÒMICA CARACTERITZADA PER L'ANARQUIA MILITAR, * LA CREIXENT PRESSIÓ DELS POBLES LIMÍTROFS SOBRE LES FRONTERES I LES CATÀSTROFES NATURALS COM TERRATRÈMOLS I PESTES. L'ECONOMIA ES VA ESFONDRAR I LES CIUTATS COM TÀRRACO EXPERIMENTAREN RECESSIONS DEMOGRÀFIQUES I URBANES IMPORTANTS. CAP AL 260 ELS FRANCS* SAQUEJAREN PART DE LA CIUTAT, FET QUE LI AGREUJÀ LA DECADÈNCIA I TRANSFORMACIÓ. LES REFORMES ADMINISTRATIVES DE L'EMPERADOR DIOCLECIÀ, QUE AMPLIÀ EL NOMBRE DE PROVÍNCIES A HISPÀNIA, VAN COMPORTAR QUE EL TERRITORI ADMINISTRAT PER TÀRRACO ES REDUÍS SIGNIFICATIVAMENT.

Moneda amb representació
del temple d'August

EN EL MARC D'AQUESTA CRISI GENERALITZADA, LES PERSECUCIONS CONTRA ELS CRISTIANS S'INTENSIFICAREN. A TÀRRACO ES DOCUMENTA EL MARTIRI DEL BISBE DE LA CIUTAT, FRUCTUÓS, I DELS SEUS DIAQUES, AUGURI I EULOGI, CREMATS VIUS A L'AMFITEATRE L'ANY 259 SOTA L'IMPERI DE VALERIA. DURANT ELS SEGLES III I IV DEIXAREN DE FUNCIONAR EQUIPAMENTS URBANS COM EL FÒRUM, EL TEATRE, PART DEL PORT I S'ABANDONAREN ÀREES RESIDENCIALS DE LA CIUTAT. A MÉS, EL PROCÉS D'OFICIALITZACIÓ I IMPLANTACIÓ DEL CRISTIANISME A PARTIR DE FINALS DEL SEGLE IV PROVOCÀ UNA PROFUNDA TRANSFORMACIÓ URBANA AMB EL DESMUNTATGE O LA REUTILITZACIÓ DELS ANTICS ESPAIS DE PRESTIGI CIVIL O RELIGIÓS DE CAIRE PAGÀ. A LA PART ALTA, ELS ANTICS RECINTES DEL CONCILI PROVINCIAL I POC DESPRÉS EL CIRC SERVIREN PER ACOLLIR ELS NOUS EDIFICIS ADMINISTRATIUS, ELS HÀBITATS I ELS NOUS TEMPLES CRISTIANS. PROP DEL FRANCOLÍ ES FORMAREN EXTENSOS CEMENTIRIS CRISTIANS I S'HI CONSTRUÏREN LES ESGLÉSIES QUE AVUI CONEIXEM COM LES BASÍLIQUES DE LA TABACALERA I DEL PARC CENTRAL. L'ANY 476 CAIGUÉ L'IMPERI ROMÀ D'OCCIDENT I, SOTA EL REGNAT DEL VISIGOT EURIC, LA TARRACONENSE I TARRACONA ENTRAREN A FORMAR PART DEL REGNE DE TOLOSA; S'INICIÀ - D'AQUESTA MANERA EL PERÍODE VISIGÒTIC. LA CIUTAT MANTINGUÉ VIVA L'ESTRUCTURA URBANÍSTICA HERETADA DE L'ÈPOCA ROMANA I FOU COMANDADA, FINS A LA IRRUPCIÓ DE L'ISLAM EL 713, PEL DUX² VISIGÒTIC I EL BISBE METROPOLITÀ.

*Escena de Zaqueu i l'entrada a Jerusalem.
Sarcòfag de Betesda, a la façana de la catedral de Tarragona
(finals del s. IV-inicis del V). (JMM) □*

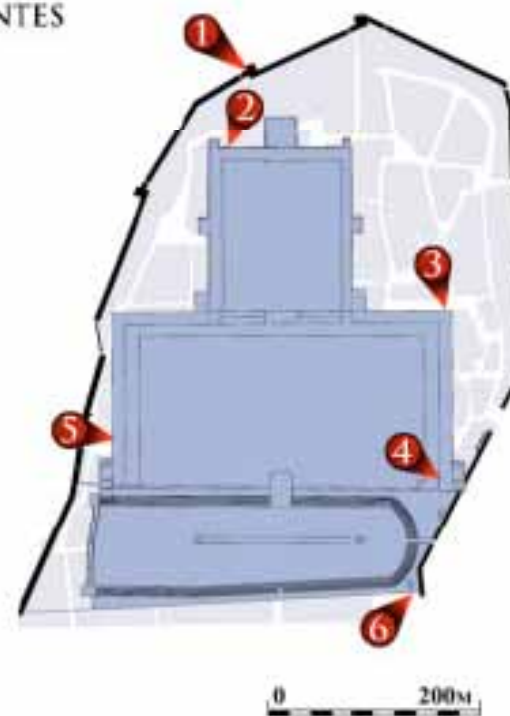

□ LA PART ALTA DE TARRAGONA

AMB L'EXPRESSIÓ PART ALTA ELS TARRAGONINS IDENTIFIQUEN EL CENTRE HISTÒRIC DE LA SEVA CIUTAT. ES TRACTA D'UNA ÀREA URBANA DE 18 HECTÀREES D'EXTENSIÓ, PARCIALMENT ENGERCLADA PER LA MURALLA ROMANA, QUE CONSERVA LA MAJOR PART DEL PATRIMONI HISTÒRIC I ELS EQUIPAMENTS MUSEOGRÀFICS MÉS IMPORTANTS DE TARRAGONA.

A PARTIR DELS ESCIPIONS FOU OCUPADA PER LES ESTRUCTURES DE PODER MILITAR I POLÍTIC I, DES DEL SEGLE I DC, ACOLLÍ ELS PRINCIPALS RECINTES DE L'ARQUITECTURA IMPERIAL ROMANA: ELS EDIFICIS ADMINISTRATIUS I RELIGIOSOS DEL *CONCILIVM PROVINIAE HISPANIAE CITERIORIS* I EL CIRC. AMB LA DESAPARICIÓ DE L'IMPERI ROMÀ, ELS EDIFICIS PÚBLICS CAIGUEREN EN DESÚS, I ENTRE ELS SEGLES V I INICIS DEL VIII L'ÀREA FOU UNA PART DE LA CIUTAT VISIGÒTICA ON S'ERIGÍ EL COMPLEX EPISCOPAL PRESIDIT PER L'ESGLÉSIA CATEDRALÍCIA.

LA PART ALTA FOU, A L'EDAT MITJANA, L'ESPÀI URBÀ ON ES MATERIALITZÀ LA RESTAURACIÓ DE LA SEU METROPOLITANA, I S'HI VA DEFINIR UNA NOVA CIUTAT QUE S'AIXECÀ SOBRE LES RESTES PREEXISTENTS DE L'ETAPA CLÀSSICA. TARRAGONA ACTUÀ COM A CENTRE DINAMITZADOR DE LA REPOBLACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA I DE L'ARTICULACIÓ POLÍTICA I ECLESIASTICA D'AQUEST TERRITORI.

1

2

3

4

5

6

1 TORRE DEL CABISCOL, PASSEIG ARQUEOLÒGIC (JIM)

3 FINESTRAL DEL TÍMENOS, MUSEU DIOCESÀ (JIM) 5 PORTA DEL CONCILIVM, PLAÇA DEL PALLOL (JV)

2 MURS DE LA GRAN PLAÇA DEL CONCILIVM, PLAÇA DEL REI (JLS)

4 PILASTRES TORRE DEL PRETORI (JMM)

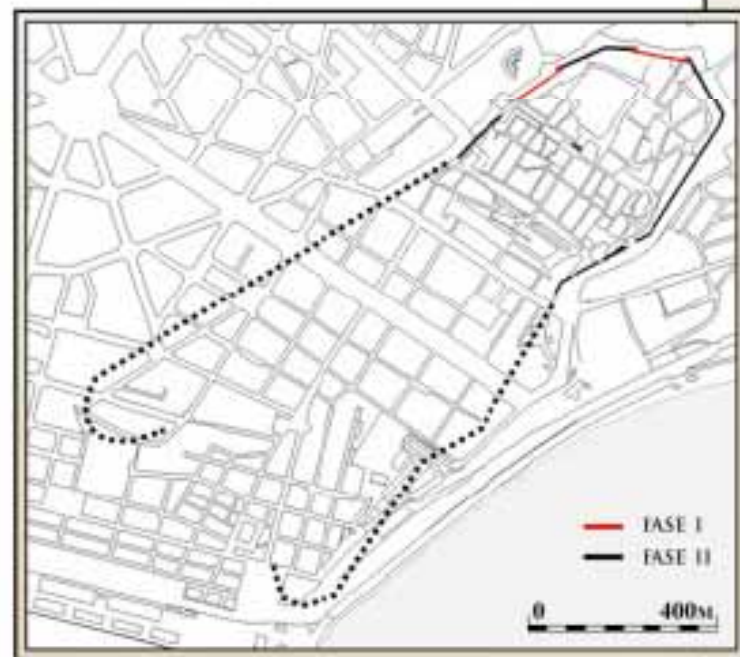
6 FAÇANA DEL CIRC (JMM)

□ LA MURALLA

LA MURALLA ÉS L'ELEMENT PRINCIPAL QUE DEFINEIX TARRACO COM A CIUTAT. ÉS L'OBRA ARQUITECTÒNICA I URBANÍSTICA QUE MARCA EL SEU PERÍMETRE (*POMOERIVM*[®]) I SEPARA EL QUE SERIA L'URBS, DINS DE LA MURALLA, DEL *SVBVRBIVM*[®], FORA D'AQUESTA. D'ALTRA BANDA, ES CONVERTIA EN UN REQUISIT BÀSIC PER A LA DEFENSA DAVANT ATACS DE POSSIBLES ENEMICS. ÉS LA PRIMERA OBRA ROMANA QUE ES CONEIX A HISPÀNIA I UNA DE LES MÉS ANTIGUES QUE ES CONSERVEN FORA DE LA PENÍNSULA ITÀLICA.

LA MURALLA ROMANA TENIA UN RECORREGUT APROXIMAT DE CINC QUILOMETRES, TOT ENVOLTANT UN ESPAI DE 59 HECTÀREES, I ANAVA DE LA PART ALTA FINS AL PORT. ACTUALMENT SE'N CONSERVEN 1.300 M, BONA PART DELS QUALS ES PODEN VISITAR AL RECINTE DEL PASSEIG ARQUEOLÒGIC.

LA MURALLA QUE ENS HA ARRIBAT ALS NOSTRES DIES ES VA CONSTRUIR EN DIFERENTS FASES. LA PRIMERA ES VA AIXECAR CAP AL 200 aC I ERA LA DEFENSA DEL QUARTER MILITAR ROMÀ (*CASTRVM*[®]). POSTERIORMENT, ENTRE EL 150 I 100 aC, ES VA AMPLIAR FINS AL PORT I AL LLARG DEL TEMPS VA SER OBJECTE DE REPARACIONS I REFORMES. LA CONSERVACIÓ ERA COMPETÈNCIA D'UN CÀRREC PÚBLIC ANOMENAT *PRAEFECTVS MVRORVM*[®].

Perímetre teòric de la segona fase de la muralla □

1 PORTAL DEL ROSER (s.XII-XIV)	4 TORRE DE L'ARQUEBISBE (s. II AC i s. XII)	7 PORTAL DEL SOCORS
2 ACCÉS AL PASSEIG ARQUEOLÒGIC	5 TORRE DEL CABISCOL	8 TRAM DE L'ESCORXADOR
3 FORTÍ NEGRE (s. XVI)	6 TORRE DE MINERVA	9 PORTAL DE SANT ANTONI (s. XVIII)

TRAÇAT TEÒRIC DE LA MURALLA I RECORREGUT DEL PASSEIG ARQUEOLÒGIC (JA)

És possible que l'assentament militar romà de Tàrraco durant la Segona Guerra Púnica tingués una primera fortificació construïda amb fusta, pedra i potser terra de la qual no ens ha arribat cap vestigi. Segurament després de la guerra contra els cartaginesos, la primera defensa es va substituir pel que coneixem com la primera fase de muralla, cap al 200 aC. Aquesta primera construcció tindria un perímetre reduït, aproximadament sis hectàrees, que tancaria la part més alta de la ciutat.

Es tracta d'una obra d'uns 6 metres d'alt i 4 d'ample, bastida amb doble parament de megàlits* (*opvs silicevm**) i un farciment de terra i pedres. Es reforçava amb una sèrie de torres de les quals se'n conserven tres: Minerva, Seminari i Arquebisbe, i se'n suposa una quarta, sota del fortí Negre. Igual que els trams de muralla, tenen una base megalítica sobre la qual es va construir un segon cos de carreus* que formarien cambres de tir a l'interior de les torres, des d'on defensarien la muralla amb escorpins*.

El pas del temps ha provocat que fossin reparades i reformades, com el cas de la torre de l'Arquebisbe, amb un cos superior medieval. Mereix especial menció la torre de Minerva o Sant Magí, que defensaria un dels angles de la fortificació i estaria decorada pel relleu de Minerva sobre un espai reservat a una inscripció*. A la base megalítica es conserven diversos caps cisellats, que es podrien considerar divinitats protectores, igual que el relleu esmentat.

Cap de divinitat protectora □
cisellat al sòcol de la torre
de Minerva (JV)

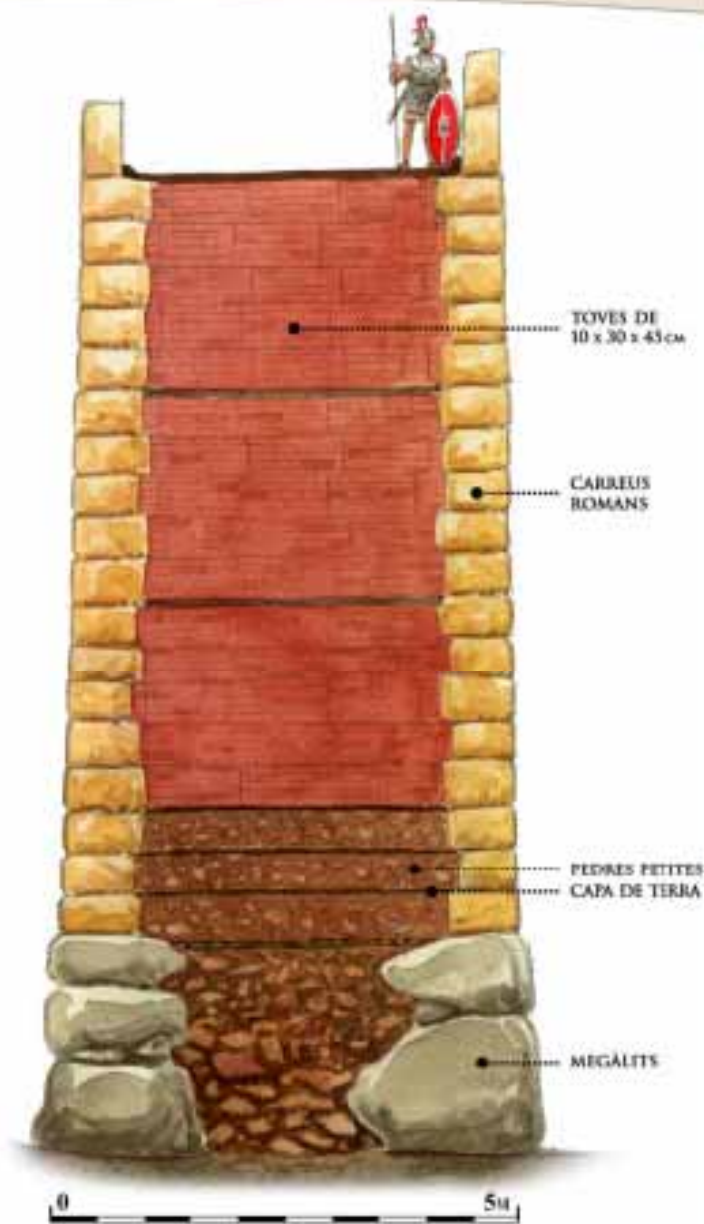

RESTITUCIÓ DE LA TORRE I DEL RELLEU DE MINERVA (JLS)

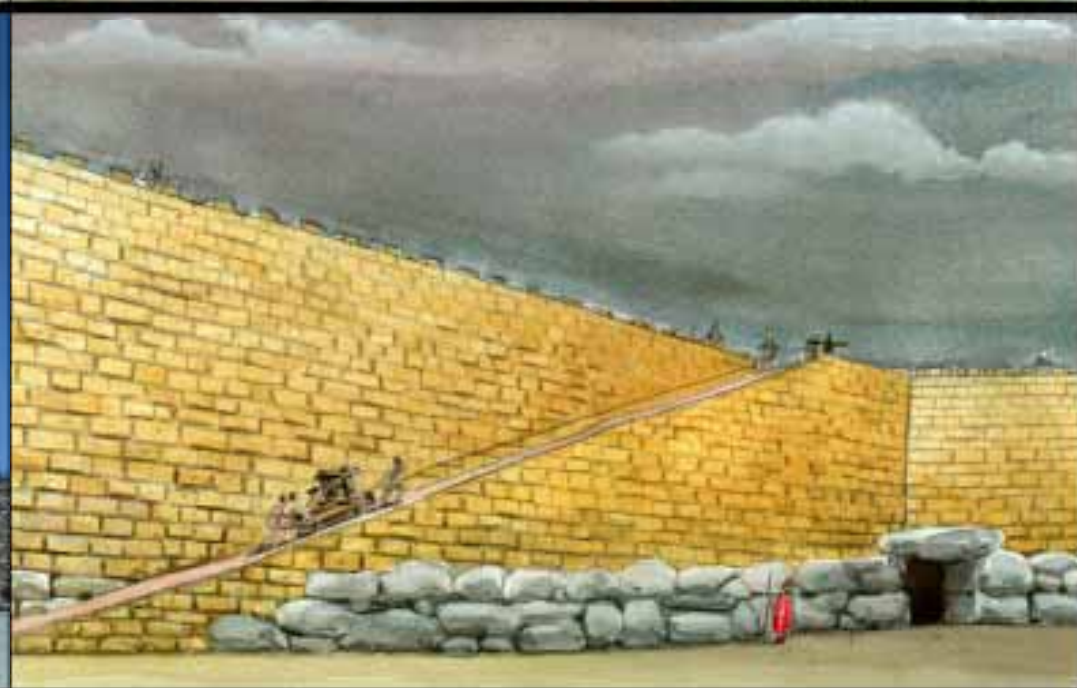
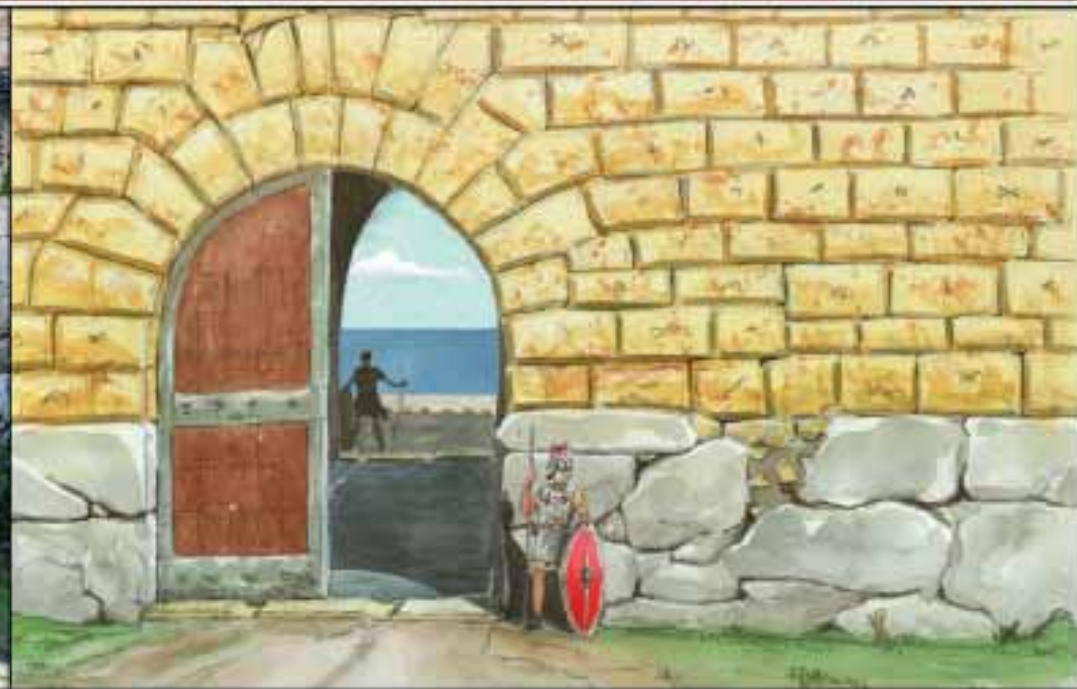
TEMPS DESPRÉS, QUAN TÀRRACO JA HAVIA ASSOLIT UNA SÒLIDA POSICIÓ GEOPOLÍTICA A LA PENÍNSULA IBÈRICA, LA PRIMERA FASE DE MURALLA FOU AMPLIADA PER ENVOLTAR, FINS AL PORT, LA CIUTAT EN CREIXEMENT. AQUEST NOU RECINTE, CONEGUT COM SEGONA FASE, ES VA EDIFICAR ENTRE ELS ANYS 150 I 100 A.C.

ES VA CONSTRUIR UNA OBRA MÉS ALTA I AMPLA, DE 12 PER 6 METRES, TAMBÉ AMB BASE DE MEGÀLITS, TOT I QUE AMB UNA ALÇADA MÀXIMA DE POC MÉS DE 2 METRES, SOBRE LA QUAL ES VA AIXECAR UN SEGON COS DE CARREUS ENCOIXINATS*. MOLTS AMB MARQUES DE PICAPEDRER*. L'INTERIOR DE LA BASE ES VA FARCIR AMB SUCCESSIVES CAPES DE TERRA I REBLE, I LA RESTA ES VA OMLIR AMB CAPES DE TOVOTS* D'ARGILA PERFECTAMENT DISPOSATS.

A DIFERÈNCIA DE LA FASE ANTERIOR, NO S'HAN CONSERVAT TORRES, MALGRAT QUE ES VAN CONSTRUIR UNA SÈRIE DE PORTELLES (*POSTERVLAE**) AL COSTAT DE LES DE LA PRIMERA FASE. ES MANTÉ TAMBÉ UNA GRAN PORTA, DESTINADA A L'ACCÉS RODAT A LA PART ALTA (PORTAL DEL SOCORS) I VESTIGIS DE QUATRE RAMPES PER PODER PUJAR MÀQUINES DE GUERRA AL PAS DE RONDA.

Tall transversal de la Muralla □
prop de la Torre de Sant Magí

PORTAL DEL SOCORS I TRAM DE LA PLAÇA DE L'ESCORNADOR (JLS, RL)

□ EL CONCILIVM PROVINCIAE

TÀRRACO, COM A CAPITAL DE LA PROUINCIA *HISPANIA CITERIORIS* O *TARRACONENSIS*, FOU LA SEU DEL MÀXIM ÒRGAN ADMINISTRATIU I RELIGIÓS D'AQUEST TERRITORI: EL *CONCILIVM PROVINCIAE HISPANIAE CITERIORIS*. ES VA EDIFICAR DURANT EL DARRER TERÇ DEL SEGLE I DC A L'INDRET MÉS ELEVAT DEL TURÓ I A L'EXTREM SEPTENTRIONAL DE LA CIUTAT EMMURALLADA. ÉS L'OBRA DE MÉS ENVERGADURA DE TÀRRACO I IMPLICÀ UNA EXTENSA MODIFICACIÓ DE LA CIUTAT ROMANA AIXECADA DURANT ELS SEGLES PRECEDENTS.

EL *CONCILIVM* ABRAÇA UNA EXTENSIÓ DE 18 HECTÀREES I ES DISTRIBUÍ EN DUES GRANS PLACES A DIFERENT NIVELL. LA SUPERIOR ERA EL RECINTE DE CULTE A L'EMPERADOR, UNA GRAN PLAÇA AMB UN AMPLI PÒRTIC* EN TRES DELS QUATRE COSTATS QUE ACOLLÍ LES CERIMÒNIES RELIGIOSES. AL FONS, I POSSIBLEMENT TAMBÉ AL MIG DE LA PLAÇA, HI HAVIA UN O DOS TEMPLES. ÉS L'ÀREA DE MÉS PRESTIGI DE LA CIUTAT, VERITABLE ACRÒPOLIS RELIGIOSA QUE MÉS ENDAVANT ACOLLÍ TAMBÉ LA CATEDRAL VISIGÒTICA, AVUI DESAPAREGUDA, I L'ACTUAL SEU METROPOLITANA ERIGIDA EN ÈPOCA MEDIEVAL. AQUESTA ES CONSTRUÍ A L'EIX CENTRAL DE LA PLAÇA ROMANA, I L'ACTUAL PLA DE LA SEU ÉS UNA REMINISCÈNCIA URBANA I ESCENOGRÀFICA DE L'ANTIGA PLAÇA ROMANA. AL CLAUSTRE DE LA CATEDRAL I AL MUSEU ARQUEOLÒGIC PODEN CONTEMPLAR-SE DIVERSOS ELEMENTS DECORATIUS D'AQUEST RECINTE.

El Concilium Prouvinciae Hispaniae Citerioris □
sobre l'actual trama urbana de la Part Alta

EL CONCILI PROVINCIAL I L'AMFITEATRE (JA)

EL RECINTE DE CULTE

LA SEU DEL *CONCILIVM* ESTAVA PRESIDIDA PEL RECINTE DE CULTE IMPERIAL, A LA ZONA MÉS ALTA DE LA CIUTAT, ARA OCUPADA PER LA CATEDRAL I EL PLA DE LA SEU. ES TRACTAVA D'UNA IMPRESSIONANT PLAÇA DE 153 PER 136 M ENVOLTADA PER UN MUR PERIMETRAL, EL TÈMENOS*, QUE AGUANTARIA LA COBERTA D'UN PÒRTIC COLUMNAT D'UNS 11 M D'AMPLE.

EL MUR DEL TÈMENOS, D'UNS 9 M D'ALT, UTILITZA GRANS CARREUS, AMB LA CARA DEL PÒRTIC ORIGINÀRIAMENT FOLRADA DE PLAQUES DE MARBRES EN LA QUAL ES VAN OBRIR UNA SÈRIE DE GRANS FINESTRALS DESTINATS A IL·LUMINAR EL PÒRTIC. D'AQUEST GRAN MUR EN RESTEN VESTIGIS IMPORTANTS, SOBRETOT AL CLAUSTRE DE LA SEU, QUE VAN SER APROFITATS COM A PART DEL TANCAMENT, I AL COL·LEGI D'ARQUITECTES, AL CARRER DE SANT LLORENÇ. LA COLUMNATA* DEL PÒRTIC ES VA CONSTRUIR AMB COLUMNES D'ORDRE COMPOST, TOT DE MARBRE DE LUNI-CARRARA. SOBRE AQUESTES, HI HAVIA UN ENTAULAMENT* CORONAT PER UN ÀTIC* FORMAT AMB GRANS MEDALLONS (*CLIPEI**) QUE ES VAN DECORAR AMB LES IMATGES DE MEDUSA I JÚPITER AMMÓ SEPARADES ENTRE ELLES PER PLAQUES DE MARBRE AMB CANELOBRES EN RELLEU. LA COBERTA DEL PÒRTIC ESTAVA FORMADA PER UN EMBIGAT DE FUSTA QUE AGUANTAVA UNA TEULADA.

Restitució d'un clipeus de
Jupiter Ammó del pòrtic
del Recinte de Culte (JJM)

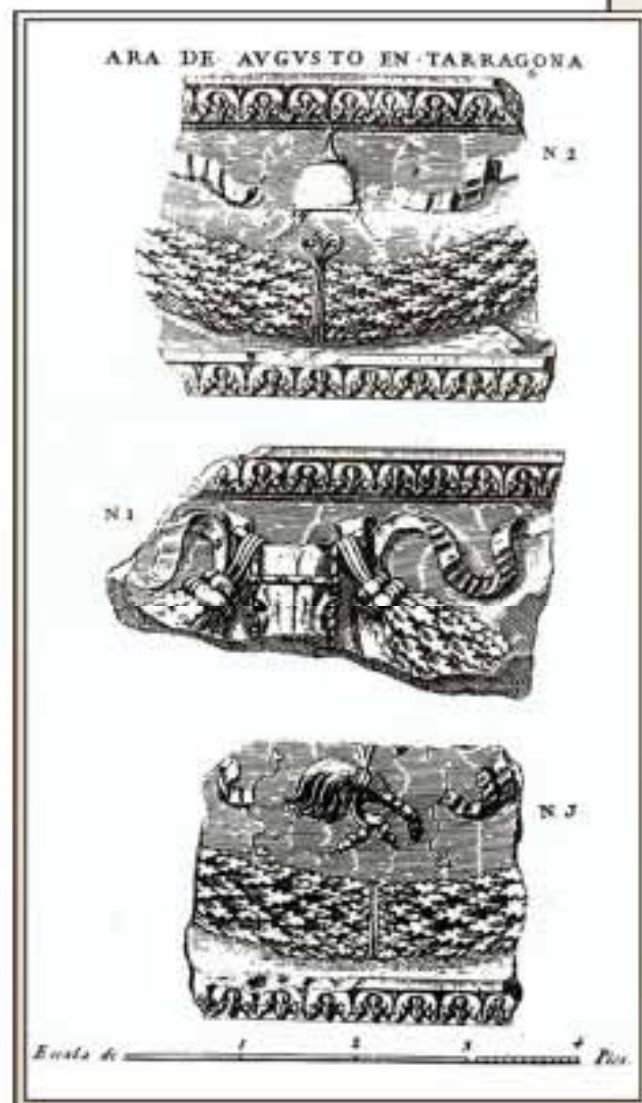

LA CATEDRAL I EL PLA DE LA SEU OCUPEN PART DE LA RECINTE DE CULTE DEL CONCILIVM (JA)

ALS ANGLES DE LA BANDA SEPTENTRIONAL DEL PÒRTIC HI HAVIA SENGLS GRANS ARCS AMB EXEDRES^s O FORNÍCULES DESTINADES A COL·LOCAR-HI ESTÀTUES DE CULTE IMPERIAL. A MÉS, ALS DOS COSTATS MÉS LLARGS HI HAVIA DUES SALES ANNEXES A BANDA I BANDA DE L'EIX TRANSVERSAL DE LA PLAÇA.

AL COSTAT SEPTENTRIONAL DE LA PLAÇA, JUST A L'EIX DE SIMETRIA DEL *CONCILIVM PROVINCIAE*, S'OBRIA UNA GRAN SALA DE 27,50 M D'AMPLE AMB UN PAVIMENT I ELS MURS FOLRATS AMB GRANS PECES DE MARBRE. HOM SUPOSA QUE AQUESTA SALA ES CORRESPON AMB LA CEL·LA DEL TEMPLE DEDICAT AL CULTA A L'EMPERADOR.

DEVIA SER UN IMPRESSIONANT EDIFICI DE MARBRE, AMB COLUMNES D'UNS 13,50 M D'ALÇADA DECORADES AMB CAPITELLS^s CORINTIS DELS QUALS ENS HAN ARRIBAT DIVERSOS FRAGMENTES. L'ENTAULEMENT ESTARIA DECORAT AMB UN FRIS^s DE GARLANDES, BUCRANIS^s I ELS ATRIBUTS SACERDOTALS DEL CULTA IMPERIAL: *APEX*^s, *ASPERGILIVM*, *CVLTER*, *PATERA*, ASSOCIATS ALS SACRIFICIS RITUALS DE CENT BOUS (*HECATOMBE*^s). SE SUPOSA QUE DAVANT DEL TEMPLE HI HAURIA L'ALTAR (*ARA*^s) DEDICAT ALS SACRIFICIS CULTUALS.

Fragments del fris de bucranis i garlandes conservats al claustre de la Seu (del llibre España Sagrada d'E. Flórez, any 1769)

LA CATEDRAL I EL PLA DE LA SEU OCUPEN PART DEL RECINTE DE CULTE DEL CONCILIVM

LA PLAÇA DE REPRESENTACIÓ

ALS PEUS DEL RECINTE DE CULTE I A UN NIVELL INFERIOR ES TROBAVA L'ANOMENADA PLAÇA DE REPRESENTACIÓ DEL *CONCILIVM*. ES TRACTA D'UNA DE LES PLACES MÉS GRANS DE L'IMPERI ROMÀ I MESURAVA 175 M DE D'AMPLE PER 318 DE LLARG. ESTAVA UNIDA AL RECINTE SACRE MITJANÇANT UNA ESCALA MONUMENTAL, AMB LA MATEIXA FUNCIÓ QUE AVUI FAN LES ESCALES DE LA PLAÇA DE LES COLS, I DE LA QUAL ES PODEN VEURE LES RESTES EN UNS BAIXOS DEL CARRER MAJOR.

LES CONSTRUCCIONS DEL PERÍMETRE ACOLLIEN ELS EQUIPAMENTS PROPIS DE L'ADMINISTRACIÓ PROVINCIAL: ARXIUS, TRESORERIA, AULES DE REUNIÓ, ETC. L'INTERIOR DE LA PLAÇA ÉS ACTUALMENT UNA REALITAT ARQUEOLÒGICA INDEFINIDA, PERÒ ENS HEM D'IMAGINAR UN AMPLI RECINTE GUARNIT AMB JARDINS, FONTS, INSCRIPCIONS HONORÍFIQUES I NOMBRESES ESTÀTUES DE L'ELIT PROVINCIAL. D'IGUAL MANERA QUE LA PLAÇA SUPERIOR, LA INFERIOR ESDEVINGUÉ MARC ESCENOGRÀFIC DE CERIMÒNIES I RITUS RELIGIOSOS RELACIONATS AMB EL CULTE A L'EMPERADOR I QUE S'INICIAVEN A L'ÀREA SACRA.

DES DE L'EDAT MITJANA EL CARRER MAJOR ÉS EL PRINCIPAL EIX DE COMUNICACIÓ DEL CENTRE HISTÒRIC, JA QUE UNEIX EL PLA DE LA CATEDRAL AMB L'ACTUAL PLAÇA DE L'AJUNTAMENT. AQUESTA FUNCIÓ ÉS HEREVA DE L'URBANISME ROMÀ PERQUÈ POCs METRES PER SOTA DEL CARRER ES TROBARIA LA VIA[®] SACRA QUE UNIA L'ESCALINATA D'ACCÉS AL RECINTE DE CULTE A L'EMPERADOR AMB LA TRIBUNA DEL CIRC.

A L'ACTUAL PLAÇA DEL FÒRUM ES CONSERVEN LES RESTES DE L'ANGLE NORD-OCCIDENTAL DELS MURS QUE DELIMITAVEN LA PLAÇA ROMANA. DES D'AQUEST INDRET PODEM COPSAR LA MAGNITUD D'AQUESTA PLAÇA, MIRANT FINS A LA TORRE DEL PRETORI I, EN ANGLE RECTE, FINS AL FINAL DEL CARRER DE CIVADERIA.

LA PLAÇA DE REPRESENTACIÓ AL CARRER MAJOR I A LA PLAÇA DEL FÒRUM (JA, RL)

TRES DELS QUATRE COSTATS D'AQUESTA PLAÇA ESTAVEN DELIMITATS PER UN PODI ELEVAT COBERT PER UN AMPLI ESPAI PORTICAT, QUE RECOLZAVA EN UN MUR DECORAT AMB PILASTRES* COM LES QUE ACTUALMENT ES PODEN APRECIAR A LA TORRE DEL PRETORI. DARRERE DEL PÒRTIC HI HAVIA UNA LLARGA VOLTA ROMANA, DE LA QUAL S'HAN CONSERVAT SEGMENTS COM LES ANOMENADES VOLTES DEL PALLOL I DEL PRETORI, QUE AGUANTARIEN UNA GALERIA SUPERIOR. ALS ANGLES MERIDIONALS D'AQUESTA PLAÇA ES TROBEN LES TORRES DE L'ANTIGA AUDIÈNCIA I DEL PRETORI, LES QUALS FACILITAVEN, DES DEL NIVELL INFERIOR DEL CIRC, L'ACCÉS A L'INTERIOR DE LA PLAÇA DEL *CONCILIVM* I ALS PODIS I SALES PERIMETRALS.

L'ÚS ORIGINAL DEL RECINTE ES MANTINGUÉ FINS A LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE V. A PARTIR DE LLAVORS LA PLAÇA I LES VOLTES PERIMETRALS FOREN OCUPADES PER HABITATGES PRIVATS QUE PERDURAREN DURANT EL PERÍODE VISIGÒTIC. ENTRE ELS SEGLES XII I XIV L'INTERIOR DE LA PLAÇA FOU URBANITZAT DEFININT UNA TRAÇA DE VIALS QUE PRÀCTICAMENT S'HA MANTINGUT FINS A L'ACTUALITAT. AQUEST ESPAI ÉS ARA L'ENTRAMAT DE CARRERS QUE CONFORMEN BONA PART DEL BARRI MEDIEVAL, AMB UNA RETÍCULA D'ILLES DE CASES ALLARGADES I CARRERS ESTRETS, CLARS EXPONENTS DE COM DE VIA SER LA CIUTAT EN LES ÈPOQUES MEDIEVAL I MODERNA. L'EVOLUCIÓ HA CONVERTIT LA PART ALTA DE TARRAGONA EN UN ORIGINAL GRESOL URBANÍSTIC I ARQUITECTÒNIC ON ES BARREGEN ELEMENTS ROMANS AMB D'ALTRES DE MEDIEVALS, MODERNS I FINS I TOT ACTUALS, QUE FAN DEL NOSTRE CENTRE HISTÒRIC UN EXEMPLE ÚNIC.

La torre del Pretori a inicis del segle XIX □
(del *Voyage Pittoresque* d'Alexandre Laborde, 1806)

LA TORRE DEL PRETORI DES DE LA PLAÇA DEL REI (RL)

□ EL CIRC

EL CIRC ROMÀ DE TÀRRACO ERA L'EDIFICI DESTINAT A CELEBRAR ELS *LUDI CIRCENSES*, SOBRETOT CURSES DE CARROS ESTIRATS PER CAVALLS. ELS CARROS S'ANOMENAVEN *BIGAE*, *TRIGAE* O *QVADRIGAE* EN FUNCIÓ DEL NOMBRE DE CAVALLS QUE DUIEN (2, 3 O 4). EL CIRC ES VA CONSTRUIR A FINALS DEL SEGLE I DC I CULMINÀ LA TRANSFORMACIÓ URBANÍSTICA PROPICIADA PER LA CONSTRUCCIÓ DE LA SEU DEL *CONCILIVM PROVINCIAE*. L'ORGANITZACIÓ DELS JOCS ERA ASSUMIDA FONAMENTALMENT PELS SACERDOTS ENCARREGATS DE CULTE IMPERIAL I LA POSICIÓ URBANA PERMETIA FINALITZAR MOLTES CERIMÒNIES IMPERIALS, INICIADES A LA SEU CONCILIAR, AMB LES CURSES DE CARROS.

L'EDIFICI MESURAVA APROXIMADAMENT 325 M DE LLARG I TENIA UNA AMPLADA ENTRE ELS 100-115 M. LA CAPACITAT APROXIMADA ERA DE 25.000 ESPECTADORS. LA PISTA INTERIOR O ARENA FEIA 290 M DE LLARGÀRIA PER 67-77 D'AMPLADA. L'ARENA ESTAVA DIVIDIDA PER UN AMPLI MUR (*EVRIPIVS*^o O *SPINA*) DECORAT AMB ELEMENTS ESCULTÒRICS I ARQUITECTÒNICS QUE INCLOÏA UN COMPTADOR DE LES SET VOLTES DE QUÈ CONSTAVA UNA CURSA I QUE ES REPRESENTAVEN PER SET OUS O DOFINS DE BRONZE.

EL CIRC ES VA MANTENIR EN ÚS FINS A MITJAN SEGLE V, MOMENT QUE L'ARENA I LES VOLTES PERIMETRALS FOREN TRANSFORMADES PER NOUS ESPAIS RESIDENCIALS. A PARTIR DEL XII EL CIRC ÉS ANOMENAT EL CORRAL, JA QUE ERA L'INDRET ON ES GUARDAVA EL BESTIAR DE LA CIUTAT I ON ES FEIEN LES FIRES COMERCIALS.

Reconstrucció virtual de la façana del circ □

LA CAPÇALERA ORIENTAL DEL CIRC I LA *PORTA TRIVMPHALIS* (JA)

LA CONSTRUCCIÓ OCUPIAVA TOTA L'AMPLADA DE LA CIUTAT EMMURALLADA I, CONSEGÜENTMENT, SEPARAVA L'ÀREA RESIDENCIAL DE LA SEU DEL *CONCILIVM*. D'AQUESTA MANERA, L'ACCÉS PRINCIPAL A LA PLAÇA DEL *CONCILIVM* ES FEIA, DES DEL CIRC, A TRAVÉS DE LES DUES TORRES SITUADES ALS EXTREMS QUE AVUI CONEIXEM COM DEL PRETORI I DE L'ANTIGA AUDIÈNCIA. EL CIRC ESTAVA PRESIDIT PEL *PVLVINAR*⁶, LA TRIBUNA D'AUTORITATS QUE SE SITUAVA A L'EIX DE LA PLAÇA SUPERIOR DEL *CONCILIVM*.

LA FAÇANA MERIDIONAL DEL CIRC CONSTAVA D'UNA SERIACIÓ DE 57 ARCADES DE MIG PUNTI D'UNS 7 M D'ALÇADA QUE DONAVEN A UNA VIA ENLLOSADA, RAMIFICACIÓ DE LA VIA *AUGUSTA*⁶, I RESSEGUIDA ACTUALMENT PER LA *RAMBLA VELLA*, QUE TRAVESSAVA LA MURALLA DE LA CIUTAT EN DIRECCIÓ A *BARCINO*. A MÉS, A L'EXTREM ORIENTAL DEL CIRC ES TROBAVA LA *PORTA TRIVMPHALIS*⁶, QUE PERMETIA LA SORTIDA A L'EXTERIOR DE LA CIUTAT.

Vista de la capçalera oriental del Circ (JA) □

L'ANOMENADA CAPÇALERA ORIENTAL ÉS L'INDRET ON MILLOR ES CONSERVEN LES RESTES DEL CIRC, JA QUE HA ESTAT UN SECTOR OCUPAT PER FORTIFICACIONS MILITARS QUE HAN APROFITAT LES RESTES ROMANES SENSE MALMETRE-LES. EN L'ACTUALITAT ÉS, JUNTAMENT AMB LA TORRE DEL PRETORI, L'ÀREA MUSEOGRÀFICA DEL CIRC ROMÀ DE TARRAGONA. AL SEGLE XII, LA TORRE DEL PRETORI, DITA TAMBÉ DE PILATS O CASTELL DEL REI, FOU OCUPADA INICIALMENT PELS SENYORS FEUDALS DE LA CIUTAT I DESPRÉS CONVERTIDA FINS AL SEGLE XV EN LA RESIDÈNCIA DELS COMTES DE BARCELONA.

□ Restitució de la capçalera oriental i porta augustea

A FINALS DEL XIV LA FAÇANA DEL CIRC FOU APROFITADA COM A PARET INTERIOR D'UNA NOVA MURALLA (LA MURALLETA) I A L'ANGLE S'III VA AIXEGAR LA TORRE DE LES MONGES. AL SEGLE XVI ES VA CONSTRUIR EL BALUARD* DE CARLES V I DURANT ELS SEGLES XVIII I XIX ES RESTAURAREN TRAMS DE LA MURALLA ROMANA.

CAPÇALERA ORIENTAL: SEGLES XXI, II dC i XIX (RL, DIBUIX DE D'A ROIG RODON 1892)

EL CIRC A LA PLAÇA DE LA FONT I LA DELS SEDASSOS (JA, RL)

□ L'AMFITEATRE

L'AMFITEATRE ÉS UN EDIFICI EL·LÍPTIC DESTINAT PRINCIPALMENT A OFERIR ESPECTACLES DE GLADIADORS. VA SER CONSTRUÏT DURANT LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE II DC EN UN ESPAI QUE PRÈVIAMENT HAVIA ESTAT ÀREA FUNERÀRIA.

ES VA ERIGIR AL COSTAT DEL MAR APROFITANT EL VESSANT DEL TURÓ DE LA CIUTAT PER RETALLAR, EN PART, LES GRADES^o A LA ROCA. A LES ZONES ON LA TOPOGRAFIA NO HO VA PERMETRE, LES GRADES S'AIXECAREN SOBRE VOLTES. TÈCNICAMENT ES VA COMBINAR L'ÚS D'OPVS CAEMENTICIVM^o (MORTER DE CALÇ BARREJAT AMB PEDRA) I D'OPVS QUADRATVM^o (CARREUS DE PEDRA BEN DISPOSATS).

TENIA UNA CAPACITAT APROXIMADA PER A 14.000 ESPECTADORS QUE ES DISTRIBUÏEN PER RIGORÓS ORDRE SOCIAL. ELS CIUTADANS MÉS IL·LUSTRES S'ASSEIEN A LES GRADES INFERIORS (IMMA CAVEA^o). LA RESTA DE LA GRADERIA (MEDIA^o I SYMMA CAVEA^o) ERA OCUPADA, EN ESTRICTE ORDRE SOCIAL, PER LA RESTA DE LA POBLACIÓ.

LA PRESIDÈNCIA DELS JOCS PODIA ANAR A CÀRREC DELS MAGISTRATS, EL GOVERNADOR PROVINCIAL O EL SACERDOT ENCARREGAT DEL CULTI IMPERIAL (FLAMEN^o). SE SITUAVEN A LA TRIBUNA, UNA PLATAFORMA EMMARCADA PER LA GRAN VOLTA CENTRADA EN LA GRADERIA QUE DÓNA A MAR.

Parts de l'Amfiteatre (JA) □

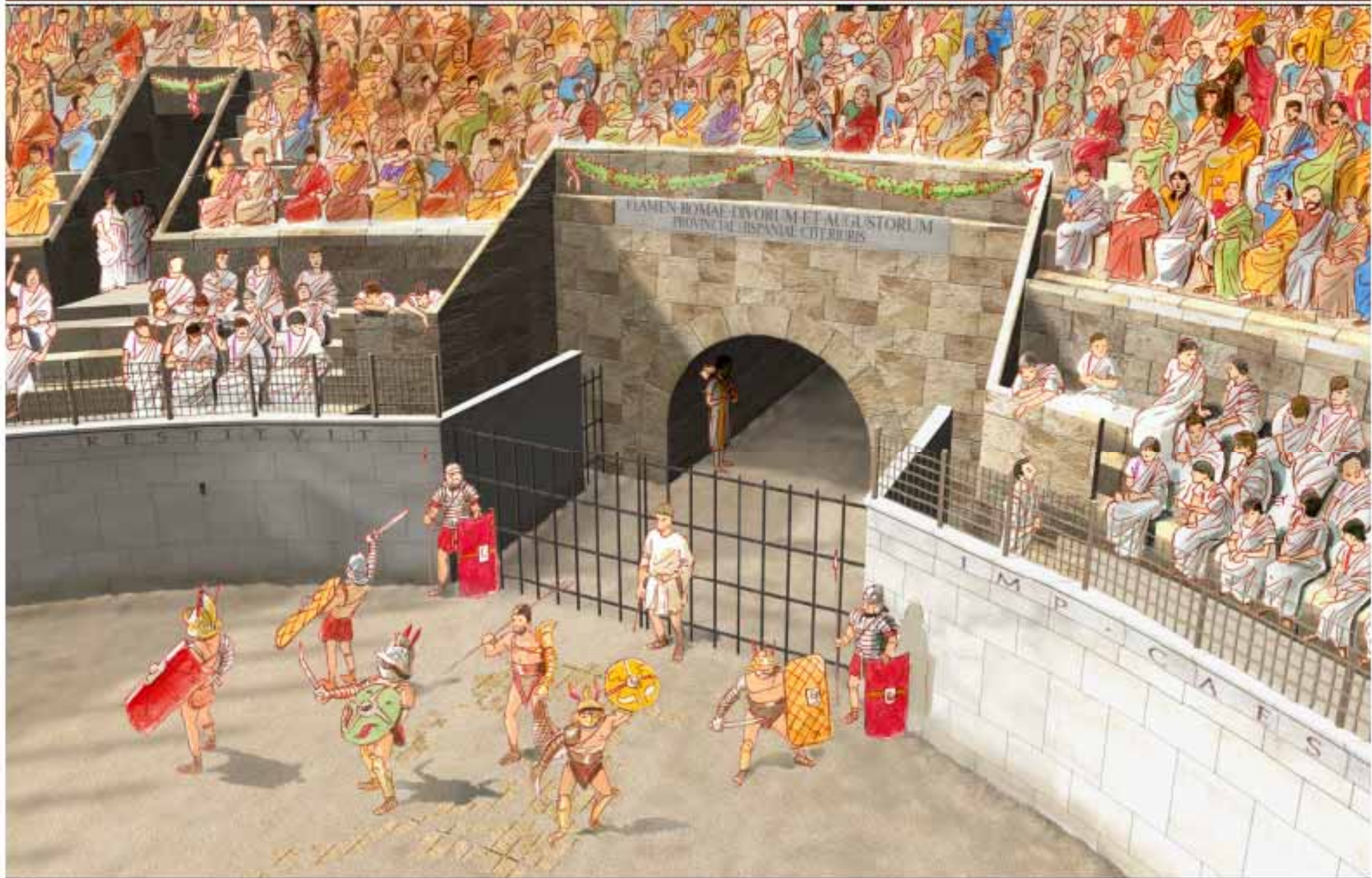
L'AMFITEATRE I LA PLATJA DEL MIRACLE (JA)

L'ESPECTACLE ES DESENVOLUPAVA A L'ARENA I EL PÚBLIC ESTAVA PROTEGIT PER UNA BARRERA PERIMETRAL O *PODIVM*^{*} CORONADA PER UNA XARXA DE SEGURETAT. DOS GRANS ACCESSOS A L'ARENA PERMETIEN L'ENTRADA SOLEMNE DELS GLADIADORS (*PORTA TRIVMPHALIS*) I LA SORTIDA DELS CAIGUTS EN EL COMBAT (*PORTA LIBITINARIA*^{*}).

A MÉS DE LA LLUITA ENTRE GLADIADORS, L'ESPECTADOR PODIA CONTEMPLAR ESPECTACLES DE CACERES, LLUITES DE FERES, EXHIBICIONS ATLÈTIQUES I SUPLICIS DE MORT. EN DETERMINADES OCASIONS ES DESPLEGAVA UNA ENORME CARPA (*VELVM*^{*}) QUE PROTEGIA DEL SOL ELS ESPECTADORS. EN UNS SOTERRANIS EXCAVATS A L'ARENA (*FOSSAE*^{*}) ES TROBAVEN MUNTACÀRREGUES QUE, A TRAVÉS D'UN SISTEMA DE POLITGES I CONTRAPESOS ACCIONATS PER TORNOS, ELEVAVEN LES GÀBIES AMB LES FERES, ELS MATEIXOS GLADIADORS O ELEMENTS ESCENOGRÀFICS DELS JOCS. A LES FOSSES TAMBÉ HI HAVIA ESPAIS DE DESCANS I DE CULTE. A L'EXTREM NORD DE LA FOSSA TRANSVERSAL ES VA DESCOBRIR UNA PINTURA AL FRESC DEDICADA A LA DEESSA *NÈMESI*^{*} (AVUI CONSERVADA AL MUSEU NACIONAL ARQUEOLÒGIC DE TARRAGONA) QUE DECORAVA UNA PETITA CAPELLA (*SACELLVM*^{*}) DESTINADA A LA INVOCACIÓ D'AQUESTA DEESSA PROTECTORA DELS GLADIADORS.

Recreació del sacellum de la fossa transversal □

ACCÈS A L'ARENA DE L'AMFITEATRE

DURANT L'IMPERI D'HELIOGÀBAL, A PRINCIPIS DEL SEGLE III DC, ES DUGUEREN A TERME UN CONJUNT DE REFORMES A L'AMFITEATRE. COMMEMORANT AQUEST FET ES CORONÀ EL PODIUM AMB UNA GRAN INSCRIPCIÓ MONUMENTAL, DE LA QUAL ES CONSERVEN NOMBROSOS FRAGMENTS.

EL 21 DE GENER DE L'ANY 259, EN EL MARC DE LES PERSECUCIONS CONTRA ELS CRISTIANS EN ÈPOCA DE L'EMPERADOR VALERIÀ, FOREN CREMATS VIUS A L'ARENA DE L'AMFITEATRE EL BISBE DE LA CIUTAT, FRUCTUÓS, I ELS SEUS DIAQUES, AUGURI I EULOGI.

DURANT EL SEGLE V I COM A CONSEQÜÈNCIA DE LA POLÍTICA RELIGIOSA DELS PRIMERS EMPERADORS CRISTIANS, L'AMFITEATRE VA ANAR PERDENT LES FUNCIONS ORIGINARIES. UN SEGLE DESPRÉS S'APROFITAREN ELS MATERIALS CONSTRUCTIUS D'AQUEST EDIFICI, SOBRETOT ELS SEIENTS DE LA GRADERIA, PER ERIGIR UNA BASÍLICA CRISTIANA* DE TRES NAUS* QUE COMMEMORÀ EL LLOC DEL MARTIRI DELS TRES SANTS DE L'ESGLÉSIA TARRACONENSE. AL VOLTANT DEL TEMPLE ES DESENVOLUPÀ UN CEMENTIRI D'ENTERRAMENTS EXCAVATS A L'ARENA I MAUSOLEUS FUNERARIS ADOSSATS A L'ESGLÉSIA.

Reconstrucció virtual de la basílica visigòtica □

LA INVASIÓ ISLÀMICA VA MARCAR UN PERÍODE D'ABANDONAMENT DEL CONJUNT. NO VA SER FINS AL SEGLE XII QUE S'ERIGÍ SOBRE ELS FONAMENTS DE LA BASÍLICA VISIGÒTICA UN NOU TEMPLE SOTA L'ADVOCACIÓ DE SANTA MARIA DEL MIRACLE. D'ESTIL ROMÀNIC I PLANTA DE CREU LLATINA, UNA ÒNICA NAU PRINCIPAL I UN ABSIS* QUADRANGULAR, L'ESGLÉSIA ESTÀ ESMENTADA EN UNA BUTLLA* DEL PAPA ANASTASI IV DATADA EL 1154. ENTRE 1516 I 1780 ELS FRARES TRINITARIS OCUPAREN L'AMFITEATRE I ERIGIREN AL COSTAT DE L'ESGLÉSIA UN COMPLEX CONVENTUAL. AMB EL PROCÉS POLÍTIC I ECONÒMIC QUE IMPULSÀ L'ESTAT ESPANYOL PER DESAMORTITZAR ELS BÉNS ECLESIASTICS DES DE FINALS

□ *Reconstrucció virtual de l'església romànica*

SEGLE XVIII, EL CONJUNT PASSÀ A TITULARITAT PÚBLICA. EN AQUESTES CIRCUMSTÀNCIES, EN EL PERÍODE COMPRES ENTRE 1796 I 1908 L'AMFITEATRE CUSTODIÀ UN PENAL PER RECLOURE ELS PRESIDARIIS DESTINATS A EXECUTAR LES OBRES DE CONSTRUCCIÓ DEL PORT.

L'ESGLÉSIA ES DESPLOMÀ L'ANY 1915. LES PRIMERES INTERVENCIIONS ARQUEOLÒGIQUES I DE RESTAURACIÓ SOBRE EL CONJUNT MONUMENTAL ES VAN PRODUIR A FINALS DEL ANYS CINQUANTA GRÀCIES AL MECENATGE DE LA FUNDACIÓ W.J. BRYANT. AQUESTES ACTUACIONS ES VAN VEURE COMPLEMENTADES AL LLARG DELS ANYS VUITANTA I NORANTA DEL SEGLE XX I PRINCIPIS DEL XXI SOTA INICIATIVA MUNICIPAL.

□ LA CIUTAT RESIDENCIAL

TÀRRACO VA ASSOLIR EN EL PERÍODE DE MÀXIMA ESPLENDOR, PRIMERA MEITAT DEL SEGLE II DC, UNA EXTENSIÓ APROXIMADA DE 80-85 HECTÀREES. ERA UNA SUPERFÍCIE REPARTIDA ENTRE L'ÀREA INTRAMURS, ENVOLTADA PER LES MURALLES (ENTORN DE LES 60 HECTÀREES), ELS SUBURBIA O CIUTAT FORA MURALLA (10-15 HECTÀREES) I FINALMENT UNA EXTENSA ÀREA PORTUÀRIA (7-10 HECTÀREES) INTEGRADA PER MAGATZEMS I MERCATS QUE OCUPAVA LA BADIA NATURAL I S'ESTENIA FINS A LA DESEMBOCADURA DEL RIU FRANCOLÍ. POSSIBLEMENT VA ASSOLIR EN AQUESTA ÈPOCA ELS 25.000 O 30.000 HABITANTS.

L'ÀREA INTRAMURS FOU URBANITZADA ENTRE ELS SEGLES II AC I PRINCIPIS DE L' I DC, DEFININT UNA RETÍCULA ORTOGONAL ADAPTADA AL PENDENT DE LA MUNTANYA. ES TRAÇAREN CARRERS AMB VORERES (VIAE) QUE FEIEN 6 O 7 M D'AMPLADA I ILLES URBANES (INSVLAE²) DE DOS O MÉS PISOS D'ALÇADA I INTEGRADES PER DIVERSOS HABITATGES DE DIMENSIONS MODESTES. MOLTES D'AQUESTES ILLES MESURAVEN 25 M D'AMPLADA PER 70 DE LLARGÀRIA. AL COSTAT DEL FÒRUM DE LA COLÒNIA* S'HA CONSERVAT PART D'UNA INSULA QUE MANTÉ PART DELS LOCALS COMERCIALS A LA PLANTA BAIXA I, PRESUMIBLEMENT, L'HABITATGE AL PIS SUPERIOR. TAMBÉ ES TROBA UN SEGMENT DE CARRER AMB UNA CLAVEGUERA QUE DISCORRIA PEL MIG TOT RECOLLINT LES AIGÜES CONTIGÜES.

FORA DE LA MURALLA CONEIXEM EVIDÈNCIES D'HÀBITAT DES DEL SEGLE II AC, PERÒ MAJORITÀRIAMENT ELS BARRIS EXTRAMURS FOREN URBANITZATS DURANT EL SEGLE I DC I LA PRIMERA MEITAT DEL II. FOU UN URBANISME MÉS IRREGULAR, CONDICIONAT PER LES VIES DE COMUNICACIÓ AMB L'INTERIOR I EN QUÈ SOVINTEJAREN MÉS LES GRANS RESIDÈNCIES UNIFAMILIARS (DOMVS) QUE NO LES ILLES URBANES.

Insula i uia de l'entorn del Fòrum (JV) □

IDEALITZACIÓ DE PART D'UNA INSULA I UNA VIA DE LA CIUTAT

□ EL FÒRUM DE LA COLÒNIA

CADA CIUTAT ROMANA TENIA UN *FORVM*, UNA GRAN PLAÇA PORTICADA QUE CONSTITUÏA EL CENTRE DE LA VIDA URBANA I ENTORN DE LA QUAL ES DISPOSAVEN ELS PRINCIPALS EDIFICIS RELIGIOSOS, POLÍTICS I ADMINISTRATIUS: UN O MÉS TEMPLES, LA CÚRIA* (SALA DE REUNIONS DELS NOTABLES DE LA CIUTAT), ARXIUS, MERCATS I LA BASÍLICA JURÍDICA, EDIFICI DE REUNIONS I D'ACTIVITAT COMERCIAL, ENTRE ALTRES.

EL FÒRUM DE TÀRRACO FOU MOLT AFECTAT PER L'EIXAMPLE URBANÍSTIC DEL SEGLE XIX I NO VA SER FINS A LES EXCAVACIONS DE SERRA VILARÓ, ENTRE ELS ANYS 1926 I 1930, QUAN S'IDENTIFICÀ COM A TAL I ES VA PROTEGIR. EL 1968 EL RECINTE ES VA RESTAURAR DEFININT EL MONUMENT DE LA FORMA QUE ES POT CONTEMPLAR AVUI DIA.

POSSIBLEMENT EL FÒRUM FOU CONSTRUÏT CAP A L'ANY 100 AC, PERÒ D'AQUEST PRIMER RECINTE LES RESTES SÓN MOLT ESCASSES I LA MAJOR PART DELS VESTIGIS ARQUEOLÒGICS CONSERVATS CORRESPONEN A LES REFORMES D'AMPLIACIÓ DEL SEGLE I DC. LA PLAÇA FOU ABANDONADA DURANT EL SEGLE IV. LA BASÍLICA JURÍDICA ÉS EL PRINCIPAL EDIFICI CONSERVAT, A L'EXTREM ORIENTAL ES TROBA UNA PART DEL PODI D'UN TEMPLE I, JA SOTA DEL CARRER DEL GASÒMETRE, S'HAN IDENTIFICAT VESTIGIS DEL TANCAMENT MERIDIONAL. LA BASÍLICA JURÍDICA ERA UN GRAN EDIFICI DE TRES NAUS AMB UNA RENGLERA DE DOTZE LOCALS PETITS, SEGURAMENT DE CAIRE COMERCIAL, AFEGITS PEL COSTAT NORD. LA NAU CENTRAL ERA MÉS ELEVADA QUE LES LATERALS, LA QUAL COSA AFAVORIA LA IL·LUMINACIÓ DE L'INTERIOR, I RECOLZAVA EN UN PORTICAT DE 14 COLUMNES DE LONGITUD I 4 D'AMPLADA. AL MIG DELS LOCALS COMERCIALS HI HAVIA UNA GRAN SALA QUE CORRESPON A L'*AEDES AVGVSTI**, ON ES REUNIA EL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA PRESIDIT PER UNA GRAN ESTÀTUA DE L'EMPERADOR.

Basament triple de la columnata □
de la basílica (JV)

LA BASÍLICA DEL FÒRUM DE LA COLÒNIA (JMM)

□ EL TEATRE

EL TEATRE ERA UN EDIFICI PER A 4.000 O 5.000 ESPECTADORS, DE PLANTA SEMICIRCULAR I DESTINAT A REPRESENTAR ESPECTACLES TEATRALS. UNA CARPA (*VELLARIVM*) COBRIA LA GRADERIA RECOLZADA SOBRE VOLTES O LA ROCA. A L'*ORCHAESTRA** SE SITUAVA EL COS DE MÚSICS I A L'*SCAENA* ES DESENVOLUPAVA LA REPRESENTACIÓ. EL *FRONS SCAENAE** ERA UNA CONSTRUCCIÓ ELEVADA QUE TANCAVA L'*SCAENA* DECORADA ORNAMENTADA AMB ESTÀTUES IMPERIALS. ES TROBA SOBRE ANTICS EQUIPAMENTS PORTUARIS I ES VA CONSTRUIR EN TEMPS DE L'EMPERADOR TIBERI, QUAN ES PODRIA HAVER REFORMAT L'ENTORN DEL FÒRUM DE LA COLÒNIA. AL SEGLE II ES VA DECORAR AMB PLAQUES FOLRADES I ESCULTURES DE MARBRE. AVUI ES CONSERVEN LES CINC PRIMERES GRADES, L'*ORCHAESTRA*, PART DEL *PROSCAENIVM**, ELS FONAMENTS DEL *FRONS SCAENAE*, ELEMENTS DE LA *SYMMA CAVEA* I UN CRIPTOPÒRTIC* AL CARRER DE CAPUTXINS. EN TEMPS DELS SEVERS (FINALS DEL SEGLE II) VA TENIR ELS PRIMERS SÍMPTOMES D'ABANDONAMENT I AL SEGLE III JA ESTAVA EN DESÚS. DESCOBERT EN PART EL 1884, S'HI FEREN EXCAVACIONS ENTRE ELS ANYS 1920 I 30 DEL SEGLE XX. PERÒ SOVINT LES TROBALLES ANAREN ACOMPANYADES DE LA DESTRUCCIÓ. L'ANY 1978 EL CONJUNT ES VA SALVAR *IN EXTREMIS* EN BONA PART GRÀCIES A L'ACCIÓ DE LA SOCIETAT CIVIL.

Vista aèria del teatre (COAC-T) □

IDEALITZACIÓ D'UNA REPRESENTACIÓ TEATRAL

□ LA NECRÒPOLIS DEL FRANCOLÍ

LA NECRÒPOLIS* PALEOCRISTIANA DEL FRANCOLÍ FOU UNA VASTA ÀREA CEMENTIRIAL EXCAVADA ENTRE ELS ANYS 1923 I 1933. ES VA ORIGINAR CAP A MITJAN SEGLE III I PERDURÀ FINS A L'ÈPOCA VISIGÒTICA. PRÈVIAMENT ERA UNA ZONA AGRÍCOLA AMB ENTERRAMENTS QUE ES VA URBANITZAR A PARTIR DEL CANVI D'ERA. ENCARA SÓN VISIBLES RESTES D'ESTRUCTURES D'HÀBITAT AMB UNES PETITES TERMES* I DIPÒSITS. AQUÍ ES CONSERVA UN SEGMENT DE LA VIA SECUNDÀRIA QUE VERTEBRAVA AQUESTES RESIDÈNCIES I LES UNIA AMB LA RESTA DE LA CIUTAT TOT CONNECTANT LA ZONA PORTUÀRIA AMB LA VIA AUGUSTA.

LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES VAN EVIDENCIAR LES RESTES D'UNA BASÍLICA PALEOCRISTIANA DATADA A PRINCIPIS DEL SEGLE V. ENTRE LES DIFERENTS TROBALLES DESTACA UN FRAGMENT D'INSCRIPCIÓ RELACIONADA AMB EL CULTE DELS MÀRTIRS FRUCTUÓS, AUGURI I EULOGI, CREMATS VIUS A L'AMFITEATRE DE TÀRRACO EL 259. AIXÒ DEMOSTRA QUE EN AQUESTA ÀREA VAN SER ENTERRATS I VENERATS PER L'ESGLÉSIA LOCAL.

Restitució de la lauda sepulcral del bisbe Optimus, segle V (RMu) □

EL CEMENTIRI PRESENTA UNA ÀMPLIA TIPOLOGIA SEPULCRAL AMB IMPORTANTS MOSTRES D'ART FUNERARI CRISTIÀ ANTIC. DESTAQUEN EXEMPLARS COM LES LAUDES MUSIVÀRIES* D'ÒPTIM I AMPEL·LI, SARCÒFAGS* COM EL DEL PEDAGOG, EL DELS LLEONS, EL DE LEOCADI O EL DELS APÒSTOLS, AQUESTS ÚLTIMS DE CLARA ICONOGRAFIA* CRISTIANA. TAMBÉ DESTACA EL FRONTAL DE LES ORANTS I UNA MAGNÍFICA COL·LECCIÓ D'EPIGRAFIA* PAGANA I CRISTIANA, AIXÍ COM NOMBROSOS AIXOVARS FUNERARIS* ENTRE ELS QUALS CAL ESMENTAR UNA NINA ARTICULADA D'IVORI.

□ Extracció del sarcòfag del Pedagog durant les excavacions de la Necròpolis (MNAT-JSV)

□ Lauda funerària d'Ampelius, segle V (MNAT-RC)

A POCA DISTÀNCIA, ALS TERRENYS DE L'ACTUAL PARC CENTRAL, ES VA DESCOBRIR UN ALTRE CONJUNT BASILICAL CRISTIÀ, DATAT TAMBÉ A PRINCIPIS DEL SEGLE V QUE EVIDENCIA LA IMPORTÀNCIA QUE AQUESTA ZONA VA TENIR PER A L'ESGLÉSIA DE TÀRRACO.

□ EL CONJUNT BASILICAL DEL PARC CENTRAL

AL COSTAT DE LA NECRÒPOLIS PALEOCRISTIANA DEL FRANCOLÍ ES VA TROBAR L'ANY 1994 UN INTERESSANT CONJUNT BASILICAL CRISTIÀ. COM EN EL CAS DE LA NECRÒPOLIS VEÏNA, AQUESTA ZONA FOU ÀREA AGRÍCOLA I EXPERIMENTÀ UN PROCÉS DE PLANIFICACIÓ URBANA A PARTIR DEL CANVI D'ERA. PER TANT, L'ESPAI ERA TRAVESSAT PER LA MATEIXA VIA QUE TROBEM A LA NECRÒPOLIS PALEOCRISTIANA. AL SECTOR OEST D'AQUESTA VIA ES VA AIXECAR UNA VIL·LA^{*} RESIDENCIAL A LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE IV QUE ES VA AMORTITZAR PACÍFICAMENT AL V. PART D'AQUESTES ESTRUCTURES ENCARA SÓN VISIBLES. DURANT LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE V, LA ZONA ES VA SACRALITZAR CONSTRUINT-HI UN CONJUNT BASILICAL CRISTIÀ. ESTÀ ORIENTAT A L'EST I DEFINIT PER UN ABSIS QUADRANGULAR AMB DUES SAGRISTIES, TRES NAUS, TRANSEPTE^{*} I CONTRAABSIS^{*}. LES SEVES DIMENSIONS SÓN DE 24 X 16 M, UN ATRI^{*} AMB DIFERENTS DEPENDÈNCIES PRECEDEIX LA CONSTRUCCIÓ. AQUEST COS FA 21 X 17 M I CONSTA D'UN AMBULACRE QUE DÓNA ACCÉS A DIFERENTS ESTANCES

ALS DOS COSTATS LATERALS DE L'ATRI I AL CENTRE DEL PATI ÉS POSSIBLE QUE HI HAGUÉS UNA FONT CENTRAL. SEGURAMENT ESTARIEN DESTINADES A L'HÀBITAT D'UNA COMUNITAT PRESBITERAL O RELIGIOSA QUE CUSTODIARIA EL CONJUNT.

TOTA AQUESTA DISPOSICIÓ SINGULAR D'ELEMENTS CONVERTEIXEN EL CONJUNT BASILICAL EN UN CAS ÚNIC DINTRE DELS EXEMPLES DE LES BASÍLIQUES CRISTIANES HISPÀNIQUES.

Inscripció funerària de la monja Thecla (JL) □

RELACIONADES AMB LA BASÍLICA, S'HAN TROBAT LES RESTES DE DOS EDIFICIS AMB DEPENDÈNCIES DE TIPUS AGRARI. AQUESTS I LA BASÍLICA FORMEN UNA "U" A L'EST DE LA VIA ROMANA QUE UNIA AQUEST TEMPLE AMB LA BASÍLICA DE LA NECRÒPOLIS PALEOCRISTIANA A UNA DISTÀNCIA DE MENYS DE 200 METRES.

ALS PEUS DE LA BASÍLICA I TALLANT L'ATRI S'OBRE UN CONTRAABSIS QUADRANGULAR D'UNS 4 M DE COSTAT. DINS D'AQUESTA ESTANÇA ES VA TROBAR UNA TOMBA PRINCIPAL TOTALMENT BUIDA I UNA SEGONA SEPULTURA, EN UNA DISPOSICIÓ SECUNDÀRIA, EN LA QUAL HI HAVIA UN INDIVIDU SENSE AIXOVAR FUNERARI*. EL PAVIMENT DE LA BASÍLICA I DE LA GALERIA DE L'ATRI EREN FETS D'OPVS SIGNINVM*, I A SOTA S'HI HAN POGUT DOCUMENTAR UNS 160 ENTERRAMENTS ALINEATS DE LES 200 SEPULTURES QUE EL CONJUNT PODIA HAVER TINGUT.

□ Vista aèria de l'atri i la basílica (AR)

AQUESTES TOMBES NO CONTENEN PRÀCTICAMENT AIXOVAR FUNERARIS. AMB TOT, AFORTUNADAMENT, EN UNA S'HI VA PODER TROBAR UNA MONEDA ENCUNYADA A *BARCINO* (BARCELONA) A PRINCIPIS DEL SEGLE V I EN UNA ALTRA, UNA SIVELLA DE BRONZE. L'ÚNICA PLACA EPIGRÀFICA FUNERÀRIA TROBADA PERTANY A UNA *BEATA**, MONJA, ANOMENADA *THECLA*, QUE VA MORIR ALS 77 ANYS I ERA D'ORIGEN EGIPCI. EL CONJUNT PALEOCRISTIÀ* DEL PARC CENTRAL ES VA DESCOBRIR DURANT EL TREBALLS ARQUEOLÒGICS PREVIS A LA CONSTRUCCIÓ DEL COMPLEX COMERCIAL. DIFERENTS CIRCUMSTÀNCIES VAN MOTIVAR QUE LES RESTES ES DESMUNTESSIN I ES TRASLLADESSIN AL PÀRQUING SUBTERRANI PER TAL DE FER-LES VISITABLES.

□ EL TERRITORIUM - LES VIL·LES

TÀRRACO ERA, COM QUALSEVOL ALTRA CIUTAT ROMANA, L'EPICENTRE ECONÒMIC D'UN TERRITORI DEPENDENT "AGER" O "TERRITORIUM" I SOVINT COINCIDENT AMB LA COMARCA NATURAL. L'AGER TARRACONENSIS* FOU OCUPAT PER NOMBRESES EXPLOTACIONS AGRÍCOLES I ORGANITZAT D'ACORD AMB ELS USOS CADASTRALS* DE L'ÈPOCA. MOLTES D'AQUESTES EXPLOTACIONS ESDEVINGUEREN TAMBÉ RESIDÈNCIES DE CAMP DE LES ELITS URBANES. AIXÍ, A PARTIR DE LA VIA AUGUSTA I LA VIA TÀRRACO-ILERDA, ES VERTEBRÀ UNA XARXA DE CAMINS QUE PERMETIA LA COMUNICACIÓ ENTRE LA CIUTAT I TOT EL TERRITORI.

AL VOLTANT DE TÀRRACO APAREGUEREN, JA DES DEL SEGLE II AC, NOMBROSOS ASSENTAMENTS AGRÍCOLES, D'ACORD AMB LA IMPORTÀNCIA I EL PES DEMOGRÀFIC DE LA CIUTAT. AL CAMP ES PRODUÏREN ELS EXCEDENTS AGRÍCOLES NECESSARIS PER ALIMENTAR ELS HABITANTS DE LA CIUTAT I PER EXPORTAR-LOS, MITJANÇANT EL PORT, CAP A D'ALTRES INDRETS DE L'IMPERI. A PARTIR DEL SEGLE I DC PROLIFERAREN LES VILLAE, NUCLIS RURALS DE FUNCIONALITAT PRODUCTIVA I RESIDENCIAL QUE DESENVOLUPAREN MODELS ARQUITECTÒNICS A SEMBLANÇA DE LES VIL·LES D'ITÀLIA.

LES VIL·LES EXPLOTAVEN ELS RECURSOS AGROPEQUARIS O MARÍTIMS DEL TERRITORI I DISPOSAVEN D'ESTABLES, CISTERNES, FORNS, CELLERS, PREMSSES, ETC. PERÒ ALHORA TAMBÉ EREN UN LLOC DE DESCANS I ESBARGIMENT PER A LES CLASSES BENESTANTS, QUE ES REFUGIAVEN A LES SEVES CASES CAMPESTRES FUGINT DEL TRÀFEC URBÀ. LA PART RESIDENCIAL D'AQUESTES VIL·LES REFLECTIA EL NIVELL SOCIAL DEL PROPIETARI I L'ARQUITECTURA ES DESENVOLUPAVA SENSE LES LIMITACIONS DE SÒL URBÀ CARACTERÍSTIQUES DE LA CIUTAT. HI TROBEM DORMITORIS, SALES DE REUNIÓ, MENJADORS D'ESTIU I D'HIVERN I, SOBRETOT, BANYS PRIVATS PROFUSAMENT DECORATS.

1 TÀRRACO	4 VIL·LA DE CENTCELLES	7 PONT DEL DIABLE	10 ARC DE BERÀ	13 MAUSOLEU DE VILALLONGA
2 VIL·LA DELS MUNTS	5 VIL·LA DE CAL·LÍPOLIS	8 EL MÈDOI	11 COLUMBARI DE VILA·RODONA	14 MAUSOLEUS DE PERAFORT
3 VIL·LA DE LA LLOSA	6 VIL·LA DEL MORO	9 TORRE DELS ESCIPIONS	12 MAUSOLEU D'ALCOVER	15 VIL·LA DE PARET DELGADA

ELS MUNTS

SITUADA EN LA POBLACIÓ D'ALTAFULLA, LA VIL·LA ROMANA DELS MUNTS ÉS EL MILLOR EXPONENT DE RESIDÈNCIA CAMPESTRE DE L'ENTORN DE TÀRRACO. ES TROBA DALT D'UN TURÓ COSTANER ENCARAT AL MAR I APROFITÀ EL VESSANT MARÍ DEL TOSSAL PER CONSTRUIR ELS EDIFICIS DE RESIDÈNCIA I DE LLEURE, MENTRE QUE EL VESSANT INTERIOR ACOLLÍ L'ÀREA DE PRODUCCIÓ AGRÍCOLA.

LA VIL·LA S'EDIFICÀ AL SEGLE I DC I A MITJAN SEGLE II, ES CONVERTÍ EN LA RESIDÈNCIA DE *CAIVS VALERIVS AVITVS*, *DVVMVIR*^o DE LA CIUTAT DE TÀRRACO, I DE LA SEVA DONA, FAUSTINA. UN *DVVMVIR* ERA EL CÀRREC MÉS IMPORTANT DE LA POLÍTICA MUNICIPAL I LA PRESENCIA DE *CAIVS VALERIVS* COINCIDEIX AMB UNA SÈRIE DE REFORMES DE L'ÀREA RESIDENCIAL DE LA VIL·LA. AIXÍ, ES VAN ENGRANDIR LES TERMES AFEGINT-HI NOVES PISCINES, UNES LATRINES I, POSSIBLEMENT, NOVES ESTÀTUES. LA CASA FOU REDECORADA AMB NOVES PINTURES I ES VA COL·LOCAR UN NOU MOSAIC AL CORREDOR INFERIOR.

LA VIL·LA ES MANTINGUÉ EN ÚS FINS A MITJAN SEGLE III, QUAN FOU DESTRUÏDA PER UN INTENS INCENDI CAP A L'ANY 260. SEMBLA QUE VA ESTAR PROP D'UN SEGLE SENSE REOCUPAR I, A MITJAN SEGLE IV, ELS INDICIS ARQUEOLÒGICS INDIQUEN LA PRESENCIA D'UN ASSENTAMENT AGRÍCOLA DE MENOR RIQUESA I SUMPTUOSITAT QUE EL PERÍODE PRECEDENT. ASSOCIADA A AQUEST MOMENT S'HA IDENTIFICAT UNA EXTENSA NECRÒPOLIS INTEGRADA PER MÉS DE 180 TOMBES.

VISTA AÈRIA DE LES TERMES (MNAT-FT)

LA VIL·LA DE LA LLOSA

LA VIL·LA ROMANA DE LA LLOSA ES TROBA A LA FAÇANA MARÍTIMA DE LA POBLACIÓ DE CAMBRILS. CONSTITUEIX UN CLAR EXEMPLE DE VIL·LA RESIDENCIAL I PRODUCTIVA INSTAL·LADA VORA EL MAR I PROP D'UNA RIERA. ELS TREBALLS ARQUEOLÒGICS DATEN LA PRIMERA OCUPACIÓ HUMANA CAP AL SEGLE I A.C. ES TRACTÀ D'UNA EXPLOTACIÓ AGRÍCOLA MODESTA ORIGINADA A PARTIR DE LA CREACIÓ DE TÀRRACO. PERÒ ENTRE EL 25-50 dC S'HI VA EDIFICAR UNA GRAN VIL·LA ROMANA DISPOSADA AL VOLTANT D'UN PATI CENTRAL ENCARAT AL MAR. D'AQUEST MOMENT S'HAN IDENTIFICAT UN CORREDOR DE DISTRIBUCIÓ I UNA SÈRIE DE DORMITORIS (CVBICVLA⁹).

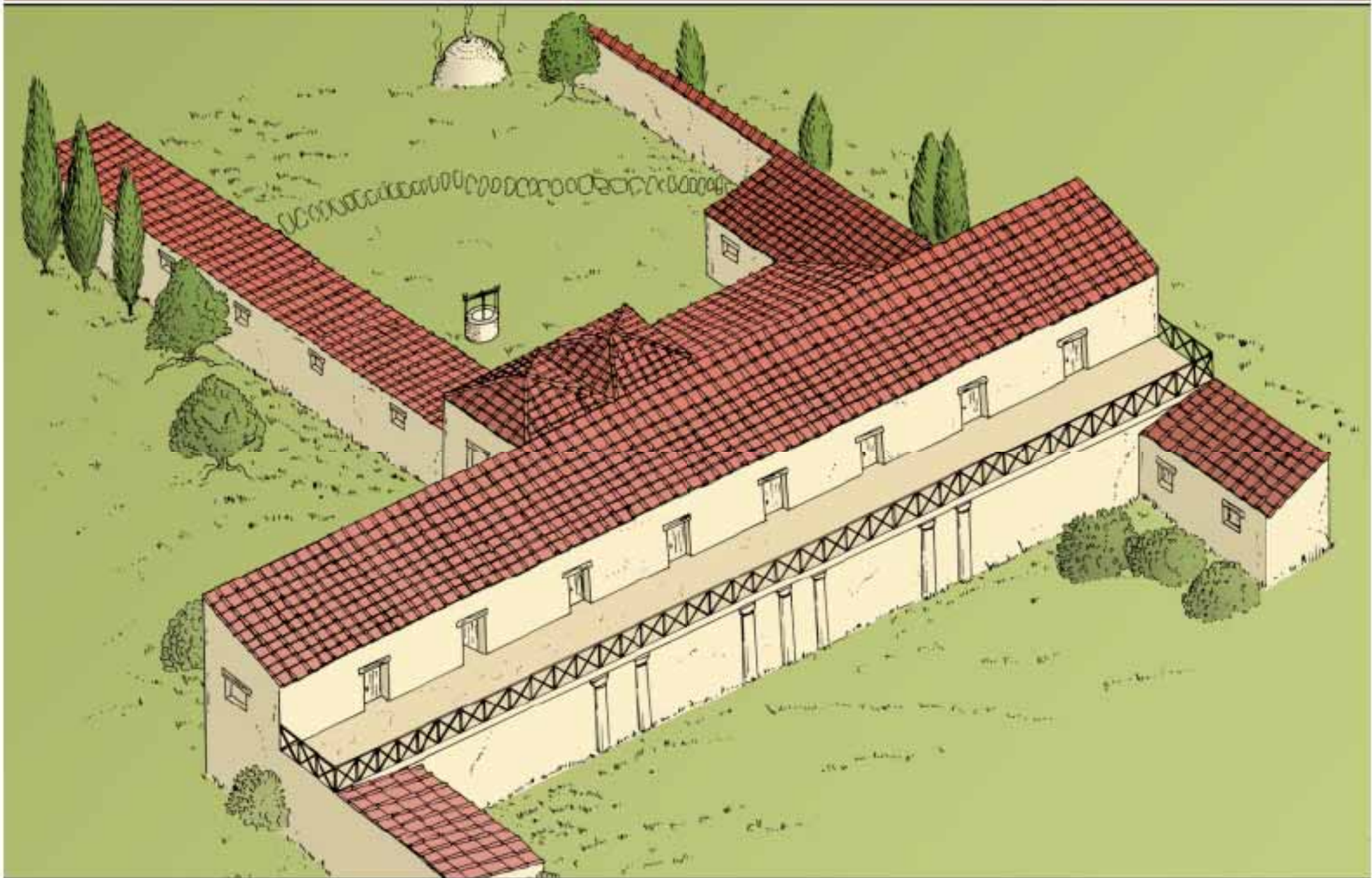
LA VIL·LA FOU FORÇA REFORMADA DURANT EL SEGLE II AFEGINT-HI UN PETIT CONJUNT TERMAL. A MÉS, POSSIBLEMENT PERTANYIA A AQUEST PERÍODE UN ESPLÈNDID CONJUNT DE BRONZES ORNAMENTALS I UTILITARIS: UNA ESTÀTUA LAMPADÀRIA*, UN CANELOBRE, UNA LLÀNTIA, UNA PÀTERA I ALTRES ELEMENTS. TOTS PODRIEN FORMAR PART DE LA DECORACIÓ D'UN MENJADOR (TRICLINIVM⁹) DEL QUAL S'HAN RECUPERAT NOMBROSES PINTURES I PLAQUES D'UN PAVIMENT MARMORI.

A PARTIR DEL SEGLE III LA VIL·LA ENTRÀ EN UN PROCÉS DE DECADÈNCIA I REGRESSIÓ TESTIMONIADA AMB L'ABANDÓ DE LES TERMES, LA REDUCCIÓ DE L'EDIFICI O L'ABANDÓ I REBUIG D'ELEMENTS SIMBÒLICS DE PRESTIGI COM ARA LA DECORACIÓ DEL TRICLINI. MALGRAT TOT, L'ASSENTAMENT AGRÍCOLA ES MANTINGUÉ EN ÚS FINS AL SEGLE VI dC.

LA VISITA AL JACIMENT ES POT COMPLEMENTAR AMB LA DEL MUSEU MOLÍ DE LES TRES ÈRES.

Cap de l'estàtua lampadària (CEC-FH) □

RESTITUCIÓ DE LA VIL·LA (RP-CAP)

CENTCELLES

EL CONJUNT MONUMENTAL DE CENTCELLES ES TROBA A UNS 7 KM DE TARRAGONA REMUNTANT LA RIBA DRETA DEL FRANCOLÍ I DINS EL TERME MUNICIPAL DE CONSTANTÍ. CONSERVA PART DE LES ESTRUCTURES D'UNA ANTIGA VIL·LA RURAL AMB UNA CRONOLOGIA QUE ABASTA DES DEL SEGLE II AC FINS A L'ÈPOCA TARDOROMANA. EL MOMENT DE MÀXIMA ESPLendor D'AQUESTA PROPIETAT LATIFUNDISTA* ES POT DATAR A PARTIR DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE IV, QUAN EXPERIMENTA UNA GRAN TRANSFORMACIÓ EN BASTIR-SE SOBRE LES RESTES DE LES CONSTRUCCIONS PRECEDENTS UN EDIFICI ALLARGAT DE 90 METRES AMB UN ATRI PORTICAT I LA FAÇANA MIRANT CAP AL SUD. AQUESTES SÓN LES RESTES VISIBLES PER AL VISITANT.

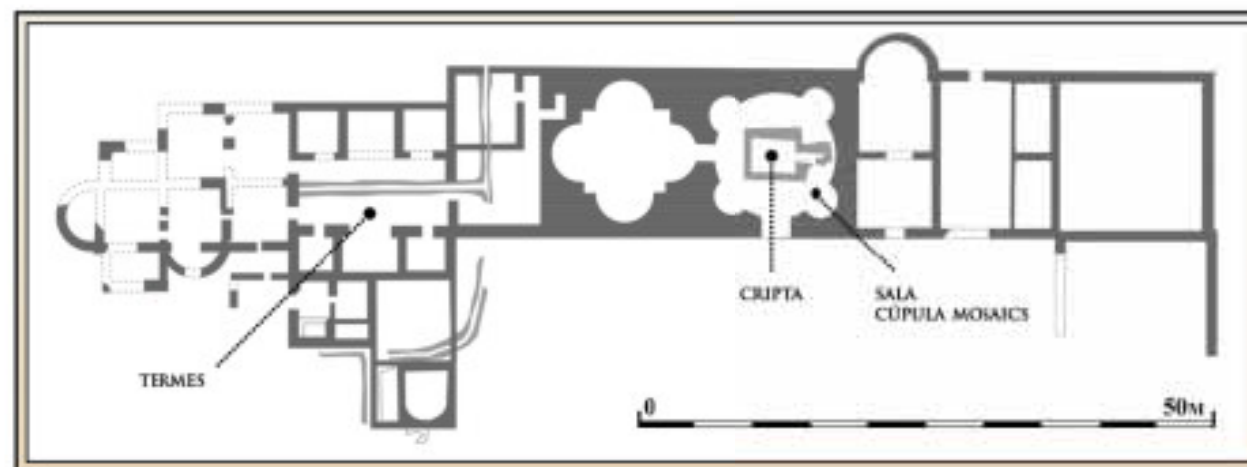
UN CONJUNT DE 21 ESTANCES AMB FUNCIONALITATS RESIDENCIALS I TERMALS S'ALINEEN A BANDA I BANDA D'UN COS CÚBIC CENTRAL FORMAT PER DUES GRANS SALES QUE S'INTERCOMUNIQUEN. LA PRIMERA ÉS DE PLANTA CIRCULAR, TÉ QUATRE EXEDRES I ESTÀ COBERTA PER UNA CÚPULA* DE TOTXOS. A TRAVÉS D'UNA GRAN PORTA ENCARA VISIBLE ES CONNECTAVA L'EXTERIOR DE L'EDIFICI AMB LA SEGONA SALA DE PLANTA QUADRILOBULADA DE LA QUAL DESCONEXEM COM ERA LA COBERTURA I SI REALMENT ES VA ARRIBAR A ACABAR.

Vista exterior del mausoleu de Centcelles (MNAT) □

EN EL DECURS DE LA CONSTRUCCIÓ DE L'EDIFICI ES PRODUÏREN UNES TRANSFORMACIONS SIGNIFICATIVES DEL PROJECTE. A L'ANGLE SUD-OEST DE LA GALERIA ES CREAREN UNES NOVES TERMES ADOSSADES TANGENCIALMENT A LES JA EXISTENTS, MENTRE AQUESTES VAN HAVER DE SERVIR PER A L'HABITATGE I LES ESTANCES MÉS PROPERES AL COS CENTRAL DEL CONJUNT ES RECONVERTIREN COM A TALLER MUSIVARI*. TAMBÉ A LA SALA DE LA CÚPULA S'HI CONSTRUÏ UNA CRIPTA* QUE PODRIA HAVER TINGUT UNA FINALITAT FUNERÀRIA.

LA SALA DE LA CÚPULA VA QUEDAR PRESERVADA A TRAVÉS DEL TEMPS I ES POSSIBLE QUE SERVÍS D'ESGLÉSIA DURANT L'EDAT MITJANA. A PARTIR DEL SEGLE XVI ES DOCUMENTA QUE HI HA UNA ESSLÉSIA A CENTCELLES SOTA L'ADVOCACIÓ DE SANT BARTOMEU I A LA FI DEL XIX LA SALA DE LA CÚPULA ES TRANSFORMÀ EN HABITATGE. A PARTIR DE 1956 L'INSTITUT ARQUEOLÒGIC ALEMANY TUTELA LES TASQUES D'ESTUDI, RESTAURACIÓ I REHABILITACIÓ DEL MONUMENT. ACTUALMENT EL CONJUNT ÉS DE TITULARITAT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA.

Planta parcial de la vil·la de Centelles (base planimetria IAA)

ELS MOSAICS DE LA CÚPULA DE CENTCELLES

ELS MOSAICS DE LA CÚPULA DE CENTCELLES S'HAN CONVERTIT EN UN DELS TESTIMONIS ARTÍSTICS MÉS IMPRESSIONANTS DE TOT L'ART PALEOCRISTIÀ HISPÀNIC. EL PROGRAMA ICONOGRÀFIC ESTÀ DISTRIBUÏT EN QUATRE ZONES CONCÈNTRIQUES. A LA ZONA INFERIOR ES REPRESENTA UN CICLE ON UNA COLLA DE CAÇADORS A CAVALL AMB ELS SEUS AJUDANTS CACEN UN GRUP DE CÉRVOLS AMB PARANYS I RECLAMS. PRESIDEIX AQUESTES ESCENES EL GRUP DE CAÇADORS AL VOLTANT D'UN *DOMINUS*^{*} (DAMUNT DE LA FINESTRA), SEGURAMENT EL PROPIETARI DE LA VIL·LA. AQUESTA ESCENA CINEGÈTICA POT TENIR UN SIGNIFICAT COSTUMISTA, PERÒ TAMBÉ SE LI ATRIBUEIX UN ALTRE DE RELIGIÓS I FUNERARI, JA QUE DETERMINATS ASPECTES D'UNA CACERA PODEN ASSIMILAR-SE ALS DE LA VIDA D'UN CREIENT.

A LA SEGONA ZONA APAREIXEN UN CONJUNT D'ESCENES INSPIRADES EN TEMES BÍBLICS DE CARÀCTER SALVÍFIC MARCADES PER UN PROFUND SENTIT ESCATOLÒGIC^{*} I UN DISCURS ICONOGRÀFIC QUE SEMBLEN SEGUIR L'ESQUEMA DE LES *COMMEDATIONES ANIMAE*^{*} (ORACIONS LITÚRGIQUES EN BENEFICI DE LA SALVACIÓ DE LES ÀNIMES DELS DIFUNTS). LES ESCENES SÓN LES SEGÜENTS: 1. ESCENA NO CONSERVADA; 2. POSSIBLEMENT LA REPRESENTACIÓ D'ADAM I EVA; 3. DANIEL A LA FOSSA DELS ILEONS; 4. POSSIBLEMENT EL SACRIFICI D'ISAAC; 5. PETICIÓ DE LA MÀ DE REBECA PER A ISAAC O TOBIES I RAFAEL (IDENTIFICACIONS DUBTOSES); 6. JONÀS SOTA LA CARBASSERA; 7. JONÀS AL VENTRE DE LA BALENA (D'IDENTIFICACIÓ DUBTOSA); 8. JONÀS ILLANÇAT A LA MAR; 9. REPRESENTACIÓ DEL BON PASTOR; 10. ARCA DE NOÈ; 11. ELS TRES JOVES NEGANT-SE A ADORAR L'ESTÀTUA DE NABUCODONOSOR; 12. LA RESURRECCIÓ DE LLÀTZER; 13. ELS TRES JOVES AL FORN DE BABILÒNIA; 14, 15 I 16. ESCENES NO CONSERVADES.

Interior de la cúpula dels mosaics (MNAT-RC) □

□ EL PROVEÏMENT D'AIGUA I L'AQUÈDUCTE DE LES FERRERES

UNA CIUTAT COM TÀRRACO NECESSITAVA INFRASTRUCTURES PER VIURE: COMUNICACIONS, XARXA DE CLAVEGUERAM I ESPECIALMENT DE PROVEÏMENT D'AIGUA. PER AIXÒ ELS ROMANS VAN UTILITZAR ELS AQUÍFERS DE LA CIUTAT I LES AIGÜES PLUVIALS RECOLLIDES EN CISTERNES. PERÒ ELS PRINCIPALS CABALS PROCEDIEN DELS AQUÈDUCTES*, ÉS A DIR, DE LES CONDUCCIONS QUE DUIEN L'AIGUA DELS RIUS GAIÀ I FRANCOLÍ. LA PRIMERA PORTAVA L'AIGUA DES DEL PONT D'ARMENTERA MITJANÇANT UNA CONDUCCIÓ (*SPECVS**) D'UNS 35 KM FINS A LA MUNTANYA DE L'OLIVA, DES D'ON ES DISTRIBUÏA, POSSIBLEMENT A TRAVÉS D'UN GRAN DIPÒSIT (*CASTELLUM AQVAE**), A DIVERSOS PUNTS DE LA CIUTAT ALTA. L'ALTRA RECOLLIA L'AIGUA PROP DE PUIGDELFI I LA MENAVA A LA ZONA MITJANA I BAIXA AMB UN RECORREGUT D'UNS 11 KM. L'ELEMENT MÉS CONEGUT D'AQUEST AQUÈDUCTE ÉS EL PONT DE LES FERRERES O DEL DIABLE, CONSTRUÏT PER SALVAR EL DESNIVELL DEL BARRANC DELS ARCS, A 5 KM DE TARRAGONA.

ESTÀ FORMAT PER DOS NIVELLS, L'INFERIOR, INTEGRAT PER 11 ARCS, I EL SUPERIOR, PER 26. PER SOBRE SEU HI PASSAVA LA CONDUCCIÓ D'AIGUA (*SPECVS*) FETA AMB MORTER DE CALÇ I PEDRA (*OPVS CAEMENTICIVM*). TÉ UNA LONGITUD DE 260 M I UNA ALÇADA MÀXIMA DE 26 M. ES VA BASTIR AMB GRANS CARREUS ENCOIXINATS UNITS EN SEC QUE PROCEDEIXEN D'UN REGUITZELL DE PETITES PEDRERES PROPERES AL MONUMENT. SE SUPOSA QUE ES VA CONSTRUÏR ENTRE FINALS DEL SEGLE I AC I PRINCIPIS DEL SEGLE I DC.

Specus de l'avinguda Catalunya □
(JMM)

RESTITUCIÓ DE L'AQUÈDUCTE DE LES FERRERES (JLS)

□ LES PEDRERES: EL MÈDOL

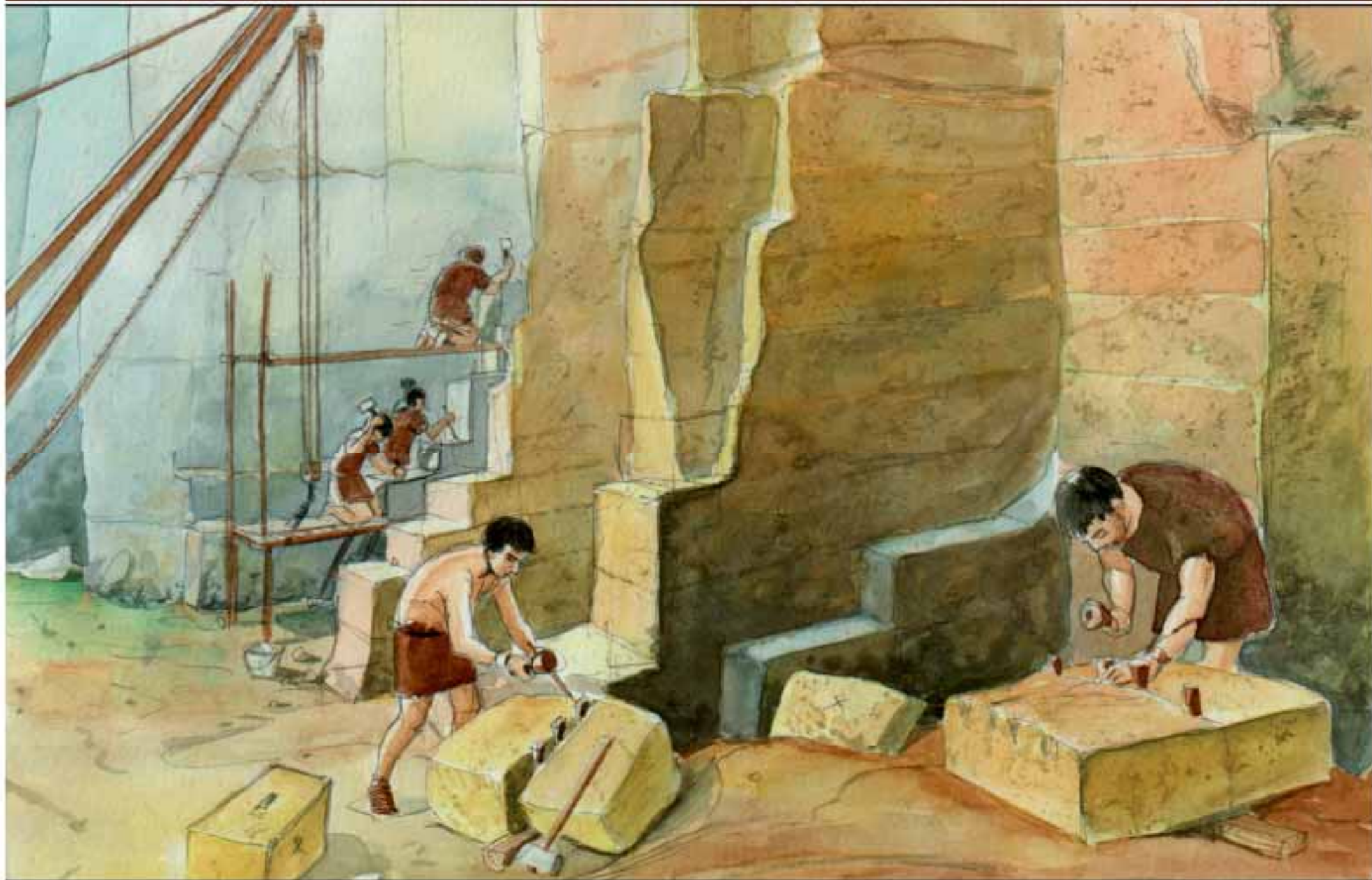
SENS DUBTE, UN DELS INDRETS AMB MÉS ENCANT QUE HEM HERETAT DE L'ANTIGA TÀRRACO ÉS EL CLOT DEL MÈDOL. S'HI PRODUEIX UNA BELLA SIMBIOSI ENTRE UNA GRAN PEDRERA ROMANA I EL BOSC MEDITERRANI, AMB UNES CONDICIONS MEDIAMBIENTALS ESPECIALS QUE EL CONVERTEIXEN EN UN ESPAI ÚNIC I ALHORA POC CONEGUT. PER CONSTRUIR ELS GRANS EDIFICIS PÚBLICS I PRIVATS DE LA TARRAGONA ROMANA VA SER NECESSÀRIA UNA GRAN QUANTITAT DE MATERIAL. SI BÉ LA MAJORIA DE LA PEDRA AMB FINALITAT DECORATIVA PROCEDIA DE DIFERENTS INDRETS DE LA MEDITERRÀNIA, COM HO TESTIMONIEN ELS MARBRES DECORATIUS GRECS, AFRICANS, ORIENTALS I ESPECIALMENT DE LUNI-CARRARA, LA MAJOR PART DEL MATERIAL PER A LA CONSTRUCCIÓ PROCEDEIX DE PEDRERES PRÒXIMES A TÀRRACO, LA MÉS CONEGUDA DE LES QUALS ÉS LA DEL MÈDOL. ÉS UNA GRAN EXPLOTACIÓ A CEF OBERT AMB UN ESPAI CENTRAL, EL CLOT, AL CENTRE DEL QUAL HI HA LA CONEGUDA AGULLA, DE MÉS DE 16 M D'ALT, TESTIMONIATGE DE LA IMMENSA QUANTITAT DE PEDRA EXTRETA, UNS 50.000 METRES CÚBICS.

UN PASSEIG PER LA PEDRERA ENS PERMET CONTEMPLAR ELS FRONTS DE TREBALL I ELS VESTIGIS DE L'EXPLOTACIÓ QUE HAN DEIXAT LA SEVA EMPREMTA A LA ROCA. TAMBÉ ÉS MOLT INTERESSANT UN GRAN DIPÒSIT DE CARREUS DESBASTATS TROBATS RECENTMENT PROP DE LA CARRETERA DE BARCELONA QUE POSSIBLEMENT ESTARIEN PREPARATS PER SER TRANSPORTATS A LES OBRES DE LA CIUTAT ROMANA.

D'AQUESTA ES VAN EXTREURE GRANS QUANTITATS DE PEDRA LUMAQUEL*LA MIOCÈNICA DE COLOR ENTRE GROC I VERMELLÓS, QUE ES VA UTILITZAR A BASTAMENT, ENCARA QUE NO DE FORMA ÚNICA, EN ELS MONUMENTS DE LA CIUTAT COM LA MURALLA, EL *CONCILIVM PROVINCIAE*, ETC.

L'Agulla del Mèdol (JLS) □

IDEALITZACIÓ DE L'EXTRACCIÓ DE CARREUS

□ LA TORRE DELS ESCIPIONS

A POC MÉS DE 6 KM DE TÀRRACO, EN DIRECCIÓ A BARCELONA, AL PEU DE L'ANTIC TRAÇAT DE LA VIA AUGUSTA, ES TROBA LA TORRE DELS ESCIPIONS. ÉS UN MONUMENT FUNERARI QUE ES VA CONSTRUIR AL SEGLE I DC, EN CONTRA DEL QUE TRADICIONALMENT S'HAVIA DIT, QUE EL PRENIA COM LA TOMBA D'AQUESTS FAMOSOS GENERALS.

ÉS UNA TORRE DE CARREUS DE PEDRA DE LA ZONA UNITS EN SEC. LA PLANTA ÉS GAIREBÉ QUADRADA I ES FORMA PER TRES COSSOS, SEPARATS PER MOTLLURES, I ESTARIA REMATADA D'ORIGEN PER UNA COBERTA PIRAMIDAL. L'ALÇADA CONSERVADA ÉS DE POC MÉS DE 9 M. AL COS CENTRAL DE LA CARA PRINCIPAL ES CONSERVEN DUES FIGURES EN RELLEU QUE S'HAN INTERPRETAT COM IMATGES D'ATIS*, DIVINITAT FRÍGIA DE CAIRE FUNERARI, TOT I QUE RECENTMENT S'HAN CONSIDERAT COM LA IMATGE DE DOS BÀRBARS. SOBRE SEU HI HA CISELLADA UNA *TABVLA ANSATA** QUE CONTÉ LA INSCRIPCIÓ "*ORNATE EA QVAE [LINQVIT OPERA], SE VIT[AE] SVAE R[E]BVS POSITIS NEG[LIGENS], VNVM STATVIT E[NIM SVI]S SEP[VLC]HRVM VBI PERPETVO REMAN[EAN]T*" (ENALTIU LES OBRES QUE VA DEIXAR EN MORIR; OBLIDANT-SE D'ELL, ERIGÍ PER ALS SEUS UN SOL SEPULCRE ON HA DE ROMANDRE PER SEMPRE). AL TERCER COS, SOBRE LA INSCRIPCIÓ, ES VAN CISELLAR DUES FIGURES EN RELLEU DINS UN ARC QUE PODRIEN SER ELS RETRATS DE LES PERSONES ENTERRADES.

La Torre dels Escipions a principis del segle XIX □
(del Voyage Pittoresque d'Alexandre Laborde, 1806)

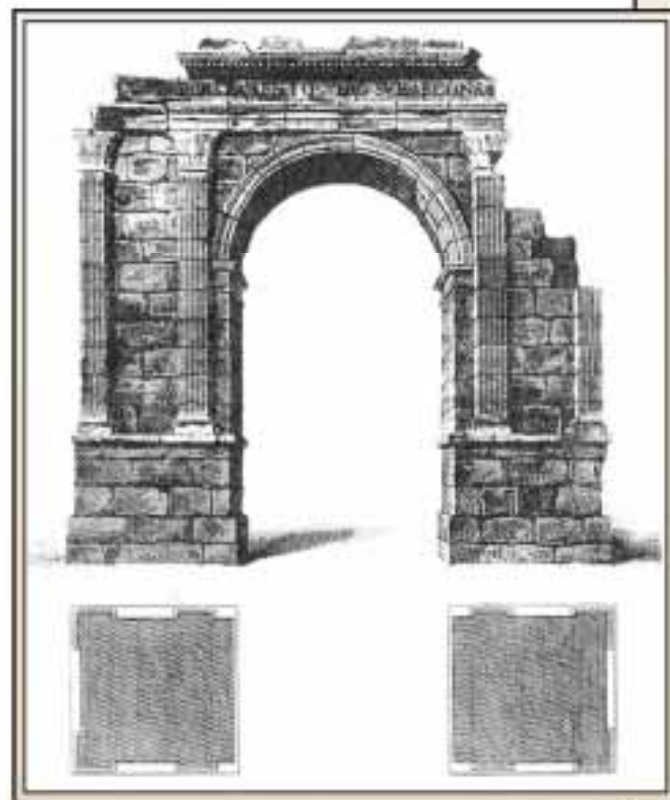

RESTITUCIÓ DE LA TORRE DELS ESCIPIONS (JLS)

□ L'ARC DE BERÀ

L'ARC DE BERÀ ÉS UN MONUMENT COMMEMORATIU CONSTRUÏT ENTRE ELS ANYS 15 I 5 A.C. ES VA ERIGIR PER ORDRE TESTAMENTÀRIA DEL PATRICI LUCI LICINI SURA, COSA QUE SABEM GRÀCIES A LES INSCRIPCIONS CISELLADES A LES CARES PRINCIPALS DEL MONUMENT (*EX TESTAMENTO L(VCI) LICINI L(VCI) F(ILII) SERG(IA TRIBV) SVRAE CONSA [...]*). ES TROBA AL TERME DE RODA DE BERÀ, A 20 KM DE TÀRRACO, SOBRE EL TRAÇAT DE LA VIA AUGUSTA. PROBABLEMENT ES VA CONSTRUIR PER HONORAR EL *NUMEN**, EL *GENIVS** (PERSONIFICACIONS DE LES SEVES VIRTUTS) O EL MATEIX EMPERADOR AUGUST, EL QUAL VA PROMOURE LA REFORMA VIÀRIA I PER LA QUAL AQUESTA VIA ES CONEIX AMB EL SEU NOM.

EL MONUMENT CONSTA D'UN SOL ARC CONSTRUÏT SOBRE UN DOBLE PODI ALT I ESTÀ DECORAT PER PILASTRES AMB CAPITELLS CORINTIS QUE EMMARQUEN LES IMPOSTES* I EL DOVELLAT* DE L'ARC. DAMUNT ES VA AIXECAR UN ENTAULAMENT CLÀSSIC FORMAT PER ARQUITRAU*, FRIS I CORNISA*, EN EL QUAL ES VA CISELLAR, A BANDA I BANDA, LA INSCRIPCIÓ COMMEMORATIVA DE LUCI LICINI SURA. LA CONSTRUCCIÓ ESTARIA REMATADA PER UN ÀTIC DEL QUAL NO ENS HA ARRIBAT CAP VESTIGI. LA PEDRA UTILITZADA PROCEDEIX D'UNA PEDRERA PROPERA I ES VA TREBALLAR TOT CISELLANT CARREUS MOLT BEN TALLATS UNITS EN SEC I AMB GRAPES DE FUSTA D'OLIVERA.

L'Arc de Berà al segle XVIII □
(Espanya Sagrada d'E. Flórez, any 1769)

□ ELS MAUSOLEUS DE VILA-RODONA, ALCOVER, VILALLONGA I PERAFORT

AL CAMP DE TARRAGONA CONEIXEM UN INTERESSANT GRUP DE MONUMENTS FUNERARIS D'ÈPOCA ROMANA QUE SÓN FORÇA INTERESSANTS. ELS HEM DE RELACIONAR AMB ESTABLIMENTS RURALS, VIL·LES DEL *TERRITORIUM* DE TARRACO.

SEGURAMENT EL MÉS CONEGUT ÉS EL COLUMBARI* DE VILA-RODONA (ALT CAMP). ES TRACTA D'UN EDIFICI CONSTRUÏT AL SEGLE II AL MARGE ESQUERRE DEL RIU GAIÀ, PROP D'UNA VIL·LA ROMANA. DE PLANTA RECTANGULAR, D'UNS 5,80 PER 8,60 M ES VA AIXECAR AMB LA TÈCNICA DE L'*OPVS CAEMENTICIVM* AMB ACABATS EN *OPVS VITATTVM**. ÉS PROBABLE QUE L'EDIFICI TINGUES UNA PLANTA SIMILAR A UN TEMPLE, AMB FAÇANA PRINCIPAL AMB COLUMNES, COBERTA DE DOBLE VESSANT I DECORACIÓ DELS MURS AMB PILASTRES SOBRE PODI AMB ARCUACIONS CEGUES*. L'INTERIOR DE LA CONSTRUCCIÓ ÉS UNA SALA ALS MURS DE LA QUAL ES VAN OBRIR UNA SÈRIE DE NÍNIXOLS (*LOCVLI**) ON ES DIPOSITARIEN LES URNES CINERÀRIES.

AL BARRANC DEL BRUGUET, ENTRE ELS TERMES D'ALCOVER I VILALLONGA, AL SEGLE XIX ES VAN IDENTIFICAR DUES CONSTRUCCIONS FUNERÀRIES QUE ES RELACIONEN AMB LA VIL·LA DEL COGOLL. LA PRIMERA, AL TERME DE VILALLONGA, ÉS DE PLANTA RECTANGULAR, FA 3,80 PER 5,20 M I ÉS UNA POTENT CONSTRUCCIÓ D'*OPVS CAEMENTICIVM* SOBRE UNA BASE O SÒCOL. SE'N CONSERVA UN ACABAMENT MOTLLURAT I ES DEFINEIX COM UN SEPULCRE SOBRE PODI. LA D'ALCOVER ÉS DE PLANTA QUADRADA, DE DIMENSIONS MENORS I ES TROBA EN MOLT MAL ESTAT.

FINALMENT A PERAFORT, A LA VIL·LA ROMANA DE LA BARQUERA, ES VAN EXCAVAR ENTRE 1991 I 1992 DOS ESPECTACULARS MONUMENTS FUNERARIS EN FORMA DE *CVPPA** DE 3,35 M DE LLARG PER 2,10 D'AMPLE I 1,55 D'ALÇADA QUE S'HAN DATAT AL SEGLE III. ACTUALMENT ES CONSERVEN AL CENTRE URBÀ DE LA POBLACIÓ.

ÈPOCA	DADES ARQUEOLÒGIQUES	DADES HISTÒRIQUES	CONTEXT GENERAL
PALEOLÍTIC	<p>2.000.000 BP-5.500 RESTES DE FAUNA I INDÚSTRIA LÍTICA AL CAMP DE TARRAGONA EN EL PALEOLÍTIC INFERIOR. PALEOLÍTIC INFERIOR: JACIMENTS DE LA BOELLA I ELS VINYETS. PALEOLÍTIC MITJÀ: JACIMENTS DE LA BÒVILA SUGRANYES, LA CANSALADETA, MAS BLANC, VINYES GRANS. PALEOLÍTIC SUPERIOR-EPIPALEOLÍTIC: JACIMENTS DE PONT DE GOI, PICAMOIXONS, LA CATIVERA, CAMPING SALOU.</p>	<p>PRIMERS CAÇADORS-RECOL·LECTORS. DESCOBRIMENT DEL FOC. PRIMERES PRÀCTIQUES FUNERÀRIES I RITUALS. ART RUPESTRE.</p>	<p>L'HOME APAREIX A ÀFRICA. 800.000 BP <i>HOMO ANTECESSOR</i> I JACIMENT DE GRAN DOLINA (ATAPUERCA). 400.000 RESTES HUMANES D'<i>HOMO HEIDELBERGERENS</i> A LA SIMA DE LOS HUESOS (ATAPUERCA). MANDÍBULA DE BANYOLES. <i>HOMO NEANDERTHALENSIS</i>. <i>HOMO SAPIENS SAPIENS</i>. AITAMIRA, LASCAUX I VENUS PALEOLÍTICQUES.</p>
NEOLÍTIC	<p>5500-2200 aC JACIMENTS DEL CAP DE SALOU, TIMBA DE BARENYS LES QUATRE CARRETERES, MAS DELS QUARTS, EL CAVET I VILAGRASSA, MAS RIMBAU. PINTURES RUPESTRES DE MONTRIANC I EL PERELLÓ I LA COVA DE L'APOTECARI, TARRAGONA.</p>	<p>NAIXEMENT DE L'AGRICULTURA I LA RAMADERIA. ART RUPESTRE DE L'ARC MEDITERRANI.</p>	<p>CONSTRUCCIÓ DE LES PIRÀMIDES D'EGIPTE, CIUTATS DE JERICÓ, ÇATAL HÜYÜC, HASSUNA.</p>
EDAT DE BRONZE	<p>EDAT DEL BRONZE (1800-650 aC) JACIMENT DE L'ERA DEL CASTELL (EL CATLLAR, TARRAGONÈS) QUE DOCUMENTA EL PAS D'HÀBITAT EN CABANES A FINALS DE L'EDAT DEL BRONZE A L'HÀBITAT EN PEDRA A PRINCIPIS DE L'EDAT DEL FERRO. POBLAT DE LA MUSSARA.</p>		<p>1700 aC CODI D'HAMMURABI A BABILÒNIA. 1100-800 aC EDAT FOSCA A GRÈCIA. 814 aC FUNDACIÓ DE CARTAGÓ. 753 aC DATA TRADICIONAL DE LA FUNDACIÓ DE ROMA.</p>
IBÈRIC	<p>S. V-III aC <i>Oppidum</i> IBÈRIC DE <i>TARRAKON</i> A LA PART BAIXA DE LA CIUTAT ACTUAL. TROBALLE ARQUEOLÒGIQUES ALS CARRERS DE PERE MARTELL, JAUME I I DELS CAPUTXINS.</p>	<p>CONTACTES COMERCIALS I CULTURALS AMB GRECS I FENICIS. 575-550 aC ELS GRECS ARRIBEN A EMPÚRIES.</p>	<p>ATENES DE PERICLES 451 aC LLEIS ROMANES DE LES XII TÀULES. ALEXANDRE EL GRAN 264-241aC PRIMERA GUERRA PÚNICA.</p>

ÈPOCA	DADES ARQUEOLÒGIQUES	DADES HISTÒRIQUES	CONTEXT GENERAL
REPÚBLICA ROMANA	<p>218-180 aC Es basteix l'anomenada primera fase de la muralla de Tàrraco, potser relacionada amb les campanyes de Cató i la consolidació del paper de Tàrraco. Primeres cases aixecades amb tècniques constructives romanes.</p>	<p>218 aC Durant la Segona Guerra Púnica Gneu Corneli Escipió desembarca a Emporion, polis grega aliada i estableix una guarnició militar a Tarrakon.</p> <p>218 aC Batalla de Císsis, prop de Tarrakon. Victòria dels romans sobre els cartaginesos.</p> <p>217 aC Delegats de 120 pobles ibers arriben a Tàrraco i lliuren ostatges a Roma. Un exèrcit romà desembarca a Tàrraco per reforçar les tropes romanes. Tàrraco esdevé el campament d'hivern de les legions romanes.</p> <p>211 aC Els germans Escipió són morts en combat. Tot seguit un exèrcit procedent de la campanya desembarca a Tàrraco.</p> <p>210 aC Arriba un nou exèrcit romà, comandat pel general P. Corneli Escipió, que va convocar una assemblea d'aliats a Tàrraco per preparar l'atac a Cartago Nova. En aquest mateix any, durant el setge de Cartago, pescadors tarraconenses ajuden Escipió com a exploradors.</p> <p>206 aC Els exèrcits romans vencen els cartaginesos després de conquerir Gadir (Cadis). Escipió torna a Roma embarcant a Tàrraco.</p>	<p>218-201 aC Segona Guerra Púnica</p> <p>217 aC Anníbal travessa els Apennins.</p> <p>209 aC Conquesta de Cartago Nova pels romans.</p> <p>204 aC Escipió desembarca a Àfrica.</p> <p>201 aC Ocupació romana de Cartago.</p>
	<p>En un moment indeterminat del segle II o I aC es construeix el primer aqüeducte de Tàrraco. Es tracta d'una conducció subterrània "excavada a la roca" amb la tècnica dels <i>cuñiculi</i>.</p>	<p>197 aC Tàrraco podria haver estat la capital de la Hispania <i>Citerior</i>.</p> <p>195 aC Rebel·lió dels indígenes contra el tribut provincial. El cònsol Cató arriba a Hispania per sufocar la revolta i Tàrraco esdevé un punt clau des del punt de vista militar.</p>	<p>198-197 aC Una comissió senatorial divideix Hispania en dues províncies, la <i>Citerior</i> i la <i>Ulterior</i>.</p> <p>196 aC Els romans envaeixen el Peloponès.</p> <p>192 aC Sulevació dels Lusitans contra Roma.</p> <p>183 aC Mort d'Anníbal i Escipió a l'Àfrica.</p>

ÈPOCA DADES ARQUEOLÒGIQUES DADES HISTÒRIQUES CONTEXT GENERAL

REPÚBLICA ROMANA

S. II-I aC ENCUNYACIONS DE MONEDA DE BRONZE AMB LA LLEGENDA *KESE/KESSE*.

150-100 aC GRAN AMPLIACIÓ DE LA CIUTAT DE TARRACO AMB LA CONSTRUCCIÓ DE LA SEGONA FASE DE LA MURALLA.

125-75 aC ORGANITZACIÓ DE L'URBANISME INTRAMURS DE LA CIUTAT. TRAÇAT DE CARRERS I CLAVEGUERAM. CREACIÓ DEL FÒRUM REPUBLICÀ AMB EL TEMPLE CAPITOLÍ. TRAÇAT DEL GRAN COL·LECTOR D'AIGÜES RESIDUALS DEL CARRER D'ÀPODACA.

100-1 aC EVIDÈNCIES D'ENTERRAMENTS DE LLIBERTS AMB CATEGORIA ECONÒMICA ALTA AL VOLTANT DEL CAMÍ DE LA FONTETA.

71 aC L'ÀPIDA⁸ CISELLADA EN HONOR A POMPEU, QUE ANYS DESPRÉS S'APROFITA EN HONOR A L. MUNICI SCAEVOLA, LLOCTINENT DE JULI CÉSAR, QUE EL VA VÈNCER DURANT LA GUERRA CIVIL. AQUESTA INSCRIPCIÓ ES TROBAVA AL FÒRUM DE LA CIUTAT.

195-180 aC TARRACO ÉS UNA IMPORTANT BASE DE PROVEÏMENT DELS EXÈRCITS ROMANS OCUPATS EN LA CONQUESTA D'HISPÀNIA.

108 aC L'EDICONDOL C. PORCI CATÓ ÉS DESTERRAT DE ROMA I ES REFUGIA A TARRACO, COSA QUE FA PENSAR QUE LA CIUTAT NO GAUDIA DE L'ESTATUT DE CIUTADANIA ROMANA, SINÓ QUE SERIA UNA CIUTAT LLIBRE O FEDERADA.

80-73 aC GUERRES SERTORIANS. UNA DE LES DARRERES BATALLS D'AQUESTES GUERRES ES VA DESENVOLUPAR PROP DE TARRACO.

49 aC CÉSAR VA CONVOCAR UNA ASSEMBLEA DE LA PROVINCIA A TARRACO. LA CIUTAT REP L'ESTATUT DE COLÒNIA ROMANA I REP LA DENOMINACIÓ DE *COLONIA IVLIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO*.

A LA CIUTAT I AL TERRITORI S'ESTABLIREN NOMBROSOS SOLDATS LICENCIATS I IMMIGRANTS PROCEDENTS D'ITÀLIA.

160 aC LA GAL·LIA CISALPINA I LA LIGÚRIA SÓN SOTMESES A ROMA.

154-133 aC GUERRES CELTIBÈRIQUES.
149 aC INICI DE LA TERCERA GUERRA PÚNICA
146 aC DESTRUCCIÓ DE CARTAGO I FINAL DE LA TERCERA GUERRA PÚNICA. ROMA CONFIRMA LA SEVA AUTORITAT SOBRE GRÈCIA.
133-121 aC MOVIMENT REFORMADOR DELS GRACS.
133 aC ÀTAL DE PERGAM LLEGA ÀSIA A ROMA.

102-101 aC MÀRIUS VENC ELS CÍMBRES I ELS TEUTONS.

88-87 aC GUERRA CIVIL ENTRE MÀRIUS I SUL·LA.

72 aC REBEL·LIÓ D'ESPÀRTAC.

71 aC POMPEU ACABA DERROTANT ELS SERTORIANS A HISPÀNIA.

49-45 aC GUERRA CIVIL ENTRE POMPEU I JULI CÉSAR.

44 aC ASSASSINAT DE CÉSAR.

ÈPOCA	DADES ARQUEOLÒGIQUES	DADES HISTÒRIQUES	CONTEXT GENERAL
ALT IMPERI ROMÀ	<p>27 aC - 14 dC ÈPOCA AUGUSTAL. TRANSFORMACIONS URBANES IMPORTANTS DE LA ZONA DEL FÒRUM DE LA COLÒNIA I L'ENTORN. LA CIUTAT DEDICA UNA ARA O ALTAR A AUGUST I ES POTENCIA EL CREIXEMENT URBANÍSTIC A TRAVÉS DELS SUBURBIS FORA MURALLES.</p> <p>15-5 aC CONSTRUCCIÓ DE L'ARC DE BERÀ.</p> <p>8-7 aC REFORMA DE LA VIA AUGUSTA. LOCALITZACIÓ D'UN MIL·LIARI PROP DE LA PLAÇA DE BRAUS I AMPLIACIÓ DE LA XARXA VIÀRIA PERIURBANA. AL LLARG DEL CANVI D'ERA, DOCUMENTACIÓ DE ZONES FUNERÀRIES A L'ENTRADA I SORTIDA DE LA CIUTAT, TOT SEGUINT ELS VIALS DE LA VIA AUGUSTA.</p>	<p>26-25 aC OCTAVI AUGUST ES TRASLLADA DOS ANYS A TÀRRACO PER DIRIGIR DE PROP LA GUERRA CONTRA ELS CÀNTABRES I ELS ÀSTURS. AIXÍ TÀRRACO DURANT DOS ANYS ES VA CONVERTIR EN LA CAPITAL DE L'IMPERI. HI ARRIBA AL 25 aC UNA AMBAIXADA ENVIADA PER REIS INDIS AMB REGALS PER A L'EMPERADOR.</p> <p>D'ENÇÀ AQUEST MOMENT TÀRRACO ESDEVÉ CAPITAL DEL CONVENTYS JURÍDIC I DE LA NOVA PROVÍNCIA IMPERIAL ANOMENADA <i>HISPANIA TARRACONENSIS</i>. S'INICIEN LES EXPORTACIONS INTENSIVES DE VI TARRAGONÈS.</p> <p>ES CONSTRUÍ UN ALTAR PER RENDIR CULTE A L'EMPERADOR.</p> <p>2aC - 4dC ES BATEN MONEDES AMB LA LLEGENDA EN LLATÍ I EVANGELICANT EL TÍTOL DE LA COLÒNIA.</p>	<p>31 aC AUGUST VENÇ A MARC ANTONI I CLEOPATRA A ACCIUM. DESPRÉS ROMA S'ANNEXIONARÀ EL REGNE EGIPCI.</p> <p>27 aC OCTAVI REP EL TÍTOL D'AVGVSTVS.</p> <p>12-9 aC TIBERI CONQUEREIX PANÒNIA.</p> <p>9 aC CONSTRUCCIÓ DE L'ARA PACIS A ROMA.</p> <p>2 dC CONSAGRACIÓ DEL TEMPLE DE MARS VETOR.</p> <p>14 dC MORT D'AUGUST A NOLA (CAMPÀNIA). TIBERI, NOU EMPERADOR.</p>
	<p>PRIMERA MEITAT DEL S. I dC CONSTRUCCIÓ DE LA TORRE DELS ESCIPIONS, DEL TEATRE DE LA CIUTAT I ELS RECINTES ANNEXOS, DE LES TERMES PÚBLIQUES DEL CARRER D'APODACA, DE L'AQUEDUCTE DEL FRANCOLÍ I DEL PONT DEL DIABLE.</p> <p>PRIMER PROJECTE CONSTRUCTIU DE L'ÀREA SACRA DE L'ACRÒPOLIS DE LA CIUTAT. CONSTRUCCIÓ DE L'HORREUM DE LA TORRE DE PILATS. AMPLIACIÓ DE PORT DE LA CIUTAT, (<i>EMPORIO</i>).</p> <p>49 dC <i>MARCVS RAECIVS TAVRVS</i>, PRIMER SENADOR A ROMA D'ORIGEN TARRACONENSE.</p>	<p>15 dC DESPRÉS DE LA MORT D'AUGUST, UNA AMBAIXADA HISPÀNICA VA SOL·LICITAR A TIBERI PERMÉS PER AIXECAR UN TEMPLE A TÀRRACO DE CULTE A L'EMPERADOR TRASPASSAT. FOU LA PRIMERA CIUTAT DE PROVÍNCIA QUE HO SOL·LICITÀ.</p> <p>DURANT EL MANDAT D'AQUEST EMPERADOR LA SECA DE TÀRRACO BAT LES DARRERES EMISSIONS DE MONEDA.</p> <p>TÀRRACO FOU LA SEU ECONÒMICA, POLÍTICA, RELIGIOSA I FISCAL DE LA PROVÍNCIA.</p>	<p>37 dC MORT DE TIBERI. CAL·LÍGULA EMPERADOR.</p> <p>41 ASSASSINAT DE CAL·LÍGULA. CLAUDI EMPERADOR.</p> <p>43 CLAUDI INICIA LA CONQUESTA DE BRITÀNIA.</p> <p>54-68 NERÓ EMPERADOR.</p> <p>64 INCENDI DE ROMA. COMENCEN LES PERSECUCIONS CRISTIANES.</p>

ÈPOCA	DADES ARQUEOLÒGIQUES	DADES HISTÒRIQUES	CONTEXT GENERAL
ALT IMPERI ROMÀ	<p>69-96 Amb la dinastia Flàvia es comença a construir el complex provincial de la Part Alta, format per les terrasses del recinte de culte i Plaça de Representació i el Circ. Desenvolupament del barri portuari, construcció de nous magatzems i vials. Possible construcció de l'aqüeducte del Galà.</p>	<p>60-68 El futur emperador Galba és governador de la Tarraconense.</p> <p>85-86 El poeta Marcial lloa el vi tarragonès.</p>	<p>70 Titus conquereix i destrueix Jerusalem.</p> <p>79 Erupció del Vesubi i destrucció de Pompeia i Herculà.</p> <p>80 Construcció del Colosseu de Roma i l'Arc de Titus.</p> <p>96 Trajà, emperador.</p>
	<p>PRINCIPIS DEL S. II Construcció de l'amfiteatre, possiblement amb el mecenatge del sacerdot provincial.</p>	<p>PRINCIPIS DEL S. II Tàrraco és descrita pel poeta i retòric L. Anneus Florus.</p> <p>117 Nobles de Tàrraco formen part d'una delegació de 23 senadors hispans presents al Senat d'Àdria.</p>	<p>106 Trajà annexiona Dàcia a Roma.</p> <p>113 Sinaugura la Columna Trajana.</p>
	<p>MITJAN S. II Construcció del Columbari de Vila-Rodona.</p>	<p>121-122 L'emperador Àdria fa estada a Tàrraco durant l'hivern, restaura el temple d'August i presideix una assemblea provincial.</p>	<p>120 Mort de Tàcit.</p> <p>124-125 Retirada del Partit.</p>
		<p>178 Septimi Sever, que després seria emperador, fa estada a Tàrraco com a ajudant del governador. Aquí té un somni premonitori en el qual veu com restaura el temple d'August, símbol del seu ascens a l'Imperi.</p>	<p>161-180 Marc Aureli, emperador.</p>
	<p>FINALS DEL S. II Crisi urbana. El Teatre és abandonat com a edifici d'espectacles. S'abandonen alguns recintes portuaris i es deshabiten àrees suburbials.</p>	<p>197 En el marc de les lluites intestines del moment, Septimi Sever derrota Albí prop de Lugdunum i enceta una vasta campanya de represàlies que comporta l'execució del governador Luci Noví Ruf. S'interrompen les reunions de l'assemblea provincial.</p>	<p>193-211 Septimi Sever, emperador.</p> <p>206-216 Construcció de les Termes de Caracal·la.</p>
	<p>PRIMERA MEITAT DEL S. III Construcció de les Termes públiques del carrer de Sant Miquel. El 221, l'emperador Heliogàbal sufragà la reforma de l'amfiteatre, que es commemora amb una gran inscripció que coronava el podi del monument.</p>		<p>226 Arribada d'emissaris romans a la Xina.</p>

ÈPOCA	DADES ARQUEOLÒGIQUES	DADES HISTÒRIQUES	CONTEXT GENERAL
BAIX IMPERI ROMÀ	<p>CAP AL 260 IDENTIFICACIÓ DE VESTIGIS ARQUEOLÒGICS QUE PODEN INDICAR UN GRAN INCENDI A LA PART BAIXA DE LA CIUTAT.</p> <p>286-293 ELS GOVERNADORS JULI VALENS I MARC AURELI RECONSTRUEIXEN PART DEL FÒRUM DE LA COLÒNIA ON AIXEQUEN UN NOU EDIFICI I ELS EDIFICIS TERMALS DE LA CIUTAT EN NOM DELS EMPERADORS DIOCLECIÀ I MAXIMIÀ.</p>	<p>259 PERSECUCIÓ DELS CRISTIANS PER ORDRE DE L'EMPERADOR VALERIÀ. SÓN MARTIRITZATS A L'ARENA DE L'AMFITEATRE EL BISBE FRUCTUÓS I ELS DIAQUES, AUGURI I EULOGI. POC TEMPS DESPRÉS S'ESCRIUEN LES ACTES DEL MARTIRI ON ES DESCRUIEN ELS FETS.</p> <p>CAP AL 260 ELS FRANCS ASSALTEN I SAQUEGEN DIVERSES VIL·LES DEL TERRITORIUM I DIFERENTS PUNTS DE LA CIUTAT DE TARRACO. DES DEL PORT S'EMBARQUEN CAP A L'ÀFRICA.</p> <p>284-305 L'EMPERADOR DIOCLECIÀ REFORMA LA DIVISIÓ TERRITORIAL DE LES PROVÍNCIES, AMB UNA IMPORTANT REDUCCIÓ DE LA TARRACONENSE. AMB TOT, ES CREA LA DIÒCESI D'HISPÀNIA AL CAPDAMUNT DE LA QUAL ES DESIGNARÀ UN VICARIUS QUE RESIDIRÀ A TARRACO.</p>	<p>252 UNA NOVA EPIDÈMIA DE PESTA ES PROPAGA PER L'IMPERI ROMÀ.</p> <p>260 VALERIÀ CAU PRESONER DELS PERSES.</p>
	<p>300-350 RECONSTRUCCIÓ DE LES TERMES PÚBLIQUES DEL CARRER DE SANT MIQUEL.</p> <p>DESENVOLUPAMENT DELS GRANS CEMENTIRIS EN INHUMACIÓ DE LA CIUTAT.</p> <p>POSSIBLE ABANDAMENT DEL FÒRUM DE LA CIUTAT. INICI DEL PROCÉS D'ABANDÓ DEL CLAVEGUERAM DE LA CIUTAT INTRAMURS.</p> <p>350-400 CONSTRUCCIÓ DE LES GRANS SALES CENTRADES I ALTRES DEPENDÈNCIES DE LA VIL·LA DE CENTCELLES.</p> <p>ENTORN 400 SARCÒFAG PALEOCRISTIÀ DE BETESDA, AVUI ENCASTAT A LA FAÇANA DE LA CATEDRAL DE TARRAGONA.</p>	<p>314 EL PREVERE PROBACI I EL DIACA CASTORI SÓN DELEGATS PEL BISBE DE TARRACO PER PARTICIPAR EN EL CONCILI D'ARLES.</p> <p>350 CONSTANT, FILL DE CONSTANTÍ, MOR A ELNA. PER ALGUNS AUTORS EL SEU COS ÉS ENTERRAT A CENTCELLES. ES DOCUMENTA UNA COMUNITAT JUEVA A TARRACO AMB UN ARXISINAGOGOS ORIGINARI D'ÀSIA MENOR.</p> <p>384 CONSULTA DEL BISBE METROPOLITÀ HIMERI AL PAPA DAMAS SOBRE DIFERENTS QÜESTIONS DISCIPLINÀRIES.</p> <p>385 DECRETAL APOSTÒLICA DEL PAPA SIRICI AL METROPOLITÀ HIMERI COM A RESPOSTA A LES CONSULTES ADREÇADES AL SEU ANTECESSOR, DAMAS, QUE VA MORIR I NO VA PODER DONAR RESPOSTA.</p>	<p>303-304 ÚLTIMA PERSECUCIÓ GENERAL ANTICRISTIANA.</p> <p>313 EDICTE DE MILÀ, PAU DE L'ESGLÉSIA.</p> <p>350 CONSTANTINOBLA, CAPITAL ORIENTAL DE L'IMPERI.</p> <p>380 PER L'EDICTE DE TESSALÒNICA, TEODOSI CONVERTEIX EL CRISTIANISME EN RELIGIÓ OFICIAL DE L'IMPERI.</p> <p>391 EDICTES REPRESSIUS CONTRA EL PAGANISME.</p> <p>395 MORT DE TEODOSI I DIVISIÓ DE L'IMPERI EN DOS, EL D'OCCIDENT, EN MANS D'HONORI, I EL D'ORIENT, EN MANS D'ARCADI.</p>

ÈPOCA	DADES ARQUEOLÒGIQUES	DADES HISTÒRIQUES	CONTEXT GENERAL
BAIX IMPERI ROMÀ	<p>400-450 CONSTRUCCIÓ DE L'EPISCOPI DE TARRACO I DE DUES BASÍLIQUES CRISTIANES: LA DE SANT FRUCTUÓS, A L'ÀREA DE LA NECRÒPOLIS PALEOCRISTIANA DEL FRANCOLÍ, I LA DEL PARC CENTRAL.</p> <p>TRANSFORMACIÓ DEL RECINTE DE CULTE I DE LA PLAÇA DE REPRESENTACIÓ EN ÀREES D'HÀBITAT.</p>	<p>409 INVASIÓ DE SUEUS, VÀNDALS I ALANS. L'USURPADOR MÀXIM ÉS ANOMENAT <i>AVGVSTVS DIOCESIS HISPANORVM</i> AMB SEU A TARRACO.</p> <p>419 EL COMES ASTERI S'ENFRONTA AMB ELS BÀRBARS A TARRACO. PRIMER CONCILI DOCUMENTAT A TARRACO I PRIMER BISBE METROPOLITÀ CONEGUT, TICIÀ. MOVIMENT PRISCIL·LIANISTA A LA CIUTAT. ES CONEIX LA CONSTRUCCIÓ D'UN MONESTIR.</p>	<p>410-411 SAQUEIG DE ROMA PER PART D'ALARIC.</p> <p>455 ELS VÀNDALS SAQUEGEN ROMA.</p>
	<p>450-500 ABANDÓ DE L'AMFITEATRE. EL CIRC I LES TERMES DEL CARRER DE SANT MIQUEL ES CONVERTEIXEN EN ÀREES D'HÀBITAT. REFORMES A LA TORRE DE L'ANTIGA AUDIÈNCIA.</p> <p>468-472 DARRERA INSCRIPCIÓ DEDICADA ALS EMPERADORS ANTEMI I LLEI.</p>	<p>476 EL VISIGOT EURIC ENVAIEIX LA TARRACONENSE, QUE ENTRA A FORMAR PART DEL REGNE DE TOLESA, TARRACO DEIXA DE FORMAR PART DE L'IMPERI I PERD EL SEU CARÀCTER DE CAPITAL.</p>	<p>476 FINAL DE L'IMPERI ROMÀ D'OCCIDENT. RÒMUL AUGUSTUL, ÚLTIM EMPERADOR, ÉS DESTRONAT.</p> <p>493 FORMACIÓ DEL REGNE OSTROGOT A LA PENÍNSULA ITALICA.</p>
ETAPA VISIGÒTICA	<p>PRINCIPIS S. VI PROBABLE TRANSFORMACIÓ DE L'ANTIC RECINTE DE CULTE DE LA PART ALTA EN ZONA EPISCOPAL.</p> <p>GRAN EDIFICI OFICIAL A LA SEU DEL COL·LEGI D'ARQUITECTES. DESMUNTATGE PARCIAL DELS MURS DEL RECINTE DE CULTE I DE LA PLAÇA DE L'ANTIC <i>CONCLIVM PROVINCIAL</i>.</p> <p>CONSTRUCCIÓ DE BANYS I RESIDÈNCIES PRIVADES A L'ÀREA PORTUÀRIA.</p>	<p>516 CONCILI PROVINCIAL PRESIDIT PEL METROPOLITÀ JOAN.</p> <p>520-555 MANDAT DEL BISBE SERGI, EL QUAL VA PRESIDIR ELS CONCILIS DE BARCELONA (540) I LLEIDA (546). EL SEU EPIFANI ESMENTA LA RESTAURACIÓ DEL SOSTRE D'UN TEMPLE I LA CONSTRUCCIÓ D'UN CENOBÍ.</p>	<p>BARCELONA, I NO TARRAGONA, ÉS SEU TEMPORAL DELS REIS VISIGOTS.</p> <p>526 MOR TEODORIC, REI DELS OSTROGOTS D'ITALIA.</p> <p>527 JUSTINIÀ I, EMPERADOR DE L'IMPERI BIZANTÍ.</p> <p>548 CONSAGRACIÓ DE LA BASÍLICA DE SAN VITAL DE RAVENNA.</p>
	<p>568-586 PRIMERES ENCUNYACIONS DE MONEDA VISIGÒTICA A LA CIUTAT.</p> <p>SEGONA MITAT DEL S. VI ES CONSTRUEIX LA BASÍLICA VISIGÒTICA DE L'AMFITEATRE I ES GENERA UNA PETITA ÀREA FUNERÀRIA AL SEU VOITANT.</p>	<p>568-586 DURANT EL REGNAT DE LEOVIGILD, TOLEDO ES CONSOLIDA COM A CAPITAL VISIGÒTICA D'HISPÀNIA.</p> <p>585 EL FILL DEL REI LEOVIGILD, ERMENEGILD, ÉS MORT A TARRACO PER ORDRE DEL SEU PARE.</p>	<p>590 SANT GREGORI MAGNE ÉS PROCLAMAT PAPA.</p>

ÈPOCA	DADES ARQUEOLÒGIQUES	DADES HISTÒRIQUES	CONTEXT GENERAL
ETAPA VISIGÒTICA	<p>612-621 ENCUNYACIONS DE MONEDA DURANT EL REGNAT DE SISEBUT.</p> <p>OCULTACIÓ DEL TRESOR DE LA GIASSA (CONSTANTÍ), AMB MÉS DE 800 MONEDES RETROBADES AL SEGLE XIX.</p>	<p>612-621 EL BISBE METROPOLITÀ EUSEBI ÉS AMONESTAT PER LA SEVA AFECCIÓ AL TEATRE I ALS JOCS AMB ANIMALS.</p> <p>621-65. FROILÀ ES REVELA A LA TARRACONENSE CONTRA KHINDASVINT I RECESVINT.</p> <p>672-680 DURANT EL REGNAT DE WAMBA, PAU DE SEPTIMÀNIA ES REVOLTA A LA TARRACONENSE CONTRA EL PODER DE TOLEDO. NOVES ENCUNYACIONS DE MONEDA.</p>	<p>622 L'HÈGIRA. MAHOMA TUIG DE LA MECA A MEDINA.</p>
	<p>DARRERES EMISSIONS DE MONEDA VISIGÒTICA.</p> <p>L'ARQUEOLOGIA NO HA IDENTIFICAT, FINS AL MOMENT, EVIDÈNCIES D'OcupACIÓ VIOLENTA NI RESTES MATERIALS DE CULTURA ÀRABO-MUSULMANA A LA CIUTAT DE TARRAGONA.</p>	<p>700-710 S'ESCRIU A TOLEDO EL <i>LIBER ORATIONVM DE FESTIVITATIBVS</i> (ORACIONAL DE VERONA), QUE ESMENTA L'EXISTÈNCIA A TARRACONA DE TRES ESSLÉSIES: LA CATEDRAL O SANTA JERUSALEM (ENTORN DE LA SEU MEDIEVAL ACTUAL), SANT FRUCTUÓS (A L'AMFITEATRE) I LA DE SANT PERE (ENTORN DE LA PLAÇA ROVELLAT).</p> <p>710-713 ÀKHILA ES REVOLTA CONTRA RODERIC I CONTROLA LA TARRACONENSE FINS A L'ARRIBADA DELS ARABOMUSULMANS.</p> <p>713-714 CONQUESTA ÀRAB DE TARRAGONA SEGURAMENT FRUIT D'UNA CAPTULACIÓ PACÍFICA.</p>	<p>711 ELS ÀRAIS ENVAEIXEN LA PENÍNSULA IBÈRICA.</p> <p>718 REVOLTA CRISTIANA A ASTÚRIES ENCAPÇALADA PER PELAI.</p>
		<p>720 A LA Cerdanya i ALT URGELL LA REVOLTA DE MUNNUZ ÉS SUFOCADA I REPRIMIDA AMB DURESA. DE RESULTES D'AQUESTS FETS I PER EVITAR REPRESÀLIES POLITIQUES, EL BISBE METROPOLITÀ PRÒSPER I ELS SEUS DIAQUES FUGEN DE TARRAGONA AMB LES RELÍQUIES DE FRUCTUÓS, AUGURI I EULOGI, I ELS LLIBRES SAGRATS, ENTRE ELS QUALS EL FAMÓS ORACIONAL DE VERONA.</p>	<p>732. BATAIILA DE POITIERS. CARLES MARTEL DETÉ ELS MUSULMANS QUAN AVANÇAVEN PER FRANÇA.</p>

□ VOCABULARI

ABSIS: ESTRUCTURA ARQUITECTÒNICA DE FORMA SEMICIRCULAR O POLIGONAL QUE DETERMINA LA CAPÇALERA D'UNA CONSTRUCCIÓ RELIGIOSA O CIVIL.

AEDES AVGVSTI: SALA D'UNA BASÍLICA ROMANA ON EXERCIA EL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA, PRESIDIDA PER UNA ESTÀTUA DE L'EMPERADOR.

AGER: TERRITORI RURAL DEPENDENT ADMINISTRATIVAMENT D'UNA CIUTAT.

AGER TARRACONENSIS: TERRITORI RURAL VINCULAT DIRECTAMENT A TÀRRACO.

AIXOVAR FUNERARI: CONJUNT DE PERTINENCES D'UN DIFUNT QUE ES DIPOSITAVEN A L'INTERIOR DEL SEU ENTERRAMENT AMB UNA FINALITAT MEMORIAL O ISCATOLÒGICA. TAMBÉ S'APLICA, PER EXTENSIÓ, ALS OBJECTES QUE ELS FAMILIARS DIPOSITEN A LA TOMBA EN QUALITAT D'OFRENA.

ANARQUIA MILITAR: PERÍODE DE LA HISTÒRIA DE ROMA COMPRES ENTRE ELS ANYS 235 dC (MORT D'ALEXANDRE SEVER) I 284 dC (ASCENS AL PODER DE DIOCLECIÀ). DURANT AQUESTS ANYS ES SUCCEEIXEN ELS ANOMENATS EMPERADORS MILITARS: GENERALS ORIGINARIS DE PROVÍNCIES QUE SÓN ACLAMATS PELS SEUS EXÈRCITS EN UNS MOMENTS DE GRAN INESTABILITAT POLÍTICA, SOCIAL I ECONÒMICA.

APEX, ASPERGILIVM, CVLTER, PATERA, CASSIS: INSTRUMENTS DE CULTE PAGÀ RELACIONATS AMB ELS SACRIFICIS RITUALS.

AQUEDUCTE: CONSTRUCCIÓ DESTINADA A LA CONDUCCIÓ D'AIGÜES PER PROVEIR GRANS DIPÒSITS, FONTS, GRANS CONJUNTS TERMALS,...

ARA: ALTAR. POT TENIR UN ÚS LITÚRGIC O FUNERARI.

ARCUACIÓ: CURVATURA D'UN ARC O SÈRIE DE PETITS ARCS DECORATIUS.

ARCUACIONES CECURAE: PENJOLERA D'ARCS QUE TENEN TAPIADA LA SEVA LLUM.

ARQUITRAU: PART INFERIOR DE L'ENTAUILLAMENT QUE RECOLZA DIRECTAMENT SOBRE EL CAPITELL DE LA COLUMNA.

ÀTIC: CONSTRUCCIÓ SOBRE LA CORNISA PER TAL D'AMAGAR L'ARRENCAMENT DE LES VESSANTS.

ÀTIS: PASTOR I ESPÒS DE LA DEESSA ANATÒLICA CIBELES. EL SEU CULTE ESTÀ ASSOCIAT A LA CREENÇA DE LA RESURRECCIÓ.

ATRE: RECINTE O PATI TANCAT, GENERALMENT PORTICAT QUE PRECEDEIX UNA CONSTRUCCIÓ.

BALUARD: CONSTRUCCIÓ FORTIFICADA QUE REFORÇA ELS RECINTES EMMURALLATS DE LES CIUTATS.

BASÍLICA CRISTIANA: TEMPLE DE CULTE CRISTIÀ.

BASÍLICA JURÍDICA: EDIFICI ADMINISTRATIU DESTINAT A CELEBRAR JUDICIS I TRANSACCIONS MERCANTILS.

BEATA: PERSONA QUE PER LES SEVES VIRTUTS CRISTIANES CONSTITUEIX UN PUNT DE REFERÈNCIA ENTRE ELS MEMBRES D'UNA COMUNITAT ECLESIAL.

BUCRIANI: DECORACIÓ EN FORMA DE CAP DE BOU QUE, EN ÈPOCA ROMANA, PRESENTEN DETERMINATS ELEMENTS ARQUITECTÒNICS EN RECINTES DE CULTE PAGÀ.

BUTLLA: DOCUMENT PONTIFICI EXPEDIT PER LA CANCELLERIA PAPAL PER FER OBSERVAR DISPOSICIONS DE CARÀCTER DOGMÀTIC, DISCIPLINAR O PER EXPEDIR GRÀCIES I PRIVILEGIS.

CADASTRE: L'ESTAT ROMÀ COBRAVA DOS TIPUS D'IMPOSTOS INDIRECTES: EL *TRIBVTVM SOLI* (SEGONS LES PROPIETATS DE LA FAMÍLIA) I EL *TRIBVTVM CAPITIS* (SEGONS LA QUANTIA DELS BENS PERSONALS). UNA EFECTIVA SECCIÓ CADASTRAL S'ENCARRÉGAVA DEL SEU COBRAMENT. OBIVIAMENT ERA NECESSARI DISPOSAR DE CENSOS DE POBLACIÓ POSATS AL DIA.

CAPITELL: EL CAPITELL ÉS L'ELEMENT QUE CORONA UNA COLUMNA, PILASTRA O PILAR. EN L'ARQUITECTURA ROMANA SÓN FREQUENTS EL TOSCÀ, JÒNIC, CORINTI I COMPOST. EL MÉS SIMPLE DE TOTS ÉS EL TOSCÀ QUE, INSPIRAT EN L'ORDRE DÒRIC GREC, ESTÀ FORMAT, ESSENCIALMENT, PER UNA MOTLLURA SORTINT (EQUÍ) I UNA PEÇA A LA MANERA DE TAULETA (ÀBAC) QUE REMATA EL CAPITELL. EL JÒNIC ES CARACTERITZA PER ESTAR ORNAMENTAT AMB UNES GRANS VOLUTES. EL CORINTI ESTÀ FORMAT PER FULLES D'ACANT AMB ELS SEUS CAULICLES I EL COMPOST PER FULLES D'ACANT I VOLUTES JÒNIQUES.

CARREU: BLOC DE PEDRA EN FORMA DE PARAL·LELÍPEDE DE GRANS DIMENSIONS.

CARTAGINESOS: POBLE D'ORIGEN FENICI QUE ESTABLERT A TUNÍSIA AMB CAPITAL A LA CIUTAT DE CARTAGO, FUNDADA CAP AL 814 aC. POTÈNCIA MERCANTIL I NAVAL VA FUNDAR COLÒNIES A LA PENÍNSULA IBÈRICA I A SICÍLIA. RIVALITZÀ AMB ROMA PER L'HEGEMONIA DE LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL ENFRONTANT-SE EN LLARGUES GUERRES CONEGUDES COM A PÒNIQUES.

CASTELLVM AQVAE: DIPÒSIT ALIMENTAT PER UN AQÜEDUCTE QUE FILTRA L'AIGUA PER DECANTACIÓ I LA DISTRIBUEIX A DIFERENTS PUNTS D'UNA CIUTAT A TRAVÉS DE CANALITZACIONS RADIALS.

CASTRUM: CAMPAMENT O CIUTADELLA FORTIFICADA.

CLIPVS O CLIPI: MEDALLÓ DECORATIU EN FORMA D'ESCUT UTILITZAT PER ORNAMENTAR EDIFICIS DE PRESTIGI.

COLÒNIA: RANG QUE REHA UNA CIUTAT PER ORDRE SENATORIAL O IMPERIAL. PODIEN EXISTIR DE DIVERSES CLASSES: LES DE CIUTADANS ROMANS (ITÀLIA), LES LLATINES (AMB DRET LLATÍ), LES AGRÀRIES I LES MILITARS.

COLUMBARI: MONUMENT FUNERARI AMB NÍNIXOLS PER DIPOSITAR LES URNES CINERÀRIES DELS DIFUNTS.

COLUMNATA: SÈRIE DE COLUMNES QUE SOSTENEN O ADORNEN UN EDIFICI.

COMMENDATIO ANIMAE: PREGÀRIA CRISTIANA EN BENEFICI DE L'ÀNIMA D'UN DIFUNT TOT RECORDANT L'ACCIÓ REDEMPTORA DE DÉU A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA DE LA SALVACIÓ.

CONCILIVM PROVINCIAE HISPANIAE CITERIORIS: ASSEMBLEA DE REPRESENTATS DELS SET CONVENTI QUE INTEGRAVEN LA PROVINCIA TARRACONENSE (TARRACONENSIS, CAESARAVGVSTANVS, CARTHAGINENSIS, CLYNIENIS, ASTVRVM, BRACARAVGVSTANVS I LVCENSIS). EL CONCILIVM ENTRE ALTRES RESPONSABILITATS DESIGNAVA EL FLAMEN.

CONTRAABSIS: SEGON ABSIS CONTRAPOSAT A UN PRINCIPAL.

CONVENTVS: DISTRICTE D'UNA PROVÍNCIA ROMANA.

CORNISA: COS VOLAT I MÒELLURAT QUE CORONA UN EDIFICI O UN ENTAULAMENT.

CRIPTA: CAPELLA, SANTUARI O ENTERRAMENT SUBTERRANIS.

CRIPTOPÒRTIC: PÒRTIC, PASSADÍS O GALERIA SUBTERRANIS.

CVBICVLM: DORMITORI DE LA CASA ROMANA.

CVPPA: ESTRUCTURA TUMULAR D'UN ENTERRAMENT AMB FORMA DE VOLTA DE MIG PUNT.

CÛPULA: VOLTA EN FORMA DE MITJA ESFERA.

CÛRIA: EDIFICI PÚBLIC QUE SERVEIX PER DUU A TERME LES ASSEMBLES DELS MAGISTRATS.

DINASTIA JULIOCLÀUDIA: PRIMERA DINASTIA DELS EMPERADORS DE ROMA QUE GOVERNÀ DEL 27 aC AL 68 dC. LA FORMAREN ELS EMPERADORS: AUGUST, TIBERI, CALÍGULA, CLAUDI I NERÓ.

DOMINVS: ENTRE ALTRES ACEPCIONS PROPIETARI LATIFUNDISTA.

DOVELLAT: ESTRUCTURA DE DOVELLES. LES DOVELLES SÓN LES PECES DE PEDRA PICADES O TALLADES MÉS ESTRETES D'UN CAP QUE DE L'ALTRE PER FORMAR LLINDES, ARCS I VOLTES.

DVVMVIR: ELS MÉS ALTS MAGISTRATS QUE ESTAN AL FRONT DE L'ADMINISTRACIÓ DE LA COLÒNIA.

DVX: GENERAL.

ENCOIXINAT: TREBALL SOBRE LA CARA O CARES VISIBLES D'UN CARREU QUE CONSISTEIX EN MARCAR UNA PROTUBERÀNCIA CENTRAL EN FORMA DE COIXÍ.

ENTAULEMENT: PART SUPERIOR D'UN ORDRE D'ARQUITECTURA CLÀSSICA I QUE ESTÀ FORMAT PER L'ARCUTRAU, EL FRIS I LA CORNISA.

ÈPIGRAFIA: CIÈNCIA QUE ESTUDIA LES INSCRIPCIONS DES D'UN PUNT DE VISTA HISTÒRIC.

ÈPOCA FLÀVIA: ÚLTIM TERÇ DEL SEGLE I dC (69 dC - 96 dC). CORRESPON AL MOMENT DE LA DINASTIA FLÀVIA FORMADA PELS EMPERADORS VESPASIÀ, TITUS I DOMICIÀ.

ESCATOLÒGIC: RELATIU ALS POSTULATS TEOLÒGICS QUE S'OCUPEN D'ENTENDRE EL FINAL DELS TEMPS I DE LES PERSONES DES DE LA PERSPECTIVA DE LA FE. PER AL CRISTIÀ LA MORT ÉS UNA "PASQUA" (PAS) CAP A LA ETERNA PLENITUD D'UNA VIDA ESPIRITUAL EN DÉU. AQUEST PAS VE MARCAT PER LA SUCESSIÓ DE L'EXPERIÈNCIA DE LA MORT, LA RESURRECCIÓ I EL JUDICI FINAL.

ESCORPÍ: CATAPULTA DE REDUÏT TAMANY QUE LLENÇAVA PEDRES I PETITS PROJECTILS EN FORMA DE LLANÇA QUE PODIEN ARRIBAR A UN OBJECTIU DE 200 METRES.

EVRIPIVS O SPINA: MUR QUE DIVIDEIX L'ARENA D'UN CIRC EN DUES MEITATS TOT CREANT EL CIRCUIT PER LA CARRERA DE CARROS. L'SPINA ES MONUMENTALITZAVA AMB OBELISCS, ESTÀTUES, ALTARS I A PROP DE LES METES ES SITUAVEN ELS DOFINS I ELS OVARRA PER COMPTABILITZAR ELS TOMBS DELS CARROS.

EXHEDRA: ESPAI OBERT EN TOTA LA SEVA AMPLADA A UN ALTRE DE MÉS GRAN, COBERT O SENSE COBRIR. NÍNIXOL GRAN.

FLAMEN: EL MÉS ALT CÀRREC SACERDOTAL DE LA PROVÍNCIA. HAVIA D'ATENDERE EL CULTE A LA DEESSA ROMA, ALS EMPERADORS DIVINITZATS I ALS EMPERADORS REGNANTS.

FÒRUM DE LA COLÒNIA: ESPAI VERTEBRAT PER UNA GRAN PLAÇA PORTICADA A PARTIR DE LA QUAL S'UBICAVEN EDIFICIS DE PRESTIGI RELIGIÓS (TEMPLE DEDICAT A LA TRIADA CAPITOLINA), ADMINISTRATIU (BASÍLICA JURÍDICA) I POLÍTIC (CÚRIA) ENTRE ALTRES PER DINAMITZAR LA VIDA DE LA COLÒNIA.

FÒRUM PROVINCIAL: GRAN COMPLEX ARQUITECTÒNIC FORMAT PER UNA ÀREA SAGRADA I UN GRAN ESPAI DE REPRESENTACIÓ POLÍTICA, ADMINISTRATIVA I CERIMONIAL PER DINAMITZAR LA VIDA DE LA PROVÍNCIA.

FOSSAE: PASSADISSOS SOTA L'ARENA DE L'AMFITEATRE ON S'UBICAVEN ELS ESPAIS, ESTANCES I LES INFRASTRUCTURES NECESSÀRIES PER DU A TERME ELS JOCS.

FRANCS: CONJUNT DE TRIBUS ESMENTADES PER PRIMERA VEGADA EN EL SEGLE III dC, ESTABLERTS A LA VALL INFERIOR DEL RIN.

FRIS: FRANJA DECORATIVA HORIZONTAL QUE DISCORRE ENTRE L'ARQUITRAU I LA CORNISA D'UN EDIFICI.

FRONS SCAENAE: ESTRUCTURA ARQUITECTÒNICA MONUMENTAL QUE ACTUA COM A TELÓ DE FONTS DE L'ESCENARI. DECORAT AMB EDICLES, NÍNIXOLS, FONTS I NOMBRESES ESTÀTUES I COLUMNES.

FVNDVS: FINCA, PROPIETAT RURAL.

GENIVS: ELS ROMANS DESIGNAREN COM A GENIS A BACUS I CERES PERÒ POSTERIORMENT VA SERVIR PER DESIGNAR A L'ESPERIT PROTECTOR DE CADA HOME I MÉS TARD COM A DIVINITAT PROTECTORA DE LA FAMÍLIA, LES LOCALITATS (*GENIVS LOCI*), ELS COL·LECTIUS I LA MATEIXA CIUTAT DE ROMA I L'IMPERI.

GRADA: CONJUNT DELS ESGLAONS D'UN ESPAI PÚBLIC ON SEIEN ELS ESPECTADORS.

HECATOMBE: SACRIFICI RITUAL DE CENT BOUS O ALTRES VÍCTIMES.

HIPODÀMIC: RELATIU AL TRAÇAT RETICULAR O ORTOGONAL DELS CARRERS EN L'ORDENACIÓ D'UN ESPAI URBÀ. AQUEST TIPUS DE TRAÇAT TAMBÉ ES VA APLICAR, EN EL MÓN ROMÀ, PER PLANIFICAR LES CENTURIACIONS DE TERRES EN L'AGER DE LES CIUTATS. AQUESTA ADJECTIVACIÓ PROVÉ DE L'ARQUITECTE GREC HIPODAM DE MILET (SEGLE V aC) CONSIDERAT COM EL PARE DE L'URBANISME.

ICONOGRAFIA/ICONOLOGIA: EN UN SENTIT AMPLI AQUESTES CIÈNCIES COMPLEMENTÀRIES ES DEDIQUEN A L'ESTUDI DEL SIGNIFICAT DELS TEMES I SÍMBOLS QUE APAREIXEN EN UNA OBRA D'ART.

IMMA CAVEA: PART INFERIOR DE LA GRADERIA D'UN TEATRE, AMFITEATRE,... ON S'ASSEIEN LES CLASSES DIRIGENTS DE LA SOCIETAT PER CONTEMPLAR L'ESPECTACLE DE MANERA PRIVILEGIADA.

IMPOSTA: FILADA D'OBRA AMB UNA MICA DE VOLADA, AMB MOTLLURA O SENSE, SOBRE LA QUE S'ASSENTA UN ARC O UNA VOLTA.

INSCRIPCIÓ: ESCRIT GRAVAT O ESCULPIT EN LA PEDRA O EN UN METALL AMB FINALITATS MEMORIALS.

INSVLA: ILLA DE CASES EN EL TRAÇAT URBÀ.

LAMPADARI: SUPORT PER SUSTENTAR ELEMENTS D'IL·LUMINACIÓ (TORXES, LLÀNTIES,...).

LÀPIDA: LLOSA DE PEDRA PLANA TALLADA PER GRAVAR-HI UNA INSCRIPCIÓ.

LAUDA MUSIVÀRIA: COBERTA D'UNA SEPULTURA REALITZADA EN MOSAIC QUE POT PORTAR EL RETRAT DEL DIFUNT, ESCENES RELACIONADES AMB LA SEVA VIDA O LES SEVES CREENCES I L'EPÍGRAF FUNERARI.

LOCVEVS: NÍNIXOL D'UN COLUMBARI, UN MAUSOLEU D'INHUMACIÓ O UNA CATACUMBA.

MARCA DE PICAPEDRER: SENYAL PERSONAL QUE EL PICAPEDRER DEIXA EN LA PEÇA TREBALLADA PER TAL D'IDENTIFICAR EL SEU TREBALL.

MEDIA CAVEA: PART MITJA DE LA GRADERIA D'UN EDIFICI COM ARA UN TEATRE O UN AMFITEATRE.

MEGÀLIT: PEDRA DE GRANS PROPORCIONS SENSE TREBALLAR.

NAU: CADASCUN DELS ESPAIS DELIMITATS PER COLUMNES O MURS QUE ORDENEN INTERIORMENT UNA ESGLÉSIA, BASÍLICA,...

NECRÒPOLIS: CEMENTIRI.

NÈMESI: DIESA GREGA, FILLA DE LA NET (*Nix*). PERSONIFICA LA VENJANÇA DIVINA. ELS GLADIADORS S'ENCOMANAVEN A ELLA ABANS DE SORTIR A LLUITAR A L'ARENA.

NUMEN: COM EL GENIUS ÉS LA PERSONIFICACIÓ DIVINA DE LES VIRTUTS DELS HOMES QUE SÓN VENERADES.

OPVS CAEMENTICIVM: SEMBLANT AL FORMIGÓ ACTUAL ÉS UNA BARREJA FORMADA PER MORTER DE CALÇ, AIGUA I ARENA O GRAVA. S'UTILITZA TANT PER A LA CONSTRUCCIÓ DE MURS, PAVIMENTS O VOLTES.

OPVS QUADRATVM: APARELL REALITZADA A PARTIR DE CARREUS BEN DISPOSATS.

OPVS SIGNINVM: PAVIMENT O ARREBOSSAT GENERALMENT AMB FUNCIÓ IMPERMEABILITZANT, FET DE MORTER DE CALÇ I CERÀMICA MOLTA.

OPVS SILICEVM: APARELL FORMAT PER PEDRES IRREGULARS, PERÒ AMB ELS CAIRES TREBALLATS PERQUÈ ENCAIXIN BÉ.

OPVS VITTATVM: APARELL ISÒDOM I PSEUDOISÒDOM D'ÈPOCA ROMANA AMB CARREUS DE PETITES DIMENSIONS.

ORCHAESTRA: ÀREA SEMICIRCULAR EN EL CENTRE DEL TEATRE ROMÀ.

PILASTRA: PILAR ADOSAT AMB BASA I CAPITELL.

POMOERIUM: FRANJA DE TERRENY SITUADA VOREJANT LES MURALLES PER LA SEVA PART INTERIOR. CONSAGRADA ALS DÉUS EN ELLA NO ES PODIA CONSTRUIR.

PODIUM: PIATAFORMA SOBRE LA QUE S'ELEVA EL TEMPLE ROMÀ. TAMBÉ S'APLICA A LA BARRERA QUE PROTEGIA ALS ESPECTADORS DE L'ARENA EN ELS AMFITEATRES I CIRCOS.

PORTA LIBITINARIA: EN ELS AMFITEATRES ERA LA PORTA PER LA QUAL S'EVACUAVEN LES VÍCTIMES EN CONTRAPOSICIÓ A LA *PORTA TRIVMPHALIS*.

PORTA TRIVMPHALIS: ENTRADA PRINCIPAL D'UN CIRC O AMFITEATRE.

PÒRTIC: ESPAI COBERT I COLUMNAT.

POSTERULA: POTERNA O PORTELLA, PETITA PORTA D'UNA FORTIFICACIÓ QUE PERMET EL PAS DE PERSONES I NO DE TRÀNSIT RODAT.

PRAEFECTVS MVROIVM: CÀRREC ADMINISTRATIU ENCARREGAT DE LA SUPERVISIÓ I MANTENIMENT DE LES MURALLES D'UNA CIUTAT.

PROSCAENIVM: ESCENARI DEL TEATRE EN EL QUE SE SITUA UNA OBERTURA RECTILÍNIA PER ACOLLIR EL TELO O VELARIVM.

PROVINCIA IMPERIAL: PROVÍNCIA SOTA LA JURISDICCIÓ DIRECTA DE L'EMPERADOR EN CONTRAPOSICIÓ A LES PROVÍNCIES SENATORIALS QUE RESTAVEN LLIGADES A LA JURISDICCIÓ DEL SENAT. LA PROVÍNCIA HISPANIA CITERIOR O TARRACONENSE FOU PROVÍNCIA IMPERIAL AMB UN GOVERNADOR DESIGNAT PEL PROPÍ EMPERADOR QUE A PARTIR DE L'ANY 27 AC OSTENTAVA EL TÍTOL DE *LEGATVS AVGVSTI PRO PRAETORI PROVINCIAE HISPANIAE CITERIORIS*.

PVLVINAR: TRIBUNA PRINCIPAL DE LA CÀVEA, SITUADA AL CENTRE DEL PODI I AL VOLTANT DE L'ÀREA.

PVTTI: FIGURA D'UN INFANT NU I AMB ALLES QUE S'UTILITZEN EN DIFERENTS ICONOGRAFIES DE L'ART ROMÀ.

SACELLVM: RECINTE OBERT O CAPELLA ON ES RENDIA CUITE A UNA DIVINITAT EN ÈPOCA ROMANA.

SARCÒFAG: SEPULCRE DE PEDRA DESTINAT A LA INHUMACIÓ. SOVINT SÓN DECORATS AMB RELLEUS DE CARÀCTER RELIGIÓS.

SITJA: DIPÒSIT EXCAVAT DESTINAT A L'EMMAGATZEMATGE DE PRODUCTES AGRÍCOLES.

SPECVS: ÉS PRÒPIAMENT EL CANAL D'UN AQJEDUCTE PER ON DISCORRE L'AIGUA.

SVBVRBIVM: RAVAL. BARRI FORA MURALLES.

SVMMA CAVEA: PART SUPERIOR DE LA GRADERIA D'UN EDIFICI COM ARA UN TEATRE O UN AMFITEATRE.

TABVLA ANSATA: EMMARCAMENT D'UN EPÍGRAF EN FORMA D'UN RECTANGLE AMB ANSES.

TALLER MUSIVARI: TALLER DE CONFECCIÓ DE MOSAICS. EL TALLER PODIA ESTAR FORMAT ENTRE ALTRES PERSONES PEL *PICTOR IMAGINARIVS* O DIBUIXANT, EL *PICTOR PARIETALIS*, QUE ADAPTAVA LA COMPOSICIÓ A LA OBRA I EL *MUSIVARIVS* QUE EXECUTAVA LA REALITZACIÓ DEL MOSAIC.

TĒMENOS: RECINTE SAGRAT AL VOLTANT D'UN TEMPLE GREC O ROMÀ, DELIMITAT PER PÒRTICS.

TERMES: COMPLEXOS ARQUITECTÒNICS DESTINATS A BANYS I DE VEGADES TAMBÉ A EXERCICIS GIMNÀSTICS.

TERRITORIUM: AGER DEPENDENT POLÍTICAMENT I ECONÒMICA D'UN NUCLI POBLACIONAL CAPITAL.

TETRARQUIA IMPERIAL: SISTEMA POLÍTIC APLICAT PER L'EMPERADOR **DIOCLECIÀ** A FINALS DEL SEGLE III dC PER REGIR DE MANERA MÉS EFICAÇ L'IMPERI ROMÀ. ES VA DIVIDIR EL TERRITORI EN DUES PARTS: L'ORIENTAL I L'OCCIDENTAL. CADA PART ESTARIA GOVERNADA PER UN AUGUST I AQUEST ASSISTIT PER UN CÈSAR QUE ES FORMARIA EN ELS AFERS DE L'ESTAT DISPOSAT A SUCCEIR L'AUGUST A LA SEVA MORT I NOMENAR AIXÍ UN ALTRE CÈSAR.

TOVOT: PEÇA D'ARGILA SEMBLANT AL MAÓ PERÒ MÉS GRUIXUDA I SENSE COURE, AMB APLICACIONS MOLTS VARIADES EN LA CONSTRUCCIÓ. ELS TOVOTS SERVIREN COM A MATERIALS DE REBLIMENT PER A LA MURALLA DE TARRAGONA A LA SEVA SEGONA FASE.

TRANSSEPTE: CREUER.

TRICLINIUM: MENJADOR D'UNA CASA ROMANA.

VRBS: CIUTAT.

VELARIUM O VELVM: TENDAL QUE COBRIA ELS TEATRES I AMFITEATRES PER DISPENSAR OMBRA ALS ESPECTADORS. EL MOT *VELARIUM* TAMBÉ ES POT EMPRAR PER DESIGNAR EL TELÓ DELS TEATRES.

VIA: CALÇADA ROMANA O CARRER D'UNA CIUTAT.

VIA AVGVSTA: ANTIGA RUTA ROMANA QUE RECORRIA LA PENÍNSULA IBÈRICA QUE UNIA ROMA AMB CADIS.

VIL·LA: EXPLOTACIÓ AGRÀRIA ROMANA AL VOLTANT D'UNA MANSIÓ RURAL.

VISIGOTS: VISIGOTS I OSTROGOTS SÓN DUES NACIONS D'UN MATEIX POBLE: ELS GOTS. VAN ARRIBAR A LES FRONTERES DE L'IMPERI ROMÀ FUGINT DELS HUNS. ELS VISIGOTS OCUPAREN HISPÀNIA EN 476. A INICIS DEL SEGLE VIII LA INVASIÓ MUSULMANA A LA PENÍNSULA IBÈRICA POSÀ FI A AQUEST REIALME.

MUSEU MUNICIPAL D'ALCOVER

C/ COSTETA, 1-3. ALCOVER (ALT CAMP). TEL. 977 760 541. <http://www.museualcover.org>

MUSEU D'HISTÒRIA DE CAMBRILS. MUSEU MOLÍ DE LES TRES ÈRES

VIA AUGUSTA, 1. CAMBRILS (BAIX CAMP). TEL. 977 794 528. <http://www.cambrils.org>

MUSEU MUNICIPAL DE LA VILA DE VILA-RODONA

C/ DE LES HORTES, 6. VILA - RODONA (ALT CAMP). TEL. 977 638 006.

CENTRES DE RECURSOS DIDÀCTICS I ACTIVITATS PER A LA DIVULGACIÓ DE LA ROMANITAT

MUSEU D'HISTÒRIA DE TARRAGONA

TEL. 977 242 220. <http://www.museutgn.org>

ORGANITZA LES JORNADES INTERNACIONALS DE RECONSTRUCCIÓ HISTÒRICA ROMANA "TARRACO VIVA" (MES DE MAIG) AMB MOSTRES DE GASTRONOMIA, ARTESANIA, CONFERÈNCIES, DEMOSTRACIONS MILITARS ROMANES, VISITES CONDUÏDES ALS MONUMENTS I DIFERENTS RECONSTRUCCIONS HISTÒRIQUES DE LA VIDA QUOTIDIANA DELS ROMANS.

MUSEU NACIONAL ARQUEOLÒGIC DE TARRAGONA

TEL. 977 251 515 o 977 236 209. <http://www.mnat.es>

TÉ LA CUSTODIA DELS MATERIALS ARQUEOLÒGICS DE LA CIUTAT. OFEREIX TALLERS, VISITES GUIADES I MATERIALS DIDÀCTICS PER A ESCOLES I GRUPS.

CAMP D'APRENENTATGE DE LA CIUTAT DE TARRAGONA

TEL. 977 556 341. <http://www.xtec.es/serveis/cda>

ORGANITZA DIFERENTS TALLERS I PUBLICA MATERIALS DIDÀCTICS ADREÇATS ESPECIALMENT ALS CENTRES DOCENTS PER A L'APRENENTATGE DE LA CULTURA ROMANA I LA INTERPRETACIÓ D'ALGUNS MONUMENTS ROMANS.

OFICINES DE TURISME

PATRONAT MUNICIPAL DE TURISME DE TARRAGONA

C/ MAJOR, 39. TEL. 977 250 795. A/E: turisme.tgn@altanet.org

PATRONAT DE TURISME DE LA DIPUTACIÓ DE TARRAGONA-COSTA DAURADA

PG. DE TORROJA, S/N. TEL. 977 230 312. A/E: costadaurada@turisme.altanet.org

OFICINA DE TURISME DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

C/ FORTUNY, 4. TEL. 977 230 312. A/E: tarracone@telefonica.net

GUIES TURÍSTICS OFICIALS

BETTATUR SERVEIS TURÍSTICS

VIA DE L'IMPERI ROMÀ, 11. TEL. 977 244 324.

ITINERE

BAIXADA DEL ROSER, 10 ÀTIC. TEL. 977 239 657.

TARRACO GUIDE BUREAU

RAMBLA NOVA, 21. TEL. 977 248 866.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA PER ENTENDRE TÀRRACO

PER COMPRENDRE TÀRRACO

ALFÖLDY, G. "TARRACO", A *FÒRUM: TEMES D'HISTÒRIA I ARQUEOLOGIA TARRAGONINES 8*.

TARRAGONA: MUSEU NACIONAL ARQUEOLÒGIC DE TARRAGONA., 1991, 91 PÀG.

SÍNTESI MOLT INTERESSANT DE LA HISTÒRIA I SOCIETAT DE LA TARRAGONA ROMANA.

AQUILUÉ, X.; DUPRÉ, X.; MASSÓ, J.; RUIZ DE ARBULO, J. *TARRACO. GUIES DEL MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE CATALUNYA*.

TARRAGONA: MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE CATALUNYA I EDICIONS EL MÈDOL, 1999 [1A EDICIÓ 1991], 159 PÀGINES.

GUIA MOLT COMPLETA, BEN IL·LUSTRADA I AMB UN CORPUS BIBLIOGRÀFIC ESPECIALITZAT PER TEMES. PUBLICADA EN DIFFERENTS IDIOMES.

CASTELLS, K.; ALFÖLDY, G.; MAYER, M.; PIÑOL, L. *TARRACO: SOMNI DE ROMA*.

TARRAGONA: AROLA EDITORS I AJUNTAMENT DE TARRAGONA, 2003, 280 PÀG.

PUBLICACIÓ AMB FOTOGRAFIES DE GRAN FORMAT I QUALITAT QUE RECELL L'ESPERIT ARQUEOLÒGIC DE LA CIUTAT ACOMPANYATS PER TEXTOS QUE SINTETITZEN LA HISTÒRIA I L'ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT.

DDAA. OPUSCLES DEL MUSEU D'HISTÒRIA DE TARRAGONA [*CIRC-PRETORI (1997)*, *AMFITEATRE, BASÍLICA VISIGÒTICA, ESSLÉSIA ROMÀNICA (1997)*, *LA MURALLA ROMANA (1997)*, *FÒRUM DE LA COLÒNIA (1997)*, *LES FORTIFICACIONS DE TARRAGONA (2000)*, *TARRAGONA MEDIEVAL (2001)*].

COL·LECCIÓ D'OPUSCLES MOLT DIDÀCTICS QUE FACILITEN UNA VISITA GUIADA ALS MONUMENTS GESTIONATS PEL MUNICIPI.

DUPRÉ, X. (ED.). "TARRAGONA. COLONIA IULIA URBS TRIUMPHALIS TARRACO" A *LAS CAPITALES PROVINCIALES DE HISPANIA*, VOL. 3.

ROMA: "L'ERMA" DI BRETSCHNEIDER, 2004, 155 PÀG.

MONOGRAFIA CIENTÍFICA AMB VOCACIÓ D'OFERIR UNA VISIÓ GLOBAL I ACTUALITZADA DE L'ARQUEOLOGIA DE TARRACO. LA PUBLICACIÓ OFEREIX UN CORPUS BIBLIOGRÀFIC FORÇA COMPLET I ACTUALITZAT.

MACIAS, J. M.; MENCHON J. J.; PIÑOL, LL. (TEXTOS). *TARRACO-TARRAGONA: DUES CIUTATS UNA REALITAT*.

REUS: DIGIVISION, 2003.

CARPETA DE LÀMINES AMB IMATGES DE RECONSTRUCCIONS VIRTUALS DE LA CIUTAT ROMANA.

MACIAS, J. M.; MENCHON J. J.; MUÑOZ, A.; PIÑOL, LL. (TEXTOS). TÀRRACO-TARRAGONA: RECONSTRUCCIONS VIRTUALS DE LA CIUTAT ROMANA.
TARRAGONA: DIGIVISION - DIARI DE TARRAGONA, 2004.
EDICIÓ AMPLIADA DE LA CARPETA DE LÀMINES ANTERIOR.

MENCHON, J.; MASSÓ, J. LES MURALLES DE TARRAGONA. DEFENSES I FORTIFICACIONS DE LA CIUTAT (SEGLES II AC -XX DC).
TARRAGONA: CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS I SOCIALS GUILLEM OLIVER DEL CAMP DE TARRAGONA, 1999, 251 PÀG.
SÍNTESE MONOGRÀFICA SOBRE L'EVOLUCIÓ HISTÒRICA I ARQUEOLÒGICA DE LES DEFENSES DE TARRAGONA A TRAVÉS DEL TEMPS AMB UN BON CORPUS D'IL·LUSTRACIONS I ABUNDANT BIBLIOGRAFIA.

MUÑOZ, A. EL CRISTIANISME A L'ANTIGA TARRAGONA: DELS ORÍGENS A LA INCURSIÓ ISLÀMICA.
TARRAGONA: INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES SANT FRUCTUÓS, ARQUEBISBAT DE TARRAGONA, 2001, 87 PÀG.
SÍNTESE DEL PROCÉS HISTÒRIC DEL CRISTIANISME PRIMITIU A TARRAGONA A PARTIR DE LES FONTS ESCRITES I DE LES EVIDÈNCIES ARQUEOLÒGIQUES.

RECASENS, J.M. LA CIUTAT DE TARRAGONA (2 VOLS).
BARCELONA 1966 i 1975.
MAGNÍFICA SÍNTESE DE LA HISTÒRIA GENERAL DE TARRAGONA.

TARRATS, F. TARRACO, MUSEU NACIONAL ARQUEOLÒGIC DE TARRAGONA.
TARRAGONA, 1990 [1A EDICIÓ], 24 PÀG.
SÍNTESE ARQUEOLÒGICA DE TARRACO PUBLICADA EN CATALÀ, CASTELLÀ, ANGLÈS, ALEMANY, FRANCÈS I ITALIÀ.

PER A QUE ELS INFANTS COMPREGUIN TÀRRACO:

COSTA, F.; BAYÉS, P. PETITA HISTÒRIA DE TÀRRACO.
BARCELONA: ED. MEDITERRÀNIA, 2002.
PUBLICACIÓ IL·LUSTRADA AMB DIBUIXOS MOLT VIUS I COLORISTES ADREÇADA ALS INFANTS PER INTRODUIR-LOS EN LA HISTÒRIA, L'ART I L'ARQUEOLOGIA DE LA TARRAGONA ROMANA.

ROIG, R.; CATALÀ, E. LA TARRAGONA ROMANA. ELS AMICS DEL ZUM-ZUM.
VALLS: COSSETÀNIA EDICIONS, 2002.
PUBLICACIÓ IL·LUSTRADA ADREÇADA ALS MÉS MENUTS.

RECONSTRUCCIÓ VIRTUAL DE L'URBS I ELS SEUS VOLTANTS

TÀRRACO

GUIA ARQUEOLÒGICA VISUAL

AMB EL SVPORT DE:

DIGIVISION
www.e-digivision.net